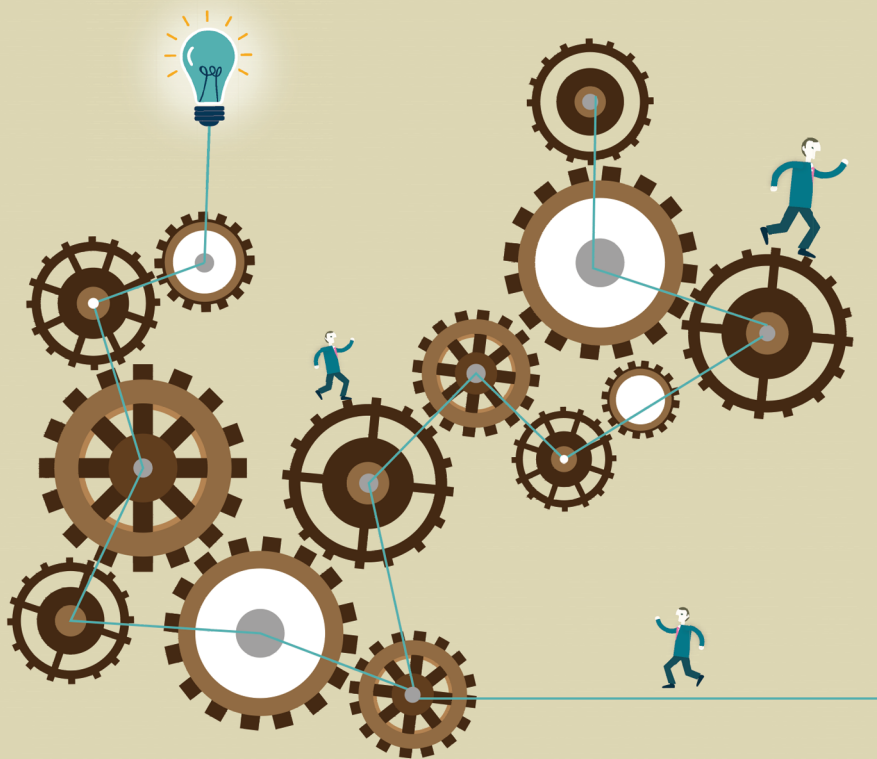

АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО ОТНОШЕНИЕ УЧАСТИЕТО НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ У НАС

ИВАН РАЧЕВ
ПОД РЕДАКЦИЯТА НА Д-Р ТЕОДОРА ГЕОРГИЕВА

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски
социален фонд

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект № BG05SFOP001-2.025-0215-C01 „Граждански мониторинг на законодателство и политики при прилагане на европейски законодателни политики“, по ПРОЦЕДУРА BG05SFOP001-2.025 ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ЧРЕЗ ПОДБОР „ПОВИШАВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ В ПРОЦЕСИТЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ И МОНИТОРИНГ НА ПОЛИТИКИ И ЗАКОНОДАТЕЛСТВО“, Приоритетна ос № 2 „Ефективно професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“, финансиран по Оперативна програма Добро управление 2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Продължителност на проекта: Проектът ще бъде изпълнен в рамките на 17 месеца, от 25.08.2022 г. до 31.12.2023 г.
Обща стойност на проекта: 57 433,54 лв., от които 48 818,51 лв. ЕВРОПЕЙСКО и 8 615,03 лв. национално съфинансирани.
Бенефициент: СНЦ М.О.С.Т.

www.eufunds.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА АВТОРА.....	3
ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ.....	5
ВЪВЕДЕНИЕ.....	15
БЪЛГАРСКАТА СЛЕДА В ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ”.....	43
ПРАВНА РАМКА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ.....	61
БЪЛГАРСКА ПРАВНА РАМКА.....	123
СЪЩНОСТ И РОЛЯ НА НПО В ПРИЛАГАНЕТО НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ В ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА.....	129
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	153
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ.....	171

ЗА АВТОРА

АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО ОТНОШЕНИЕ УЧАСТИЕТО НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ У НАС

Иван Рачев е водещо име в областта на журналистиката и журналистическите разследвания. Той работи активно за развитие на гражданското общество. Неговият професионален път преминава през ключови издателства като вестник „Стандарт“, вестник „Банкер“, вестник „Поглед“, списание „Правен свят“, списание „Теза“ и други, където заема длъжностите репортер, редактор и главен редактор. От 2015 година е собственик и главен редактор на сайта за разследваща журналистика „Общество и власт“. Притежава над 1500 публикации. Сред професионалните проекти, които Иван Рачев реализира са разследваща медийна кампания „Не на корупцията“, „Публичен и медиен мониторинг върху корупционния климат в регионите Видин и Монтана“, „Публичен и медиен мониторинг за превенция на корупционните практики в областите София, Бургас и Стара Загора“, „Интегрирана медийна кампания за повишаване на информираността на българските граждани за правата и отговорностите им според новия ГПК“, „Подобряване качеството и научно-практическата стойност на периодично издание – Бюлетин на Асоциацията на прокурорите в България“ и други. Той развива активна дейност като заместник-председател на сдружение

„Клуб- Журналисти срещу корупцията”. Притежава редица отличия и награди, сред които награда на Съюза на юристите в България и Висшия съдебен съвет за публикации във вестник „Строител” на правна тематика и награда за разследваща журналистика на „Коалиция 2000” - за публикации в „Параграф 22”, издание на вестник „Банкеръ” за законност и власт.

ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ

Преди да преминем към голямата задача на анализа на законодателството- конкретизиране ролята на българския неправителствен сектор при прилагането на европейски образователни политики, налага се да отделим внимание и на най-важните тематични дефиниции (подредени са по азбучен ред):

- Адаптивност - способността на организации и хора да се приспособяват към изискванията на новите технологии, новите условия на пазара и новите модели на работа;
- Валидиране - процес на потвърждаване от упълномощен орган, че дадено лице е постигнало учебни резултати, измерени спрямо образователни и професионални стандарти и стандарти за оценяване;
- Възрастен обучаем - лице, навършило 16 години, което участва в избрана от него форма на обучение с изключение на дневната;
- Грамотност - умение да се чете и пише. За грамотно се счита

лице, което може да чете, разбирайки смисъла на написаното, както и да напише кратко изложение за ежедневните си дейности. За неграмотно се смята лице, което не може да чете и да разбира смисъла на написаното и не може да напише кратко изложение за ежедневните си дейности. Лице, което умее да чете и пише само цифри и собственото си име се счита за неграмотно. Също така за неграмотно се счита лице, което умее да чете, но не може да пише и лице, което умее да прочете и да напише няколко заучени ритуални фрази;

- Дистанционно обучение - обучение, при което преподавателят и учещият не са в постоянен непосредствен контакт и контактуват предимно чрез подходящи комуникационни медии: електронни медии, телекомуникации, кореспонденция, интернет, чрез мултимедийни продукти и др. При дистанционното обучение се използват предварително разработени учебни курсове и пакети с учебна документация за учещите, които включват печатни материали (учебни книги и допълнителна информация), аудио и/или видео записи, дискове, както и точни инструкции за организацията и провеждането на обучението. Учещият учи самостоятелно в избрано от него време, място и стратегия на учене, като поддържа периодични контакти с обучител (инструктор, наставник, курсов консултант);

- Достъп до образование и обучение - съвкупност от условия и предпоставки, определени в нормативната уредба и/или осигурени от обучаващата институция, които определят възможностите за прием и участие в образователни

институции или програми;

- Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот (ЕКР)- референтен инструмент за описание и сравнение на квалификационни степени в квалификационните системи, разработени на национално, международно или отраслово равнище и за насърчаване както на ученето през целия живот, така и на равните възможности в общество, основаващо се на познанието, както и на по-нататъшната интеграция на европейския пазар на труда, при зачитане на голямото разнообразие от национални образователни системи;
- Европейска кредитна система за професионално образование и обучение (ECVET) - техническа рамка за трансфер, признаване и - когато е целесъобразно - натрупване на индивидуални учебни резултати с цел придобиване на квалификация. Инструментите и методиката на ECVET включват описание на квалификациите, изразено в единици учебни резултати със съответните точки, процес на трансфер и натрупване, както и допълнителни документи като например споразумения за учене, академични справки и ръководства за ползвателите на ECVET;
- Европейска референтна рамка за осигуряване на качеството в професионалното образование и обучение (EQAVET) - включва цикъл за осигуряване и подобряване на качеството на ПОО (планиране, прилагане, оценяване и преразглеждане) въз основа на подбрани критерии за качество, дескриптори и показатели, приложими за управлението на качеството,

както на равнището на системите за ПОО, така на равнището на институциите, предоставящи ПОО и предоставя набор от инструменти, от който различните ползватели могат да избират дескрипторите и показателите, които те считат, че в най-голяма степен съответстват на изискванията на тяхната конкретна система за осигуряване на качество;

- Единици учебни резултати - компонент от квалификация, състоящ се от съгласуван пакет от знания, умения и компетентности, които могат да бъдат оценени и валидирани с помощта на определен брой свързани с тях кредитни точки;
- Електронно обучение/учене - вид (дистанционно) обучение/учене, използващо комуникационни технологии и интернет като учебна среда;
- Заинтересовани страни - организации, институции, индивиди или групи от хора, които могат да влияят или да бъдат повлиявани от резултатите и очакваните ефекти в резултат на прилагането на целенасочените дейности;
- Защитена професия - специалност, която е уникална по своето съдържание, за обучението по която има заявена потребност от министерства и работодателски организации, но липсва заявен интерес от ученици за обучение или заявеният интерес е нисък, а на национално или областно ниво има необходимост от подготвени квалифицирани специалисти по нея;

- Индикатори - измерими статистически показатели, които характеризират отделни явления или протичащи в обществото процеси, определени във времето и пространството;
- Кариерно ориентиране - осигурява информирането, консултирането и съветването на ученици и на други лица относно избора на професия и кариерно развитие;
- Компетентност - доказана способност за използване на знания, умения и личностни, социални и/или методологични дадености в работни или учебни ситуации и в професионално и личностно развитие. В контекста на Европейската квалификационна рамка способностите се описват с оглед степента на поемане на отговорност и самостоятелност;
- Ключови компетентности - комплекс от взаимозависими знания, умения и нагласи или отношения, необходими за личностното развитие на индивида през целия живот, за изграждането на активна гражданска позиция и участие в социалния живот, както и за пригодността му за реализация на пазара на труда, определени на национално равнище в съответствие с Европейската референтна рамка за учене през целия живот;
- Мониторинг - систематично и непрекъснато наблюдение на даден процес, за да се открие съответствие с желан или предполагаем резултат;

- Национална квалификационна рамка (НКР) - инструмент за класификация на квалификациите съгласно набор от критерии за достигнати конкретни нива в процеса на обучение, чиято цел е да обедини и съгласува националните квалификационни подсистеми и да се подобрят прозрачността, съпоставимостта и преносимостта на придобитите квалификации;
- Неформално обучение - обучение, което се извършва като организирана дейност извън системата на предучилищното възпитание и подготовка, училищното и висшето образование, и не води до завършване на клас, етап и степен на образование или придобиване на степен на професионална квалификация или квалификация по част от професия;
- Образование - институционализиран процес на предаване и усвояване на общи, специални, професионални знания и умения, развиващи интелектуалните способности на личността. Този процес обикновено води до придобиване на степен на образование или на степен на професионална квалификация;
- Обучение - процес на предаване и усвояване на знания и умения, предназначени за определена професионална, социална и лична сфера, който се осъществява вътре и извън образователните институции. Резултатите от обучението могат да бъдат валидирани и сертифицирани;
- Образование за възрастни - специален сегмент в

образователната система. Според официално възприетата в ЕС терминология, то е общо или професионално и е насочено към предоставяне на общо образование за възрастни по теми от общ интерес за тях; компенсаторни знания, които възрастните не са придобили по време на своето първоначално образование или обучение (като грамотност и други); възможност за придобиване на квалификация, която не е придобита по-рано по различни причини в системата на първоначално образование и обучение; възможност за придобиване, подобряване или обновяване на знанията, уменията или компетенциите в специфична сфера (т.нар. продължаващо образование);

- Обучение на работното място - обучение в реална работна среда под ръководство на квалифициран обучаващ за прилагане в практика на предварително придобити навици и умения. То може да бъде проведено изцяло на работното място или да бъде съчетано с обучение извън работното място;
- Общество, основано на знанието - общество, чиито действия и практики са основани на произвеждането, разпространението и използването на знанието;
- Ограмотяване - процес на обучение за придобиване на знания и умения за четене, писане, математика, елементарни знания в областта на хуманитарните и точните науки;

- Преждевременно напуснал училище - лице на възраст между 18 и 24 години, завършило най-много основно образование, което не участва в никаква форма на образование или обучение;
- Професионални стандарти - инструмент за дефиниране на работните роли и за оценка на трудовото представяне на конкретно работно място. Те са базов компонент в разработването на образователните стандарти и квалификационните планове и програми. Професионалните стандарти изпълняват свързваща функция между квалификациите и изискванията на пазара на труда;
- Професионално образование и обучение (ПОО) - ключов елемент от ученето през целия живот, който осигурява на младите хора подходящ опит и компетенции, необходими за конкретни професии;
- Професионално ориентиране-професионалното ориентиране осигурява информирането, консултирането и съветването на ученици и на други лица относно избора на професия и кариерно развитие;
- Професионални компетентности - съвкупност от знания, умения и нагласи, свързани с овладяването и упражняването на конкретна професия;
- Рано напуснали училище - младежи от 18-24 г., които нямат

завършено средно образование и не са били включвани във форма на обучение през последните четири седмици;

- Резултати от ученето - придобити знания и умения в резултат на формално, неформално и самостоятелно учене;
- Самостоятелно учене - неинституционализирано, неорганизирано и несистематизирано натрупване на знания, умения и компетентности в живота на човека, придобити по естествен начин в житейски ситуации, от ежедневния опит, на работното място и по други подобни пътища, независимо дали са резултат от предварително решение или по стечение на обстоятелствата - спонтанно и инцидентно;
- Сертифициране - акт по издаване на документ за удостоверяване на валидирани резултати от ученето;
- Социално включване - интеграция на лица или групи в обществото като граждани или като членове на различни обществени социални мрежи. Социалното включване е основна част от пазара на труда и икономическото приобщаване;
- Социално изключване - процес, при който определени хора са изтласкани на ръба на обществото и са възпрепятствани от пълно участие в него поради своята бедност или поради липсата на базови компетенции и възможности за учене през целия живот, или в резултат от дискриминация. Това ги

отдалечава от възможността за работа, доходи и образование, както и до социални и общностни мрежи и дейности. Те имат ограничен достъп до власт и до органите, вземащи решение, и така често се чувстват безвластни и неспособни да упражняват контрол върху решенията, които влияят върху техния ежедневен живот;

- Учене - кумулативен процес на постепенно усвояване от индивидите на все по-сложни и абстрактни знания (понятия, категории и модели на поведение) и/или умения и компетентности;
- Учене през целия живот - процес на усвояване и придобиване на знания и умения чрез формално и неформално обучение и учене, и чрез самостоятелно учене в продължение на цялата жизнена дейност на човека. Включва всички дейности за учене, предприети през целия живот, с цел повишаване на знанията, уменията и/или квалификациите по лични, социални и/или професионални причини;
- Формално учене/ обучение/ образование - обучение, което се извършва в организирана и структурирана среда (в средно/ висше училище, център за професионално обучение и др.) и е изрично обозначено като учене по отношение на цели, време или ресурси. Формалното учене е съзнателно от гледна точка на обучавания. То води до получаване на официално признат документ (диплом, свидетелство, удостоверение);

за периода 2008-2013 година“, „Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020 година“, Terminology of European education and training policy, European Center for the Development of Vocational Training. Terminology of European education and training policy. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg 2008, Уикипедия)

ВЪВЕДЕНИЕ

Осъзнаването на ползите от ученето през целия живот, превръщането на икономиката на знанието от бизнес в структуроопределящ елемент от националното стопанство на всяка държава членка на ЕС, както и ключовата роля на неправителствения сектор в тези процеси продължават да са сред приоритетите на Европейския съюз. Няколко са акцентите, върху които „стъпва“ анализът по проекта „Граждански мониторинг на законодателство и политики при прилагане на европейски законодателни политики“:

- европейска нормативна рамка на една от структуроопределящите програми на Общността от 2007 г. насам - „Учене през целия живот“, и нейния български „прочит“.
- качество на законодателството и възможностите, които то дава на гражданския сектор и реалния бизнес за качествено изпълнение на Програма „Учене през целия живот“;
- структури на изпълнителната власт-централна администрация и органи за местно самоуправление - които по конституция, общностно и национално законодателство - са длъжни да

изпълняват програмата „Учене през целия живот“ и носят отговорност за това;

- структури на неправителствения сектор и на реалния бизнес, които активно подпомагат държавата при изпълнение на задълженията по Програма „Учене през целия живот“;

- приносът на неправителствените организации в образователните политики на България, чиято крайна цел е пълноценно интегриране и адаптиране на човешките ресурси към пазара на труда.

Анализът се основава на:

1. Проучване и изследване на европейските образователни политики, техните приоритети в сферата „Обучение на възрастни“ и прилагането им у нас;
2. Проучване и изследване на българската нормативна уредба по отношение на обучението на възрастни, къде се къса връзката между качеството и количеството на нормативните актове (от една страна) и къде - между законодателната и изпълнителната власт (от друга).
3. Проучване и изследване на участието на гражданския сектор при прилагане на европейските образователни политики у нас - видове неправителствени организации и възможности за включването им в изпълнението на европейските законодателни политики.

За да видим още по-ясно крайната цел и пътя, по който трябва да продължим, трябва да си припомним (макар и набързо) откъде сме тръгнали и защо.

Започваме хронологическата „ревизия“ от средата на 90-те години на миналия век, защото данните за първите пет години на прехода от тоталитарна държава към пазарна икономика и развито гражданско

общество са разпокъсани, оригиналите са на хартиен носител и се съхраняват пръснати из десетки държавни и ведомствени архиви. Кolkото до виртуалното пространство - в него данните от първите 15 години на XXI век присъстват по-скоро като „преразкази по картинка“. Или като старателно селектирани „представителни“ извадки, чрез които - за да добие човек що-годе цялостна картина по въпроса - ще му трябва още много време. В зависимост от сложността на казуса - между няколко часа и няколко денонощия. В най-добрия случай... Илюстрираме набързо какво имаме предвид, защото за този проблем ще стане дума и по-нататък.

Фигура 1

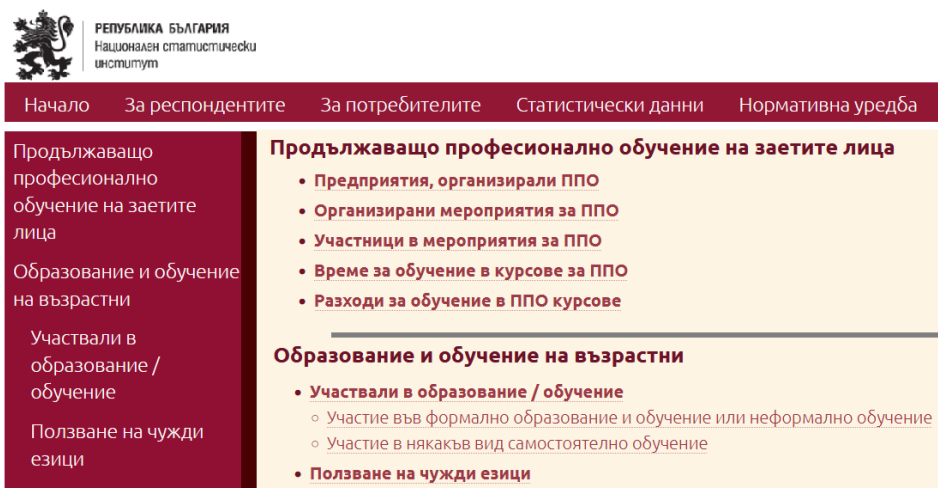
На горната илюстрация (Фигура 1) са данните за предприятията, осигуряващи и неосигуряващи професионално обучение и образование, публикувани в „дъщерния“ сайт на Националния статистически институт (НСИ) - „Инфостат“ (https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=167).

Както много добре се вижда, данните са обобщени по такъв начин, че да ни ориентират каква е ситуацията на всеки пет години. Защо е избрана тази периодичност и каква е ползата на обществото от нея,

къде човек може да открие изходните данни без да ходи в Държавния архив и въз основа на какви данни са изведени процентните съотношения - в сайта на НСИ подобна информация няма.

На илюстрацията отдолу (Фигура 2) се виждат „отправки“ (поскоро линкове) към абсолютно същите статистически данни, но... организирани и наименовани по съвършено различен начин, разгърнати в подробен табличен вид и... онагледяващи случилото се по отношение на професионалното образование и обучение в България единствено през календарната 2020 година.

Фигура 2

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Национален статистически институт

Начало За респондентите За потребителите Статистически данни Нормативна уредба

Продължаващо професионално обучение на заетите лица

Образование и обучение на възрастни

Участвали в образование / обучение

Ползване на чужди езици

Продължаващо професионално обучение на заетите лица

- [Предприятия, организирани ППО](#)
- [Организираны мероприятия за ППО](#)
- [Участници в мероприятия за ППО](#)
- [Време за обучение в курсове за ППО](#)
- [Разходи за обучение в ППО курсове](#)

Образование и обучение на възрастни

- [Участвали в образование / обучение](#)
 - [Участие във формално образование и обучение или неформално обучение](#)
 - [Участие в някакъв вид самостоятелно обучение](#)
- [Ползване на чужди езици](#)

Къде се губят данните, събрани и обработени през периода 2015-2020 г., най-вероятно съществуват някъде в сайта на НСИ, но в никакъв случай това „някъде“ не е достъпно за т. нар. обикновени данъкоплатци. Нищо, че става дума за публична информация, която би трябвало да е пред очите на всички ни.

Съществуват линкове, наименовани „За данни от предходни години 20

използвайте ИС Инфостат“, но зад тях се крие точно това, за което говорим дотук: данни, обобщаващи три периода - до 2005 г., до 2010 г. и до 2015 г., като за първия период е... още по-неясно дали става дума за 2 или 25 години (образно казано).

За разлика от констатираното дотук, в раздела „Разходи за образование“ данните са обобщени и поднесени по начин, който улеснява потребителя. С други думи - там всички необходими „реквизити“ са налице.

Фигура 3 онагледява онова, с което човек се сблъсква, когато отвори заветната категория - в случая „Публични и частни разходи по степени на образованието“

Фигура 3

Публични и частни разходи по степени на образованието

За данни от предходни години използвайте ИС Инфостат

Динамичен ред: Edu_7.1.xls

ПУБЛИЧНИ И ЧАСТНИ РАЗХОДИ ПО СТЕПЕНИ НА ОБРАЗОВАНИЕ

(Хил. лв.)

	2020
Общо публични и частни разходи	5 707 862
Предучилищно образование	1 004 189
Начално образование	893 438
Прогимназиално образование	935 862
Средно образование	1 166 101
Професионално обучение след средно образование	7 981
Висше образование - професионален бакалавър	75 568
Висше образование - бакалавър, магистър и доктор	1 624 723

26.04.2023

Както се вижда при по-внимателно вглеждане обаче тук има още едно „нещо“, което сме оградени в син четириъгълник - линк, който води към онези обобщени данни, които липсват в секциите за професионално образование и обучение (ППО). Първо - Фигура 4, която онагледява разходите за образование през последния отчетен 5-годишен период.

Фигура 4

	A	B	C	D	E	F
1	ПУБЛИЧНИ И ЧАСТНИ РАЗХОДИ ПО СТЕПЕНИ НА ОБРАЗОВАНИЕ					
2						(Хил. лв.)
3		2016	2017	2018	2019	2020
4	Общо публични и частни разходи	3 838 787	4 282 069	4 606 257	5 213 121	5 707 862
5	Предучилищно образование	767 790	820 466	872 082	974 026	1 004 189
6	Начално образование	566 641	613 512	690 454	807 410	893 438
7	Прогимназиално образование	584 728	643 404	721 310	840 403	935 862
8	Средно образование	699 421	778 716	869 535	1 014 275	1 166 101
9	Професионално обучение след средно образование	14 943	8 418	6 984	6 621	7 981
10	Висше образование - професионален бакалавър	63 696	70 836	66 445	68 555	75 568
11	Висше образование - бакалавър, магистър и доктор	1 141 568	1 346 717	1 379 447	1 501 831	1 624 723
12						

И второ - Фигура 5, която ни информира какви финансови средства са инвестирани в количественото и качествено развитие на българското образование от началото на XXI век.

ПУБЛИЧНИ И ЧАСТНИ РАЗХОДИ ПО СТЕПЕНИ НА ОБРАЗОВАНИЕ

Начало ▶ Демографска и социална статистика ▶ Образование и учене през целия живот

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Общо	1395592	1619416	1735438	1903724	2105945	2350947	2609507
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Общо	3327083	3389976	3103888	3206265	3200843	3472828	375960

По отношение на неправителствените организации като легитимни субекти, призвани да участват в прилагането на европейските образователни политики, т.е. основополагащата политика „Учене през целия живот“, положението е абсолютно същото. Уж има информация, но тя е разпокъсана и разхвърляна между стотици (ако не и хиляди) сайтове и блогове.

Ето как е обобщена ситуацията в докторската дисертация на Ради Куртев, озаглавена „Роля на неправителствения сектор при прилагане на европейски образователни политики” и идентифицираща секторните проблеми в през първия програмен период на 2007-2013 година.

„... Ролята на неправителствените организации в образователните политики се обуславя от приоритетите на Европейския съюз за прилагане на системата за учене през целия живот и необходимостта от пълноценното интегриране и адаптиране на човешките ресурси на пазара на труда.

Принципите на добро управление предполагат разширяване на участието на организации от неправителствения сектор при формулиране, прилагане, мониторинг и контрол на политиките. На етапа на прилагането на политиките неправителствените организации допринасят със своите възможности да осъществяват дейност в интерес на конкретни целеви групи, с малък мащаб и иновативен характер.

Интересът към темата се подсилва от слабата разработеност на проблема в научната литература.

Съществуващите изследвания са частични, представителни за отделни страни, рядко илюстрират ролята на неправителствените организации в сравнителен европейски

мащаб или не изясняват напълно актуални приноси на неправителствените организации при прилагането на европейски образователни политики.

В българската литература липсва комплексен анализ за участието и приноса на неправителствените организации при прилагането на образователни политики.

Наличните изследвания са под формата на наръчници за проектно управление, ръководства за кандидатстване пред финансиращи институции, годишни отчети при приключване на проектни схеми и други подобни (Компендиуми и практически ръководства - Секторна програма „Грюндвиг“, Секторна програма „Леонардо да Винчи“; Оценка на въздействието на Национална стратегия за учене през целия живот 2008-2013 година; годишни доклади за изпълнение на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007-2013“).

Съществуват научни разработки свързани с различни аспекти на темата.

В областта на образованието и обучението са налични разработки на български автори като Ал. Вълков, Л. Милков, М. Шамов, В. Иванов, Л. Попов, П. Радев, М. Андреев и други. В сферата на неправителствения сектор и управлението на проекти работят Д. Горчилова, Д. Михайлов, Р. Димитров, М. Иванова и други.

По отношение на формулирането, прилагането, мониторинга и оценката на публичните политики основни автори са К. Бозева, Ж. Попова, Т. Танев и други...“

неправителствения сектор при прилагане на европейски образователни политики”, София 2015, УНСС)

Днес, за съжаление, положението е същото. Ако не и влошено - не само заради пандемията и двегодишния ступор, в който изпадна цивилизацията, но и заради някои локални управленски недомислици. По-скоро добре прикрити попъзновения, направени да изглеждат като недомислици.

На стр. 36 от Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г. , например, е записано следното:

„За усъвършенстване качеството на образованието и научните изследвания са предприети и конкретни стъпки.

Във висшите училища са изградени и функционират вътрешни системи за оценяване и поддържане на качеството на обучението и на академичния състав...

Важен инструмент за оценяване на качеството в мрежата от висши училища е създадената в рамките на проект, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” на Европейския социален фонд, Рейтингова система за висшите училища в Република България. Тя се основава на обективни критерии и индикатори и представлява реална база за сравнимост на висшите училища.

Освен това, с оглед подобряване на държавната политика във висшето образование Министерството на образованието и науката поддържа специализирана информационна система, която съдържа:

- Регистър на висшите училища,
- Регистър на академичния състав на висшите училища,

- Регистър на действащите и прекъснали студенти и докторанти,
- Регистър на завършилите студенти и докторанти,
- Регистър на банките, отпускащи кредити по Закона за кредитиране на студенти и докторанти...”

(Източник - <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=880>)

По отношение на неправителствения сектор обаче, след ликвидирането на Регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, воден от Министерството на правосъдието, и „прехвърлянето“ на НПО към Търговския регистър, платформа (или ведомствен сайт), където да има официално селектирана и достоверна информация за състоянието на неправителствения сектор - няма.

Пререгистрирането на НПО започна на 1 януари 2018 г. и трябваше да приключи на 31 декември 2022 година.

От общо над 50 000 неправителствени организации, фигуриращи в Регистъра към Министерството на правосъдието към края на 2017 г., към края на 2021 г. в Търговския регистър са се „прехвърлили“ около 20 000 неправителствени организации.

Единственото пространство в интернет, където човек може да намери що-годе систематизирани и актуални данни за състоянието на НПО-сектора, остана Информационният портал за неправителствените организации в България (<https://www.ngobg.info/>).

За съжаление обаче той се поддържа от неправителствена организация, регистрирането в него е абсолютно на доброволни начала и поради тази причина, към началото на месец май 2023 г. в него имаше данни едва за 14 311 НПО. А от тях, с прилагане на европейските образователни политики в България се занимават не

повече от 3000-3500 НПО.

Другият източник на смислена информация е фондация „Български център за нестопанско право“ (БЦНП), регистрирана през далечната 2001 година.

Според информацията в сайта (<https://bcnl.org/predstavyane.html>), „БЦНП е част от мрежата на Международния център за нестопанско право (ICNL) и Европейския център за нестопанско право (ECNL), които работят в повече от 100 страни по света с цел защита на правото на сдружаване и развитие на правната рамка за гражданските организации...“

Една от основните мисии на фондацията е да изготвя ежегоден „Индекс за устойчивост на неправителствените организации в България“.

И сега - няколко думи по темата за политическите попълзновения, мимикриращи като откровени недомислици.

През 2016 г., едновременно с прехвърлянето на НПО в Търговския регистър, с пряко ремонтирания Закон за юридическите лица с нестопанска цел („Държавен вестник“, бр. 74 от 2016 г.) е регламентирана уникалната за българската действителност структура, наречена Съвет за развитие на гражданското общество. Досущ като при пререгистрирането на НПО, процедурата по учредяването на Съвета също трябваше да започне след 1 януари 2018 г., но не и да приключи две години по-късно - на 16 февруари 2022 г., когато на свое редовно заседание Министерският съвет най-после прие заветното решение и конституира първия състав на Съвета за развитие на гражданското общество (СРГО).

За най-голямо разочарование на нормалните неправителствени организации, за пореден път истината се оказва много далеч

от желаното. Тоест - от предварително заявената идея, че политическата класа е готова на всичко, само и само да превърне неправителствения сектор в свой равноправен партньор, в края на процеса не остава и следа.

Новите разпоредби са написани по такъв начин, че призиванието на този съвет вече не е да развива гражданското общество, а да го командва и манипулира в полза на управляващата политическа сила, независимо от това как се казва тя.

Първо - съгласно чл. 4, ал. 2 от ЗЮЛНЦ - „Държавната политика в областта на гражданските организации се осъществява от Министерския съвет. Министерският съвет приема и актуализира периодично Стратегия за подкрепа на развитието на гражданските организации в Република България“.

Второ - съгласно чл. 4, ал. 3 от ЗЮЛНЦ - „Създава се Съвет за развитие на гражданското общество към Министерския съвет за разработване и провеждане на политики за подкрепа на развитието на гражданското общество. В съвета участват представители на юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза. Председател на съвета е заместник министър-председателят, отговорен за изпълнение на стратегията по ал. 2, който не участва в гласуването.“

Трето - съгласно чл. 4, ал. 5 от ЗЮЛНЦ - „Съветът по ал. 3 се състои от 15 членове, включително председател, които се определят с решение на Министерския съвет за срок три години въз основа на прозрачна и състезателна процедура...“

Четвърто - съгласно чл. 4, ал. 7 от ЗЮЛНЦ - „Министерският съвет определя с правилник организацията и дейността на съвета по ал. 3..“.

Пето - съгласно чл. 4, ал. 10 от ЗЮЛНЦ - „Административното обслужване на дейността на съвета по ал. 3 се осигурява от администрацията на Министерския съвет“.

Шесто - съгласно чл. 4, ал. 12 от ЗЮЛНЦ - „За своята дейност съветът по ал. 3 ежегодно в срок до 30 юни се отчита пред Министерския съвет...“

Ако някой се съмнява, че не тълкуваме законовите разпоредби обективно, има само един вариант да докаже, че не сме прави - да се върне назад във времето, да изчете публикациите по темата в най-големите централни и независими медии, след това да изчете закона от кора до кора, а накрая... да отвори този линк - <https://voting.government.bg/publicLists/registered> - и да проследи зачеването и раждането на Съвета за развитие на гражданското общество (СГРО). С риск да се отклоним още малко от основната тема на анализа, ще маркираме само онези количествени показатели, които ни карат да смятаме, че в нещо не е както трябва.

Както вече стана дума по-горе, в България има над 50 000 неправителствени организации в обществена и частна полза, почти половината от които са пререгистрирани в Търговския регистър.

Оттук нататък започваме да разглобяваме конструкцията, известна като „Матрьошка“, т.е. тръгваш от най-голямото и стигаш до микроскопичното:

- официално съществуващи и съвършено легитимни - над 50 000 НПО;
- пререгистрирани в Търговския регистър - близо 20 000 НПО;
- регистрирани в платформата за избор на първи състав на СГРО - 380 НПО (<https://voting.government>).

bg/publicLists/registered) ;

- кандидат-членове на първия състав на СГРО - 123 НПО (<https://voting.government.bg/publicLists/candidates>);
- гласували - 287 НПО (<https://voting.government.bg/publicLists/voted>), т.е. избирателна активност - 75.46 на сто;
- краен резултат... според Търговския регистър и портала на Министерския съвет:
 - Фондация „Български център за нестопанско право“,
 - Сдружение „Български дарителски форум“,
 - Фондация „Работилница за граждански инициативи“,
 - Фондация „Светът на Мария“,
 - Фондация „Български фонд за жените“
 - Сдружение „Асоциация на европейските журналисти - България“,
 - Фондация „Заедно в час“,
 - Сдружение „Български червен кръст“,
 - Сдружение „Български хелзинкски комитет“,
 - Фондация „За нашите деца“,
 - Сдружение „Асоциация на парковете в България“,
 - Сдружение „Българска асоциация за алтернативен туризъм“
 - Сдружение „Еквилибриум“

- Фондация „Карин дом“.

Със сигурност, дори от неформална гледна точка процедурата е спазена, а изборът е перфектен. Платформата е отворена за всички, който се е записал - той е гласувал, а който е преценил себе си като можещ - самономинирал се е за член на Съвета. Въпросът е оттук насетне какво се случва?

Отговорът е повече от тъжен. И го откриваме в отчета на Съвета за свършеното през първите няколко месеца от съществуването му.

„Четивото“ е озаглавено „СРГО - Съвет за развитие на гражданското общество - отчет - февруари-юли 2022 година“. То е в обем от едва 5 (пет) страници, но за сметка на това в него няма нито един ред общополезна информация.

Тъкмо обратното - има достатъчно доказателства, че бъдещата дейност на този съвет ще бъде посветена на цели, съвсем различни от политиката на Европейския съюз за превръщане на гражданското общество и неговите структури в незаобиколим фактор относно качеството на демокрацията и грижата за човека в Общността.

Който иска да се убеди сам и със собствените си очи в това наше обобщение, нека последва този линк - https://saveti.government.bg/web/cc_1902/1,

Останалите просто си знаят... очевидното: поне засега нито една от неправителствените организации, намерили място в Съвета за развитие на гражданското общество, не проявява никакъв траен интерес нито към българското разбиране за качествено прилагане на европейската политика „Учене през целия живот“, нито към схемите за усвояване на европейските средства, осигурени по нейните „програмни“ проявления през периода 2014-2020 г., известни като Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР) и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР).

Председател/и

Атанас Пеканов, заместник министър-председател

Заместник-председател/и

Членове

Фондация „БЪЛГАРСКИ ЦЕНТЪР ЗА НЕСТОПАНСКО ПРАВО“, юридическо лице с нестопанска цел
Сдружение „БЪЛГАРСКИ ДАРИТЕЛСКИ ФОРУМ“, юридическо лице с нестопанска цел
Фондация „РАБОТИЛНИЦА ЗА ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВИ“, юридическо лице с нестопанска цел
Фондация „СВЕТЪТ НА МАРИЯТ“, юридическо лице с нестопанска цел
Фондация „БЪЛГАРСКИ ФОНД ЗА ЖЕНИТЕ“, юридическо лице с нестопанска цел
Сдружение „АСОЦИАЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ЖУРНАЛИСТИ-БЪЛГАРИЯ“, юридическо лице с нестопанска цел
Фондация „ЗАЕДНО В ЧАС“, юридическо лице с нестопанска цел
Сдружение „БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ“, юридическо лице с нестопанска цел
Сдружение „БЪЛГАРСКИ ХЕЛЗИНГСКИ КОМИТЕТ“, юридическо лице с нестопанска цел
Фондация „ЗА НАШИТЕ ДЕЦА“, юридическо лице с нестопанска цел
Сдружение „АСОЦИАЦИЯ НА ПАРКОВЕТЕ В БЪЛГАРИЯ“, юридическо лице с нестопанска цел
Сдружение „БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ“, юридическо лице с нестопанска цел
Сдружение „ЕКВИЛИБРИУМ“, юридическо лице с нестопанска цел
Фондация „КАРИН ДОМ“, юридическо лице с нестопанска цел

Функции

1. дава становища по всички проекти на нормативни актове, стратегии, програми и планове, които се отнасят до дейността на гражданските организации;
2. координира и следи за изпълнението на Стратегията за подкрепа на развитието на гражданските организации в Република България и Плана за действие по Стратегията;
3. предлага на Министерския съвет план за действие, включително финансов, за изпълнение на стратегията по т. 2 за всяка следваща година и прави преглед и оценка на изпълнението ѝ;
4. събира информация за финансирането на гражданските организации с публични средства с цел определяне на ефективността на отпусканите средства;
5. прави ежегоден преглед на потребностите и проблемите на гражданските организации, както и на техните резултати и постижения;
6. подпомага процеса на взаимодействие между държавната и местните власти и гражданските организации;
7. определя приоритетите и приема правилата и процедурите, както и разпределя средствата за насърчване и финансова подкрепа на проекти с обществено значение на юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност.

Стратегически цели

Акт за създаване

Чл. 4, ал. 3 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел

 [Акт за създаване на Съвета](#)

Решение № 74 от 16.02.2022 г. за определяне на членовете на Съвета за развитие на гражданското общество

 [Списък с представители на членовете на Съвета](#)

Списък с имената на физическите лица - представители на членовете на СРПО

Правилник за вътрешната организация на дейността

 [Правилник за организацията и дейността на Съвета за развитие на гражданското общество](#)

Прет с ПМС № 214 от 2.09.2019 г., обн., ДВ, бр. 71 от 10.09.2019 г.

Работна програма

Както се вижда от илюстрацията, отразяваща актуалното състояние на СГРО според ведомствения сайт, Съветът си има всички необходими „реквизити“, легитимиращи го и като легитимен представител на неправителствените организации в диалога с държавата. Само две „неща“ обаче си няма, които компрометират въпросния съвет като защитник на каузата на неправителствените организации - стратегически цели и работна програма!

(Източник - https://saveti.government.bg/web/cc_1902/1)

Последното доказателство за този нелицеприятен извод може да бъде открит в Портала за обществени консултации. (<https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=6327>)

На 1 септември 2021 г. в него е публикувана „оферта“ за отваряне на публичен дебат на тема Обществено обсъждане на получените предложения за мерки за Четвъртия национален план за действие в рамките на инициативата „Партньорство за открито управление“ Вратата за участие у отворена пред всички заинтересовани физически и юридически лица, държавни и общински ведомства и институции, сдружения, фондации, синдикати, партии, граждански инициативи и т.н.

Сферата на действие, в която трябва да се „въртят“ идеите на участниците в общественото обсъждане е формулирана лаконично - „Държавна администрация“, но на практика е всеобхватна. Тоест - ограничения за съдържанието на предложенията няма.

Срокът за т. нар. обществено обсъждане е едномесечен и изтича на 30 септември 2021 година. Нещо, което още веднъж подхранва съмненията, че става дума за отбиване на номера, за имитиране на дейност.

На пръв поглед един календарен месец е много време, т.е. 30 дни

са напълно достатъчни за група хора да дефинират и да изпратят на съответния електронен адрес три-четири проблема от сферата им на дейност.

От друга страна обаче, когато става дума за реално обществено обсъждане, което не само трябва да се оценяват поставени от други диагнози, но да се предлагат и алтернативни варианти на лечение, и нови процедури, и съвършено различни и по-ефикасни лекарства - 20 работни дни (точно така - освен осемте съботи и недели, 6 и 22 септември също са почивни дни, защото са официални празници) са крайно недостатъчни.

За съжаление, тези съмнения намират своето основание още в „офертата“, с която е открито общественото обсъждане (цитираме): „В периода юли-август 2021 г. бяха събрани общо 35 предложения за мерки, които да залегнат в Четвъртия национален план за действие в рамките на инициативата „Партньорство за открито управление“. Държавните институции са предложили 18 мерки, а гражданските организации 17. По равен брой са предложенията в тематичните области – „Гражданско участие“ и „Прозрачност и достъп до информация“, следвани от предложенията в област „Почтено управление и борба с корупцията“ и „Отворени данни“.

В хода на стартиралото обществено обсъждане постъпиха още две предложения за мерки съответно от администрацията на Министерския съвет и от Центъра за оценка на въздействието на законодателството, които са приложени към списъка по-долу.

Основните изисквания, на които трябва да отговорят предложенията са:

- Да са свързани с принципите на инициативата за прозрачност, гражданско участие, отчетност и технологично обновление
- Да са конкретни, с определени финансови параметри на

изпълнение и измерими резултати;

- Да са изпълними в рамките на двегодишен период;

- Да включват съвместни действия между държавна институция и гражданска организация при планирането, изпълнението или контрола на предложената мярка;

- Да имат преобразяващ потенциал за функционирането на държавната власт.

Допълнително може да коментирате всяко едно от постъпилите предложения съобразно неговата относимост към принципите на инициативата, реалистичност на изпълнението и възможности за осъществяването му съвместно от държавна институция и гражданска организация“.

Ето ги и самите предложения, които - след 20-дневно интензивно обществено обсъждане - трябва да бъдат преработени, детайлно „раздробени“ на дейности и срокове за тяхното изпълнение, съчленени в общ проектодокумент и внесени за приемане и прилагане... най-малко в Министерския съвет:

- ✓ Агенция „Митници“: Провеждане на анонимни анкети с преминаващи през ГКПП превозвачи и пътници, с цел получаване на информация за дейността на митническата администрация, вкл. за наличие на корупционни практики.
- ✓ Български център за нестопанско право: Разработване на механизъм за участие на гражданите и гражданските организации в работата на Съвета за развитие на гражданското общество (СРГО).
- ✓ Български център за нестопанско право: Оценка на процеса на електронно вписване на юридическите лица с нестопанска

цел (ЮЛНЦ) в регистъра на ЮЛНЦ към Агенция по вписванията и препоръки за подобряването му.

- ✓ Български център за нестопанско право: Приемане на Закон за доброволчеството.
- ✓ Български център за нестопанско право: Механизъм за гарантиране зачитането на основните права на човека при въвеждането на изкуствен интелект в процеса на цифровизация на България.
- ✓ Български център за нестопанско право: Мониторинг на случаите на повторно незаконосъобразно събиране на данни от администрацията за граждани и ЮЛ.
- ✓ Български център за нестопанско право: Осигуряване на безплатен достъп до публични електронни услуги за всички граждани над 14 години.
- ✓ Български център за нестопанско право: Правителствен сайт за петиции.
- ✓ Сдружение „Форум Гражданско Участие“: Създаване на постоянен форум на заинтересованите страни за съвместно наблюдение и оценка на изпълнение на плановете по ПОУ със заинтересованите страни (Multistakeholder forum) и на интернет страница.
- ✓ „Сдружение “Кампании и активизъм за животните в

индустрията (КАЖИ)”: Въвеждане на нормативни изменения, които да обезпечат ред за извършване на обществен контрол - участие в проверки на контролните органи в животновъдни и други обекти за отглеждане на животни, на основание чл. 57 във връзка с чл. 58, т. 5 от Закона за защита на животните (ЗЗЖ) и чл. 170, ал. 2 от Закона ветеринарномедицинската дейност (ЗВМД). Общественият контрол се осъществява от юридически лица, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел.

- ✓ Сдружение Форум Гражданско Участие“: Насърчаване на прякото гражданско участие на местно и национално ниво.
- ✓ Сдружение Форум Гражданско Участие: По-високо ниво на прозрачност на публичните финанси на местно ниво – осигуряване на ефективен и прозрачен консултативен процес и въвеждане на „граждански бюджет“ в различни общини.
- ✓ Сдружение „Форум Гражданско Участие“: Насърчаване по-широкото въвеждане на институцията Омбудсман в полза на гражданите на общините.
- ✓ Сдружение „Форум Гражданско Участие“: Да се въведе практиката на провеждане на годишни изслушвания за напредъка на изпълнението на Плана.
- ✓ Министерство на финансите: Публикуване на информация за изпълнението на държавния бюджет и за състоянието на фискалния резерв в Портала за отворени данни.

- ✓ Форум Гражданско Участие: Стартиране работата на СРГО и актуализиране на Стратегията за подкрепа развитието на гражданските организации в изпълнение на ЗЮЛНЦ.
- ✓ Форум Гражданско Участие: Модернизиране и подобряване на прозрачността и ефективността на обществените консултации в общините.
- ✓ Министерство на културата: Публикуване в отворен формат на публичната част на Регистъра на музеите.
- ✓ Министерство на младежта и спорта: Провеждане на обучения и семинари за добро управление, превенция на корупцията в спорта и манипулирането на спортни състезания.
- ✓ Изпълнителна агенция по лозата и виното: Предоставяне на достъп до информация за хора с увреждания.
- ✓ Министерство на отбраната: Прецизиране на нормативно определената информация, подлежаща на публикуване съгласно чл. 15 от ЗДОИ, на интернет страниците на административните структури в системата на изпълнителната власт, и унифициране на интернет страниците на административните структури в системата на изпълнителната власт.
- ✓ Министерство на здравеопазването: Национална здравна информационна система (НЗИС).

- ✓ Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията: Провеждане на национално оценяване на развитието на интернет в България чрез приетата рамка на индикаторите за Интернет универсалност на ЮНЕСКО, подкрепена от Съвета на Европа.
- ✓ Български институт по метрология: Изграждане и внедряване на автоматизирана система с елементи на изкуствен интелект, подпомагаща експертите и клиентите на БИМ при извършване на калибриране, анализ на данните и достъп до резултатите.
- ✓ Комисия за защита от дискриминация: Публичен електронен регистър на влезлите в сила решения и задължителни предписания на Комисията за защита от дискриминация.
- ✓ ДАЕУ: Проучване на потребностите на гражданите и бизнеса за публикуване на информация от обществения сектор в отворен формат.
- ✓ Национален съвет по цени и реимбурсиране на лекарствените продукти: Сканиране на хоризонта (Horizon scanning) - идентифициране и приоритизиране на предстоящи здравни технологии, които имат значителен ефект върху здравеопазването, здравните разходи, обществото и гражданите.
- ✓ Комисия за защита на потребителите: Засилване на участието

на неправителствените организации в процеса по решаване на възникнали спорове между потребители и търговци.

- ✓ Министерство на земеделието, храните и горите: Надграждане на съществуващата платформа за електронни обществени поръчки.
- ✓ БАБХ, дирекция Лабораторен контрол: Определяне на външни за БАБХ лаборатории за извършване изпитвания на храни и суровини и диагностика на заболявания по животните.
- ✓ Български институт за правни инициативи:: Консолидиран регистър на разходите за справяне с КОВИД 19.
- ✓ Български институт за правни инициативи: Антикорупционен борд COVID-19.
- ✓ Комисия за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ): Сформиране на Обществен съвет към председателя на КПКОНПИ.
- ✓ Министерство на правосъдието: Оптимизиране на процесите по служебно изпращане на уведомления по чл.19, ал. 2 от Семейния кодекс от общините, в съответствие със съвременните технологии и добри практики.
- ✓ Национален инспекторат по образованието: Форуми за публично обсъждане на Рамка за инспектиране на качеството в образованието със заинтересованите страни: представители

на професионалната общност, научните среди, национално представените родителски и неправителствени организации.

Както може да забележи дори и най-непредубедения наблюдател, в така изрецитирания списък с добри намерения няма нито един проблем, за чието решаване България да не е получавала средства от Европейския съюз.

Или по време на предприсъединителния процес и буферния мониторингов период (2001-2005 и 2005-2007 г.), когато действат предприсъединителните програми на ЕС (ФАР, САПАРД и ИСПА).

Или през първите два програмни периода след влизането ни в ЕС на 1 януари 2007 г., когато България получава общо... 22.4 млрд. евро за „такива неща“ (образно казано): 9. 302 млрд. евро - през периода 2007-2013 г., 13.08 млрд. евро - през периода 2014-2020 година.

Въпреки това, новият набор от мерки за решаването на така идентифицираните вехти проблеми, спъващи откритото управление и прозрачната работа на държавната администрация, са разписани в обем от 80 страници и са оставени да отлежават невидими... пред очите на всички. Тоест - като четиво без титулна страница, без графичен дизайн, без авторски колектив, без нито една дата.

И изведнъж - чудо! На 21 юли 2022 г. - също в Портала за обществени консултации - се появява жизнеутвърждаваща новина, озаглавена „Правителството прие Четвъртия национален план за участието на България в глобалната инициатива „Партньорство за открито управление“, вицепремиерът Калина Константинова ще ръководи Съвета за координация на изпълнението“.

Финалното четиво вече е в обем от 63 старателно оформени страници, от които нормалният текст обаче е едва 6 страници.

Всички останали са графики, подредени така, че едно изречение да е дълго най-малко 8-10 реда.

Обяснението за това разминаване може да бъде открито на стр. 6 от четивото, озаглавено „Четвърти национален план за действие в рамките на инициативата „Партньорство за открито управление“ юли 2022 г.-декември 2024 г.“ (цитираме дословно):

„... В хода на подготовката на плана постъпиха 38 предложения за мерки в плана, 19 инициирани от държавни институции и 19 от граждански организации. В резултат на дейността на работните групи към преходния състав на съвета за одобрение на заключителното му заседание бяха предложени 18 мерки. В следващите месеци, предвид настъпили структурни или други промени по отношение на институциите/организациите – инициатори на мерките се наложи да се направи преценка за съответствието на предлаганите мерки с целите и принципите на инициативата и в това число да се поиска препотвърждаване на предложените ангажименти.

В резултат на получените потвърждения и/или съответно откази от изпълнението на мерки от всички въввлечени в процеса институции/организации през юли 2022 г., окончателният брой на мерките, които ще залегнат в плана е 14, разпределени по области, както следва:

- Област „Прозрачност и достъп до информация“ включва 3 мерки;
- Област „Почтено управление и борба с корупцията“ включва 3 мерки;
- Област „Отворени данни“ включва 3 мерки;
- Област „Гражданско участие“ включва 5 мерки...

Край на цитата.

В заключение - няколко думи за единствената мярка, свързана частично с темата на анализа ни и предложена от Националния инспекторат по образованието - „Форуми за публично обсъждане на Рамка за инспектиране на качеството в образованието със заинтересованите страни: представители на професионалната общност, научните среди, национално представените родителски и неправителствени организации“.

Каквото и да си мисли страничният наблюдател, четейки тази колосална по своя изказ мярка, става дума за нещо съвсем делнично - повишаване ефективността на контрола в предучилищното и училищното образование. Или казано на простосмъртен български език - в детските ясли, в детските градини, в началните, основните и гимназиалните гласове.

БЪЛГАРСКАТА СЛЕДА В ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“

АНАЛИЗ НА
ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО
ОТНОШЕНИЕ УЧАСТИЕТО
НА ГРАЖДАНСКИЯ
СЕКТОР ПРИ ПРИЛАГАНЕ
НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ
ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ
У НАС

В началото на миналия век българските законодатели приемат закон, който изпреварва времето си с цели сто години. Става дума за Закона за народното просвещение, приет през 1908 г. и обнародван през 1909 година.

Чрез този нормативен акт Царство България създава най-модерната образователна система на Стария континент. Колкото и невероятно да звучи, изградената по онова време система, позната като народно просвещение, представлява нещо като умален първообраз на крайната цел, преследвана от обединената воля на държавите членки на Европейския съюз.

Преди един век депутатите и министрите в Царство България прегръщат философията, че образованието е постоянен процес, който има начало, но няма край.

По същество Законът за народното просвещение е културно-образователен кодекс. Обемът му е 33 страници, а съдържанието му

е съставено от 492 члена, които покриват:

- предучилищното, училищното и висшето образование,
- образованието за слепи и глухонемеи,
- музеите, библиотеките, читалищата и... Народния театър.

Приетият през 1909 г. Закон за народното просвещение е положен върху основата на няколко принципа:

- ✓ национален приоритет;
- ✓ ясна отговорност;
- ✓ уважение и възискателност към учителя;
- ✓ демократичност.

Законът извежда народното просвещение като национален приоритет, т.е. приоритет на нацията, като в процеса са обхванати не само училищата и университетите, но и т. нар. (от днешна гледна точка) културни институции - читалища, библиотеки, музеи и театри. Отговорността за реализирането на този национален приоритет е структурирана просто и действа ефикасно.

Въведен е механизъм за задължително поддържан стандарт за народно просвещение. Типичен пример за това са училищният бюджет и училищната инфраструктура. Тези въпроси се решават от общините. Ако те не се справят, проблемите ги решава държавата, но... за сметка на съответните общински бюджети:

„Чл. 66. Ако някоя община откаже да впише нужните училищни суми, те се вписват в бюджета от постоянната комисия по искането на инспектора. Ако пък някоя община откаже да си поправи училищното здание, надлежната постоянна комисия извършва това с одобрение на министерството за сметка на общината, която събира вписаната в бюджета сума.

Всяка община е длъжна да си построи училищни здания в десетгодишен срок от влизането в сила на настоящия закон.

Ако някоя община не стори това, държавата построява зданието за сметка на общината, като сключи необходимия за тая цел заем“.

Ясен и категоричен текст на закона. В четири изречения българският законодател е вложил изключително здрав разум, сила, далновидност и респект по отношение на образованието.

Централни фигури в системата на народното просвещение са членовете на Училищното настоятелство и на Окръжния училищен съвет.

Училищното настоятелство е имало следните функции (чл. 98 от Закона за народното просвещение):

„а) бди за правилното прибиране и разходване на училищните суми;

б) съставя навреме училищния бюджет и го представя пред общинския съвет;

в) назначава учители и прислуги на първоначалното училище;

г) грижи се за образуване на фондове и за увеличаването им. Управлява фондовете и завещанията, както и всички училищни имоти, и се грижи за правилното им експлоатиране;

д) изнамира средства за поддържане на бедни ученици;

е) наглежда училищните здания с всичките им принадлежности и се грижи за навременното им поправяне;

ж) грижи се за чистота на училищата, за снабдяването им с всички нужни учебни пособия и за всички потреби на училището;

з) грижи се за добрия вървеж на допълнителните училища;

и) надзирава, щото децата, според съставения от кмета списък, редовно да посещават училището;

к) посещава преподаването на учителите и следи за вървежа

на училището“.

Законодателят е закрепил със задължителна норма и задължението на кмета да оказва пълно съдействие на Училищното настоятелство:

„Чл.99. Кметът е длъжен да дава пълно съдействие на училищното настоятелство при изпълнение на длъжностите му. В случай че кметът откаже съдействие на настоятелството, той подлежи на глоба от 20 до 100 лева“.

Следващата силна фигура в Народното просвещение е на Окръжния училищен съвет:

„Чл. 102. В центъра на всеки административен окръг се учредява по един окръжен училищен съвет, който се състои от:

- а) окръжния управител;
- б) окръжния училищен инспектор;
- в) един директор от средно училище, един директор на прогимназия и главния учител на първоначалните училища в окръжния град;
- г) председателя на постоянната комисия или негов заместник;
- д) председателя на окръжния съд или негов заместник;
- е) окръжния лекар и архитект;
- ж) председателя на училищното настоятелство в окръжния град, кмета на същия град и председателите на училищните настоятелства в околийските градове;
- з) трима учители: един от средните училища, един от прогимназиите и един от първоначалните училища на окръжния град.

Председател на съвета е околийският управител, а подпредседател - председателят на окръжния съд“.

И още:

„Чл.103. На окръжния училищен съвет се възлагат, освен другите длъжности, предвидени в този закон, още и следните:

а) да се грижи изобщо за напредъка на учебното дело в целия окръг;

б) да разглежда спорове по училищни дела;

в) да се изказва за дейността на училищните настоятелства в окръга;

г) да дава мнение за откриване и закриване на народни и частни училища, допълнителни и практически курсове, за постройка на училищни здания, за разни научни учреждения и предприятия в окръга;

д) да изказва мнение върху всички спорни въпроси, предложени от министерството или повдигнати от членовете на съвета;

е) да предлага и налага глоба в размер до 100 лв. на кметове, училищни настоятелства и родители за неизпълнение постановленията на Закона за задължителното учение и за нехайство към училищните нужди. Последното се отнася само до кметове и настоятелства.

Решенията на Окръжния училищен съвет се изпълняват от окръжния управител, който е отговорен за навременното и точното им изпълнение, с изключение на ония, които настоящият закон предвижда да се изпълняват направо от окръжния училищен инспектор“.

Ето това е рецептата, довела до издигането на народното просвещение в ранг на национален приоритет.

Дадено е правото на местната общност да реализира идеята и вижданията си за развитие на народното просвещение чрез Училищното настоятелство и Окръжния училищен съвет.

Те са основните двигатели на народното просвещение, а не министерството, правителството и парламента. Или Дворецът...

Местната власт (т.е. общината) е длъжна да претвори тази идея на дело. И, ако въпросната местна власт не изпълни това свое задължение, идва... „неволята“ - в лицето на държавата, но за сметка на неизрядната община.

Забележителен е начинът, по който в Царство България се конструират училищните настоятелства:

„Чл. 96. Министерството на народното просвещение свиква с указ избирателите за избиране членове на училищните настоятелства, съвместно с изборите за общински съветници, и изборите се провеждат по реда, предвиден в Избирателния закон за общински съвети“.

Тоест - Царство България е предоставило по най-демократичен начин правото на населението само - чрез избори - да определи кой е достоен да стане член на училищно настоятелство и кой не е!

Съгласно задължителните функции на училищните настоятелства, за техни членове могат да се кандидатира само три категории люде: народни водачи, народни будители и... народни хора, т.е. хора с големи сърца.

Особен интерес буди един от начините за „изнамиране на средства за поддържане на бедни ученици“, фиксирани в чл. 100 от Закона за народното просвещение: „Когато някой от училищните настоятелства занемари своите длъжности, се глобява от окръжния училищен съвет до 50 лева“

Ето така, на всяко българско дете - благодарение на Училищното настоятелство - е била осигурена възможността да завърши и висше образование.

Организациите, които осигуряват стипендии за образование, 50

се появяват в Европа доста по-късно от приемането на Закона за народното просвещение, но и те не „покриват“ нуждите от образование на всички бедни деца.

И накрая - чл. 54 прогласява:

„За да се даде възможност както на свършилите първоначалното училище младежи да разширят кръга на познанията си и да се подготвят по-добре за практическия живот, тъй и на по-възрастни лица, които не са могли да получат никакво образование, да се сдобият с най-необходимите за тях знания, общините се задължават да отворят допълнителни курсове (дневни, вечерни и празнични) във всяка община или село, дето има училище.“

С установяването на комунистическия режим на 9 септември 1944 г., новата власт отменя Закона за народното просвещение като вреден и мракобеснически фашистки закон (според тогавашната терминология) и на негово място приема чисто нова нормативна уредба, гарантираща окончателната победа на народната власт и светлото социалистическо бъдеще на България (пак според актуалната по онова време идеологическа терминология).

Нещо повече - Законът за народното просвещение не само е отменен, но е и забранен за изучаване като юридическо наследство и законодателен принос в развитието на образованието и културата. В днешно време Законът за народното просвещение е заместен от следните нормативни актове:

- Закон за народната просвета;
- Закон за предучилищното и училищното образование;
- Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;
- Закон за професионалното образование и обучение;

- Закон за висшето образование;
- Закон за развитие на академичния състав в Република България;
- Закон за насърчаване на научните изследвания;
- Закон за кредитиране на студенти и докторанти;
- Закон за културното наследство;
- Закон за обществените библиотеки;
- Закон за народните читалища;
- Закон за закрила и развитие на културата;
- Закон за меценатството;
- Закон за творческите фондове;
- Закон за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения.

И още нещо много важно по отношение на формалната страна на нещата: всеки днешен закон води след себе си „собствена“ администрация, която в огромното си мнозинство е управлявана от две ведомства - на образованието и на културата.

След присъединяването ни към Европейския съюз и приемането на европейската образователна политика „Учене през целия живот“ за национален приоритет, тази „собствена администрация“ придоби следния вид:

- Министерство на образованието и науката (МОН),
- Министерство на труда и социалната политика (МТСП),
- Министерство на културата (МК),
- Министерство на икономиката (МИ),
- Министерство на младежта и спорта (ММС),
- Министерство на земеделието и горите (МЗГ),

- Министерство на иновациите и растежа (МИР) - от декември 2021 година.

Въпреки че европейските „образователни“ финансови средства формално минават през две ведомства - МОН и МТСП, през Закона за държавния бюджет на Република България всяко едно от споменатите министерства получава определени средства за финансиране на „свои“ образователни политики, вписващи се в „Учене през целия живот“.

Финансиране чрез бюджета получават и определен кръг юридически лица, част от които по своята същност са държавни структури на бюджетна издръжка, но проформа все още се водят юридически лица с нестопанска цел. Става дума за следните сдружения и фондации:

- „Български Червен кръст“;
- „Съюз на военноинвалидите и военнопострадалите“;
- „Национален съюз на трудовопроизводителните кооперации“;
- „Съюз на ветераните от войните в България“;
- „Съюз на народните читалища“;
- „Рилска Света обител - Рилски манастир“;
- „Български институт за стандартизация“;
- „Национален дарителски фонд „13 века България“;
- „Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа“.

От споменатите НПО на държавна издръжка, единствено „Български Червен кръст“ има доказан принос в сферата на професионалното обучение и образование и участва активно в прилагането на европейските образователни политики. Всички останали отбелязват някаква дейност в годишните си отчети, но нищо повече.

Според законите за държавния бюджет, публикувани в интернет страницата на Министерството на финансите (<https://www.minfin.bg/>

bg/247), през втория програмен период държавата е субсидирала неправителствения сектор както следва:

- 2014 г. - 61.692 млн. лв.;
- 2015 - 63.111 млн. лв.;
- 2016 - 65.618 млн. лв.;
- 2017 - 67.445 млн. лв.;
- 2018 - 68.673 млн. лв.;
- 2019 - 70.326 млн. лв.;
- 2020 - 98.152 млн. лева.

Или общо 495.017 млн. лева. С две думи - инвестирана е много сериозна сума, която - за най-голямо съжаление, никой не знае за какво точно е усвоена.

Спор няма, похарченото е отчетено по прекрасен начин, но в случая говорим за друго - за обществената полза от пренасочването на тези пари, акумулирани от преки и косвени данъци. Защото, ако се върнем в началото, когато със средствата за образование онагледихме друг актуален проблем, само българските инвестиции в образованието и ученето през целия живот през този период надхвърлят... 33 милиарда лева!

Припомняме накратко и в обобщен вид с какви цели и задачи посрещнахме първия програмен период от пълноправното членство на България в Европейския съюз (2007-201 г.):

„Развитието на специфични знания и умения, както и откриването на работни места се явяват приоритетни области в развитието на държавите от Европейския съюз през последните години.

Предприети са действия за повишаване на достъпността и качеството на системите за образование и обучение с

оглед създаване на условия за бързо приспособяване към изискванията на пазара на труда.

Подобряването на гъвкавостта на пазара на труда, както и инвестициите в човешкия капитал се явяват стратегически приоритети на Европейския съюз по пътя към възстановяването на работни места.

Препоръките на Европейския съюз в сферата на пазара на труда за България през 2011г. са в сферата на работните заплати, активните политики, участието на пазара на труда, системите за ранно пенсиониране, образованието, бедността и социалното изключване.

През 2012 г. приоритетните области, в които България трябва да работи са облагането на труда, активните политики, системите за ранно пенсиониране, образованието, бедността и социалното изключване, докато през 2013 г. те се отнасят до облагането на труда, социалните помощи, активните политики, системите за ранно пенсиониране, образованието, бедността и социалното изключване...”

(Източник - Куртев, Ради. Политики за обучение на възрастни и ролята на бизнеса в България. „Икономиката на България и Европейския съюз - съвременни предизвикателства и подходи за решения“: Сборник с доклади от Десета юбилейна международна научна конференция на младите учени, УНСС, София, стр. 942-950.)

И онагледяваме постигнатото с един колаж от „дъщерния сайт“ на НСИ - „Инфостат“.

Фигура 6

НАСЕЛЕНИЕ В РИСК ОТ БЕДНОСТ ИЛИ СОЦИАЛНО ИЗКЛЮЧВАНЕ ПО ПОЛ И ВЪЗРАСТ										
По колонии По редове	Времетрае По редове	Развива NUTS	Мерни единици		Възраст					
			Пол	Възраст	2008	2009	2010	2011	2012	2013
					брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди
Общо за страната		Общо	Общо		3421.0	3511.2	3718.7	3693.2	3621.1	3493.4

По колонии По редове	Времетрае По редове	Развива NUTS	Мерни единици		Възраст							
			Пол	Възраст	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
					брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди	брой лица в хиляди
Общо за страната		Общо	Общо		2908.6	2981.7	2890.3	2766.6	2315.2	2278.7	2231.5	

Източник: ПСИ - https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=80

Очевидно е, че в резултат на всички финансови усилия - и на България, и на Европейския съюз - българите в риск от бедност или социално изключване са намалели от 3.42 млн. души през 2008 г., на 2.23 милиона. Резултат, който би трябвало да ни накара да се гордеем със себе си, но... с едно наум.

Първата причина за ироничното уточнение е друг колаж, направен с данни на Националния статистически институт:

Фигура 7:

НАСЕЛЕНИЕ ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА И ПОЛ							
	(брой)						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо
Общо за страната	7640238	7606551	7563710	7504868	7327224	7284552	7245677

	(брой)						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо
Общо за страната	7202198	7153784	7101859	7050034	7000039	6951482	6916548

Източник: НСИ - https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=80

Както се вижда, през „отчетния“ по-горе макропериод, населението

на България е намаляло от 7.6 милиона през 2008 г., на 6.9 милиона през 2020 година.

На пръв поглед - нищо страшно, като се има предвид каква опустошителна финансова и икономическа криза преживяхме през 2008-2012 г. и какво ни се случи през първата пандемична 2020 година.

На второ четене обаче нещата далеч не са толкова розови, колкото изглеждат.

Пак по данни на НСИ, през 2022 г. населението на България вече е 6.45 милиона. Официално, защото реално живеещите в България са не повече от 5.5-5.7 милиона. Справка - близо 3-годишните публични и парламентарни дебати около постоянните изменения на Изборния кодекс, въвеждането на машинното гласуване и неотречения от никого факт, че в избирателните списъци има над 1 милион „мъртви души“.

И още - според данните на НСИ, „запечатани“ във Фигура 8 - проблемът с работната сила също не е за подценяване.

Фигура 8

НАСЕЛЕНИЕ, РАБОТНА СИЛА, ЗАЕТИ ЛИЦА, БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА И ЛИЦА ИЗВЪН РАБОТНАТА СИЛА НА ВЪЗРАСТ 15 И ПОВЕЧЕ НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ								
		(брой лица в хиляди)						
		2007	2008	2009	2010 ²	2011	2012	2013
		Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила
Общо	20 - 64	3407.3	3463.9	3402.4	3359.8	3279.4	3275.2	3300.3
		(брой лица в хиляди)						
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила	Работна сила
Общо	20 - 64	3289.1	3258.3	3183.4	3256.6	3220.0	3257.9	3176.3

Каквото и да си мислим, истината е една - работната ръка в България

продължава да намалява. Може да е по малко, може да е през година-две, но процесът е необратим.

Въпреки че амбициите на Европейския съюз по отношение на България през втория програмен период бяха насочени в съвършено друга посока.

Ето какво пише - черно на бяло - в българската секция на сайта на Европейския социален фонд (<https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=372&langId=bg>):

„По-добър достъп до работни места и обучение е една от целите на мерките, които се прилагат за подпомагане на безработните лица и младите хора.

ЕСФ насърчава инициативи за учене през целия живот за работници от всички възрасти, които да подобрят тяхната възможност за наемане на работа и да им помогнат да се адаптират към промените на пазара на труда - над 160 000 души ще се възползват от такива инициативи до 2020 година. Осигурява се подкрепа за предприемачеството и самостоятелната заетост и се влагат инвестиции в нови обществени услуги за заетост.“

Както се вижда от данните на Фигура 9, България е успяла да постигне прогнозния резултат в сайта на Европейския социален фонд.

**НАСЕЛЕНИЕ, РАБОТНА СИЛА, ЗАЕТИ ЛИЦА, БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА И ЛИЦА ИЗВЪН РАБОТНАТА СИЛА
НА ВЪЗРАСТ 15 И ПОВЕЧЕ НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ**

														(брой лица в хиляди)											
2008		2009		2010 ²		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни	Заети	Безработни
3275.8	188.2	3178.6	223.8	3022.6	337.2	2917.6	361.8	2882.2	393.1	2879.6	420.7	2916.4	372.7	2963.2	295.1	2943.0	240.5	3058.4	198.3	3054.6	165.4	3121.2	136.6	3014.7	161.5

И това е прекрасно. Защо тогава и реалният бизнес, и държавните ведомства, отговорни за притока на чуждестранни инвеститори непрекъснато се оплакват от липса на квалифицирана работна ръка? Защото... ето какво пише в обзора на НСИ - „Наблюдение на работната сила“ за 2020 г.:

„Икономически неактивните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 1 226.7 хил.,от които 519.1 хил. са мъже и 707.6 хил. са жени.

Коефициентът на икономическа неактивност (15 - 64 навършени години) е 27.8% - съответно 23.2% за мъжете и 32.4% за жените.

Броят на обезкуражените лица на възраст 15 - 64 навършени години е 61.7 хил., или 5.0% от всички икономически неактивни лица в същата възрастова група.

Относителният дял на рано напусналите образование и обучение от населението на възраст 18 - 24 навършени години е 12.8% (при 13.9% през 2019 година).

Относителният дял на лицата с висше образование от населението на възраст 30 - 34 навършени години е 33.3%, с 0.8 процентни пункта по-висок в сравнение с 2019 година.

Относителният дял на незаетите и неучастващи в образование

и обучение от населението на възраст 15 - 29 навършени години е 18.1% (при 16.7% през 2019 година)..."

(Източник - https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/LFS2020_YVS2AXQ.pdf)

И, за да не помисли някой, че спекулираме с последиците от първата пандемична COVID-година, едно още едно мнение по въпроса. То принадлежи на експертите, участвали в съставянето на последния предпандемичен „Доклад за България за 2019 г., придружаващ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейската централна банка и Еврогрупата - Европейски семестьър за 2019 г.: оценка на напредъка в структурните реформи, предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси и резултати от задълбочените прегледи в съответствие с Регламент (ЕС) No 1176/2011“

„... Продължаващият икономически растеж оказва положително въздействие върху пазара на труда, въпреки че недостигът на работна ръка и на умения се увеличава. През третото тримесечие на 2018 г. равнището на заетост достигна 73.5 %, което е с 2.8 процентни пункта над най-високото равнище отпреди кризата (70.7 % през 2008 година).

Равнището на безработица намаля до 5.2 % през четвъртото тримесечие на 2018 г., падайки под равнището отпреди кризата (четвърто тримесечие на 2008 г.) и под средната за ЕС стойност от 6.8%.

Абсолютните стойности обаче показват, че работната сила разполага с 200 000 души по-малко отколкото през 2008 година. Този спад на икономически активното население и недостигът на квалифицирана работна сила свиват пазара на

труда.

Междувременно някои групи в неравностойно положение продължават да срещат трудности при намирането на работа, а системите за образование и обучение не са добре подготвени, за да посрещнат променящите се нужди на пазара на труда. Даването на приоритет на инвестициите в обучението, повишаването на квалификацията и преквалификацията и в по-доброто привеждане на образованието в съответствие с потребностите на пазара на труда ще подкрепи растежа в дългосрочен план“.

(Източник - Министерство на финансите - https://www.minfin.bg/upload/40372/2019-european-semester-country-report-bulgaria_bg.pdf)

Оттук нататък ще се опитаме да открием и анализираме причините, поради които връзката между реално свършеното и реално отчетеното се къса.

ПРАВНА РАМКА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ

АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО ОТНОШЕНИЕ УЧАСТИЕТО НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ У НАС

Поради значението, което отдава ЕС на образованието и обучението, през последните няколко десетилетия се наблюдава активно създаване и обновяване на редица политики в тази сфера.

Европейските образователни политики допринасят за развитието на качествено образование и сътрудничество между държавите членки и са насочени към:

- подобряване на достъпа до качествено образование и обучение, отговарящи на изискванията на пазара на труда и прехода към социална икономика, базирана на знанието;
- модернизиране на институциите и организациите в сферата на образованието и обучението като средство за социално развитие;
- създаване на модерна система за непрекъснато образование и обучение, квалификация и преквалификация, с оглед подготовката на конкурентоспособни кадри.
- превръщане на процеса на учене през целия живот и

мобилността в реални измерения на образованието и обучението;

- създаване на висококачествено и ефективно образование и обучение в ЕС;
- поставяне на акцент върху активното европейско гражданство, социалната кохезия и равенството;
- стимулиране на предприемаческата дейност, креативните практики и иновациите на всички нива на образование и обучение.

В рамките на образователните политики важно значение заема обучението, насочено към обогатяване на знанията и уменията на възрастното население като резултат от възникналата финансово-икономическа криза и настоящите предизвикателства на пазара на труда.

Множество мерки, предприети в следкризисния период, са насочени към подпомагане на пригодността за заетост, подобряване на адаптивността към пазара на труда и повишаване на уменията и квалификацията.

Тясно свързани с необходимостта от преодоляване на нарастващия дисбаланс между предлаганите и търсените умения се явяват образователните системи и системите за учене през целия живот в страните от ЕС.

Инструмент на европейските образователни политики в областта на обучението за възрастни са множество взаимно допълващи се стратегии и програми на Европейския съюз.

Стратегия за икономическо и социално обновление на Европа от март 2000 година. Тя е по-известна като Лисабонската стратегия и е призната за първоизточник на основните принципи, заложи в европейските образователни политики.

В Лисабонската стратегия са описани мерките за справяне с бъдещите предизвикателства пред отделните държави членки на Европейския съюз като цяло. Те се предопределят от глобализационните процеси и развитието на т. нар. икономика на знанието, които налагат не само предприемането на адекватни „ответни действия“, но и радикални промени във философията на управление и развитие във всяка от държавите членки на Общността.

Стратегията подчертава ролята на човешките ресурси в бъдещото развитие на ЕС и ги поставя на централно място в общностната политика.

В Лисабонската стратегия са заложили цели и приоритети за държавите членки, които се отнасят не само до преодоляване на високата безработица и на социалната изолация на национално ниво, но и до повишаване на икономическата конкурентоспособност на Европейския съюз като цяло.

Основните цели, заложили в Лисабонската стратегия, са:

- да бъде създадена даваща възможности на всекиго, динамична и основана на познанието икономика;
- да бъде възстановена пълната заетост като ключова цел на икономическата и социалната политика; безработицата да бъде сведена до равнищата, постигнати от най-напредналите страни;
- да бъдат модернизираны системите за социална защита.

Предприетите дейности по изпълнение на посочените цели са в две основни направления:

- реализиране на реформи в икономиката, способстващи за преминаването ѝ към икономика на знанието
- инвестиции в човешки ресурси.

Оттук нататък инвестициите в образованието и обучението започват

да се възприемат от Европейския съюз като структуроопределящи и да се насочват към повишаване на квалификацията и нивото на знания.

Едновременно с това, започва и налагането на принципа „Учене през целия живот“ като необходимо условие за успешна реализация, социално включване на всички членове на обществото и адаптация на застаряващото население. Или казано по друг начин - с приемането и влизането в сила на Лисабонската стратегия, УЦЖ се трансформира от обединяващ принцип в реална политика.

В резултат на това, инвестициите в обучение започват да се възприемат от ЕС като определящи и да бъдат насочвани към повишаване на квалификацията и нивото на знания и налагането на принципа за учене през целия живот като необходимо условие за успешна реализация, социално включване на всички членове на обществото и адаптация на застаряващото население.

Прилагането на образователни политики в сферата на обучението за възрастни допринася за приобщаването на различни обществени групи, които са обект на социално изключване поради бедност, трайна безработица, здравословно състояние и други фактори.

Преодоляването на тези проблеми би довело до по-ефективно използване на капацитета на човешките ресурси и по-висока продуктивност.

Икономиката на знанието изисква нови знания, умения и висока квалификация, като резултат от предлагането на нов тип работни места на пазара на труда, характеризиращи се с дейности, различни от ръчния труд.

„Европа 2020: Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж” - логично продължение на действащата до 2010 г. Лисабонска

стратегия. Основните цели са четири:

- повишаване на заетостта, което включва стимулиране на участието на жените, по-възрастното население и имигрантите;
- стимулиране на научно-изследователската и развойна дейност и иновациите;
- насърчаване на професионалната квалификация;
- намаляване на броя хора, живеещи под прага на бедността и други.

Стратегията определя квалифицираната работна ръка като необходимо условие за развитие на икономиката. И дефинира пътищата, по които тази цел трябва да бъде постигната:

- ✓ повишаване на заетостта като реакция на демографските тенденции, водещи до намаляване на работната сила;
- ✓ повишаване на квалификациите и обогатяване на знанията и уменията на населението чрез промени в системите за обучение и насърчаване на ученето през целия живот с цел постигане на по-висока адаптивност на пазара на труда, респективно на по-продължителен трудов живот;
- ✓ намаляване на нивата на бедност.

За нуждите на пълноправните държави членки по онова време, на територията на Европейския съюз влизат в употреба и дефинициите на осем базисни ключови компетентности:

- комуникация на роден език;
- комуникация на чужди езици;
- математическа компетентност и основни познания в областта на природните науки и технологиите;
- дигитална компетентност (информационни и комуникационни

технологии);

- умения за учене;
- социални и граждански компетентности;
- инициативност и предприемачески умения;
- компетентности в областта на културата и на творческите изяви.

„Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот“ (ЕКР) - стратегическият документ установява връзки между националните квалификационни системи, изпълнявайки функцията на инструмент за обяснение на съдържанието и повишаване на разбираемостта на квалификациите в рамките на различните страни и системи в Европа.

Рамката поставя две основни цели: насърчаване на мобилността на гражданите между отделните страни и улесняване на тяхното обучение през целия живот.

Процесът по писане, съгласуване и приемане на Европейската квалификационна рамка стартира през 2004 г. като отговор на десетки и стотици молби, отправени от три вида „субекти“ - националните власти на държавите членки на ЕС, техните социални партньори - синдикални и работодателски организации и представители на неправителствените организации, занимаващи се с образование, обучение и приобщаване на уязвими групи.

Основната „претенция“ в тези молби е европейските институции да обединят усилията си, да разработят и да приемат обща база за съпоставка, с цел повишаване на прозрачността на квалификациите. В изпълнение на така вменената й мисия, Европейската комисията - чрез специално създадена работна група - разработва и предлага за обществено обсъждане проект, включващ 8-степенна

квалификационна рамка, „стъпила“ върху резултатите от обучението. Общественото обсъждане на проекта започва през втората половина на 2005 г. и в него се включват официалните власти и техните социални партньори на 32 европейски държави.

На 6 септември 2006 г. Европейската комисия приема преработения с оглед резултатите от обсъждането проект на Квалификационната рамка.

През 2007 г. Европейският парламент и Съветът на Европа успешно приключват преговорите по предоставения им от Европейската комисия проект и през месец февруари 2008 г. Европейската квалификационна рамка е приета и става нормативен факт.

Към днешна дата, освен 27-те държави членки на ЕС, още 11 други държави работят за прилагането на Европейската квалификационна рамка - Исландия, Лихтенщайн и Норвегия (държави от Европейското икономическо пространство), Албания, Република Северна Македония, Черна гора, Сърбия и Турция (държави, кандидатстващи за пълноправно членство), Босна и Херцеговина, Косово и Швейцария.

Ето как изглеждат осемте нива по Европейската квалификационна рамка:

Дескриптори, определящи нивата в Европейската квалификационна рамка (ЕКР)

Всяко от осемте нива се определя с помощта на набор от дескриптори, които показват резултатите от обучението, отговарящи на квалификациите за това ниво във всяка квалификационна система.

		Знания
		В контекста на ЕКР знанията се определят като теоретични и/или фактологични
Ниво 1	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 1	• основни общи знания
Ниво 2	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 2	• основни фактологични знания в определена сфера на работа или обучение
Ниво 3	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 3	• познаване на факти, принципи, процеси и общи понятия в определена сфера на работа или обучение
Ниво 4	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 4	• фактологични и теоретични знания в широк контекст в определена сфера на работа или обучение
Ниво 5*	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 5	• всестранни, специализирани, фактологични и теоретични знания в рамките на определена сфера на работа или обучение и осъзнаване на границите на тези знания
Ниво 6**	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 6	• задълбочени познания в определена сфера на работа или обучение, които включват критическо разбиране на теории и принципи
Ниво 7***	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 7	• високо специализирани знания, някои от които представляват най-новите познания в дадена сфера на работа или обучение, като основа за оригинално мислене и/или изследователска дейност • критическо осмисляне на въпроси, свързани със знанията в определена сфера и допирните точки между различни сфери
Ниво 8****	Резултати от обучението, отговарящи на ниво 8	• най-нови знания в определена сфера на работа или обучение и допирните точки между сфери

Източник - Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот (ЕКР), © Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности, 2008 г.

Година и четири месеца по-късно - на 18 юни 2009 г., Европейската комисия и Съветът на Европа отправят още една препоръка към европейските институции, правителствата на държавите членки на ЕС и гражданското общество в Общността. Целта ѝ е изработване на „Европейска референтна рамка за осигуряване на качество

в професионалното образование и обучение“, която да изпълни една фундаментална задача, която преразказваме на обикновен български език:

„Осъществяване на прехода към икономика, основана на знанието чрез модернизация и постоянно подобряване на системите за професионално образование и обучение (ПОО) така, че тези системи да допринесат за увеличаване на заетостта и социалната интеграция и да улеснят достъпа до учене през целия живот за всички, включително за хората в неравностойно положение. И, в крайна сметка, да бъде постигната основната цел, определена от Европейския съвет в Барселона през 2002 г.: до 2010 г. европейските системи за образование и обучение да бъдат превърнати в световен еталон за качество!“

И още - този път директен цитат:

„С интегрираните насоки от Лисабон за растеж и заетост 2005-2008 г., държавите-членки се призовават да развият достъпна система за учене през целия живот на достъпни цени, която да отговаря на променящите се нужди на основаните на знанието икономика и общество. Адаптирането и изграждането на капацитет на системите за образование и обучение са необходими, за да може се подобри тяхната степен на съответствие по отношение на пазара на труда. Ето защо целите, определени в политиката в областта на образованието и обучението, следва да допълват в още по-голяма степен целите на политиката в областта на икономиката и на пазара на труда, така че да съчетават социално сближаване и конкурентоспособност.“

(Източник - <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0001:0010:BG:PDF>)

Целта на европейското сътрудничество в сферата на образованието и обучението е да насърчава сътрудничество между държавите членки на ЕС в сферата на образованието и обучението. Тази цел трябва да бъде постигната чрез:

- повишаване на качеството на началното, основното, средното, висшето и професионалното образование;
- извеждане на ученето през целия живот като ключов фактор за повишаване на заетостта, намаляване на безработицата, създаване на конкурентни предимства за икономиката и социално включване

И още малко европейска предистория, но... с препратки към българската образователна действителност.

„Сократ“ е програма на Европейския съюз за сътрудничество в областта на образованието. Тя стартира на 14 март 1995 г. с основна цел „Развитие на европейското сътрудничество и повишаване качеството на образованието в цяла Европа, чрез партньорство, надхвърлящо националните граници“.

„Скритата“ цел на програма „Сократ“ е подпомагане развитието на човешките ресурси на Европа и превръщане на образованието в основа на модерното хуманно общество, в което всеки гражданин може да участва пълноценно и активно.

До края на 1999 г. в програма „Сократ“ вземат участие - по един или друг начин - над 500 000 студенти и около 10 000 образователни институции както от всички държави членки на Европейския съюз, така и от държави членки на Програмата. Република България е член на „Сократ“ от април 1999 година.

С решение на Европейския парламент и Съвета на министрите от 24 януари 2000 г., действието на програма „Сократ“ е удължено до 31 декември 2006 година.

Географията на програмата, известна като „Сократ II“, остава непроменена - 30 държави от Европа. За сметка на това обаче финансовите средства са многократно повече - 1.850 млрд. евро.

Разработени са и 6 ключови подпрограми:

„Еразъм“ - за висше образование и мобилност. Цели насърчаване на сътрудничеството между университетите в страните, участващи в Програма „Сократ“, чрез стимулиране на обмена на преподаватели и студенти, съпоставимостта на образованието и пълното академично признаване на периоди на обучение и квалификация в рамките на ЕС.

„Коменски“ - за училищно образование и мобилност. Насърчава сътрудничеството между училищата в Европа, подпомага професионалното развитие на заетите в областта на средното образование.

„Лингва“ - за чуждоезиково обучение и мобилност. Програмата подкрепя проекти, които популяризират и насърчават ученето на чужди езици, както и създаването на учебни пособия за чуждоезиково обучение.

„Грюндвиг“ - образование за възрастни. Цели да повиши възможностите, качеството и достъпа на преподаване и учене в областта на образованието на възрастни. Програмата финансира проекти за европейско сътрудничество; партньорства за познание; обучение на служители, които работят в сферата на образованието за възрастни; тематични и проектни мрежи.

„Минерва“ - програма за насърчаване и подпомагане на европейското сътрудничество в областта на отвореното и дистанционно обучение и въвеждането на информационните и комуникационни технологии в образованието.

„Арион“ - подпомагане на администрацията в образованието чрез обмяна на опит за специалисти и ръководители в системата.

Координатор на програмата е Министерството на образованието и науката чрез своя Център за развитие на човешките ресурси.

Успоредно с програма „Сократ“, през 1995 г. стартира друга секторна програма на ЕС - „Леонардо да Винчи“, фокусирана върху професионалното образование и обучение.

Задачите на програмата, обединени под една обща „шапка“ - създаване на подготвена и мобилна работна сила за нуждите на Обединена Европа - са:

- да направи по-привлекателно за младите хора професионалното обучение;
- да даде нови умения, знания и квалификация;
- да подобри качеството на образователните програми;
- да увеличи конкурентоспособността на Европейския трудов пазар.

Бюджетът на програмата е 1.5 млн. евро, с които до 2006 г. са финансирани общо 21 000 проекта.

Влизането на България в Европейския съюз на 1 януари 2007 г. съвпада със старта на фундаменталната европейска програма „Учене през целия живот“, обединяваща трите основни образователни програми на ЕС - „Сократ“ и „Леонардо да Винчи“ и „Е-образование“. Логиката на това обединение е лесно обяснима:

- съгласуване и приемственост между различните сфери на действие,

➤ подобряване на координацията в работата на държавните институции (от една страна) и на взаимодействието между официалните институции и неправителствения сектор (от друга);

➤ оптимизиране и усъвършенстване на контрола върху изпълнението на проектите и усвояването на средствата от европейските фондове и националното съфинансиране.

Дефинирани са 13-те фундаментални цели на Програмата:

- да допринесе за развитието на Европейската общност като напреднало „общество на знанието“;
- да насърчи взаимодействието и сътрудничеството между образователните и квалификационни системи в Европейската общност, с цел превръщането им в световен пример за качество;
- да допринесе за развитието на качествено обучение през целия живот и да насърчава високата продуктивност, изобретателността и европейското измерение в системите и практиките в тази сфера;
- да подкрепи създаването на европейска зона за учене през целия живот;
- да спомогне за повишаване на качеството, привлекателността и достъпа до възможностите за обучение през целия живот в държавите членки на ЕС;

- да засили приноса на обучението през целия живот за социалното единство, активното гражданство, общуването между културите, равенството на половете и личната реализация;
- да спомогне за насърчаването на креативност, конкурентоспособност и ръст в предприемаческия дух;
- да допринесе за засилено участие на хора от всички възрастови групи, включително нуждаещите се от специални грижи и тези в неравностойно положение, в програмата „Учене през целия живот“, без значение от техния социален произход;
- да насърчи изучаването на езици и запазването на езиковото разнообразие;
- да подкрепи развитието на напредничави съдържание, педагогика и практика на обучение през целия живот, базиращи се на информационните технологии;
- да съдейства за създаването на чувство за европейска културна идентичност, основаваща се на разбирането и спазването на човешките права и демокрацията, както и насърчаване на търпимостта и уважението към други хора и култури;
- да съдейства за сътрудничество в осигуряването на

високо качество във всички сектори на образованието и професионалната подготовка в Европа;

- да насърчи използването на нови продукти и практики, както и обмена на добри практики в областите, покрити от програмата „Учене през целия живот“, с цел подобряване на качеството на обучението и професионалната подготовка.

За по-ефикасно изпълнение, Програмата е „разбита“ на шест подпрограми:

- „Коменски“ (общо училищно образование) - занимава се с образователните нужди в предучилищна и училищна възраст, до средно образование и институциите и организациите, отговарящи за това обучение;
- „Еразъм“ (висшеобразование)-занимава се с образователните нужди на студенти в заведения за висше и професионално образование, без значение от продължителността на курса им или квалификацията, включително за докторски степени, както и с институциите и организациите, улесняващи или грижещи се за такова обучение или подготовка;
- „Леонардо да Винчи“ (първоначално и продължаващо професионално образование и обучение) - занимава се с образователните нужди на учащи се в заведения за професионално обучение и подготовка, както и институциите и организациите, отговарящи за или улесняващи такова обучение или подготовка;

- „Грюндвиг“ (образование за възрастни) - занимава се с образователните нужди във всички други форми на обучение за възрастни, както и с институциите и организациите, улесняващи или грижещи се за такова обучение;
- Хоризонтални програми (четири ключови дейности) - политическо сътрудничество и иновации в областта на образованието през целия живот, езиково обучение, информационни технологии, разпространение и обмен на добри практики;
- „Жан Моне“ (европейската интеграция) - подпомага финансово европейската интеграция на висши учебни заведения в държави членки на ЕС и държави извън Общността.

Общият бюджет на програмата за периода 2007-2013 г. е 6.9 млрд. евро. Бюджетите на всяка от четирите основни програми са определени както следва:

- „Коменски“: - 906 млн. евро (13%);
- „Еразъм“ - 2.7 млрд евро (40%);
- „Леонардо да Винчи“ - 1.7 млрд евро (25%);
- „Грюндвиг“ - 279 млн. евро (4 процента).

Останалите 1.315 млрд. евро са предвидени за други дейности и административни разходи.

Основните дейности по Програмата „Учене през целия живот“ за периода 2007-2013 г. са дефинирани по следния начин:

- подкрепа за мобилността на хората в обучението през целия живот;
- двустранни и многостранни партньорства;

- многостранни проекти, специално създадени да насърчават качество в образователните и подготвителни системи чрез международен трансфер на нововъведения;
- едностранни и национални проекти;
- многостранни проекти и мрежи;
- наблюдение и анализ на политическите стратегии и системи в областта на обучението през целия живот, редовна проверка и обновяване на справочния материал, включително статистически проучвания, анализи и показатели, действия, насочени към прозрачността и разпознаването на квалификации и предишно обучение и действия, насочени към сътрудничество в осигуряването на качество на обучението;
- предоставяне на суми за поддръжка на определени операционни и административни разходи на организации, които са активни в сфера, покрита от програмата „Учене през целия живот“;
- други инициативи, насочени към постигането на целите на програмата.

Фиксирани са и допустимите участници в Програмата:

- ученици, студенти, практиканти и завършили образованието си;
- преподаватели, инструктори и друг персонал, участващ в различни аспекти на обучението през целия живот;
- хора, които си търсят работа;
- институции и организации, предлагащи възможности в контекста на рамковата програма „Учене през целия живот“ или в границите на подпрограмите;
- лица и органи, отговорни за системите и политиките,

засягащи всеки аспект от обучението през целия живот на местно, регионално и национално ниво;

- предприятия, социални партньори и техните организации на всички нива, включително стопански камари;

- органи, които предлагат насоки, съвети и информационни услуги, отнасящи се до всеки аспект от обучението през целия живот;

- сдружения, работещи в сферата на обучението през целия живот, включително студентски, инструкторски, ученически, учителски, родителски сдружения;

- изследователски центрове и организации, занимаващи се с теми, свързани с обучението през целия живот;

- сдружения с нестопанска цел - доброволчески организации, неправителствени организации.

На макроравнище, през първия програмен период за България - 2007-2013 г., „Учене през целия живот“ е под шапката на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР).

Като цяло, целта на тази програма е подобряване качеството на живот в България чрез усъвършенстване на човешкия капитал, постигане на високи нива на заетост, повишаване на производителността, достъп до качествено образование, учене през целия живот и засилване на социалното включване.

Програмата е одобрена от Европейската комисия на 3 октомври 2007 г. и има осем приоритета:

1. Насърчаване на икономическата активност и развитие на пазара на труда, насърчаващ включването;

2. Повишаване на производителността и адаптивността на заетите;

3. Подобряване на качеството на образованието и обучението

- в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието;
4. Подобряване на достъпа до образование и обучение;
 5. Социално включване и насърчаване на социалната икономика;
 6. Повишаване ефективността на институциите на пазара на труда, социалните и здравните услуги;
 7. Транснационално и междурегионално сътрудничество;
 8. Техническа помощ.

Управляващ орган по ОПРЧР 2007- 2013 е Министерството на труда и социалната политика, като две от приоритетните оси са възложени на Министерството на образованието, младежта и науката (днес Министерство на образованието и науката - МОН). Общият бюджет по тези две оси е 854.684 млн. лв., разпределени така:

- Приоритетна ос № 3 „Подобряване качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието“ с бюджет 474. 825 млн. лв;
- Приоритетна ос № 4 „Подобряване достъпа до образование и обучение“ с бюджет 379. 860 млн. лева.

Целите, които България трябва да постигне през този програмен период, са заложи в специално разработен нормативен акт, озаглавен „Национална стратегия за учене през целия живот (УЦЖ) за периода 2008-2013 година“ (виж факсимилето):

	2007 г. (базова стойност)	2013 г. (цел)
Равнище на участие на населението на възраст 25-64 г. в учене през целия живот	1,3%	5%
Дял на рано напусналите образователната система	16,6%	12%
Дял на лицата на възраст 20-24 г., завършили средно образование	83,3%	85%

В разгърнат вид, целта на Стратегията е дефинирана така:

„Създаване на условия всеки гражданин в Р. България да развива личностните си и професионалните си знания, умения и способности за подобряване на собственото си благосъстояние и на конкурентоспособността на националната икономика чрез:

- повишаване на адаптивността на всеки човек към икономическите и социалните промени;
- насърчаване на участието във всички форми на УЦЖ за професионално и личностно развитие.

Стратегията набелязва и редица дейности за подобряване на възможностите за участие в учене, за повишаване на квалификацията, за признаване на резултатите от ученето и за прилагане на практика на всички професионални, лични и социални умения и компетентности.

Тези дейности са насочени към:

- развитие на ефективна система за учене през целия живот, отговаряща на различните потребности на учещите, и създаване на разнообразни възможности за формално, неформално и самостоятелно учене, съответстващи на потребностите на пазара на труда;

- ясно формулиране на отговорностите, оптимизиране и координиране на дейността на участниците в процеса на УЦЖ на национално, регионално и институционално равнище;
- усъвършенстване на нормативната база с цел улесняване реализирането на концепцията за УЦЖ и насърчаване участието на различни социални групи в дейности по УЦЖ, като се обърне специално внимание на специфичните групи в риск;
- разработване на системи за гарантиране на качеството на УЦЖ, насочени към учебното съдържание, учебната среда, методите за оценяване, съвременните форми на обучение, квалификацията на обучаващите и др.;
- въвеждане на система за трансфер и натрупване на кредити в процеса на обучение за придобиване на квалификации и индивидуализиране на личностното и професионално развитие, както и за гарантиране на мобилността на учещите и заетите;
- формиране на култура на учене и мотивация за учене чрез развитие на консултирането и ориентирането през целия живот в училищата, в университетите и на работното място;
- разработване на механизми за валидиране и сертифициране на резултати от формално и неформално обучение, самостоятелно учене и на базата на предишен опит, и създаване на прозрачна и съгласувана система за признаване на всички постижения на ученето - знания, умения и компетентности;
- насърчаване на изследователската дейност и усъвършенстване на начините за събиране на статистическа информация за УЦЖ;

- създаване на система за финансиране като инструмент за гарантиране на ефективността и качеството на образованието и обучението посредством споделената и балансирана отговорност между държавата, работодателите и учещите;
- създаване на механизми за взаимодействие и обмяна на информация между всички участници в УЦЖ...“

(Източник - „Национална стратегия за учене през целия живот (УЦЖ) за периода 2008-2013 година“, <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=476>)

За съжаление, заложените в Стратегията цели не са изпълнени. Според обобщенията в следващия програмен нормативен акт - „Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година“ (стр. 6 - стр. 7), картината е следната:

„... Набелязаната цел в стратегията за участие на 5% от населението на възраст 25-64 години в УЦЖ няма да бъде постигната до 2013 година. Според проведеното от НСИ през 2012 г. „Наблюдение на работната сила“ (НРС) едва 1.5% от населението на възраст 25-64 години е участвало във формално или неформално образование или обучение през четирите седмици преди интервюто:

Фигура 10

Въпреки покачването в сравнение с 2011 г. от 0.2 процентни пункта, данните за България не са особено оптимистични. През последното десетилетие липсва трайна и устойчива тенденция, макар че за периода 2010-2012 г. има 3 години с последователно нарастване на дела на участващите. Дистанцията между средните стойности за ЕС и България се запазва относително голяма - 6 пъти за 2012 г. В България се наблюдава едно от най-ниските участия в рамките на това изследване (заедно с Румъния).

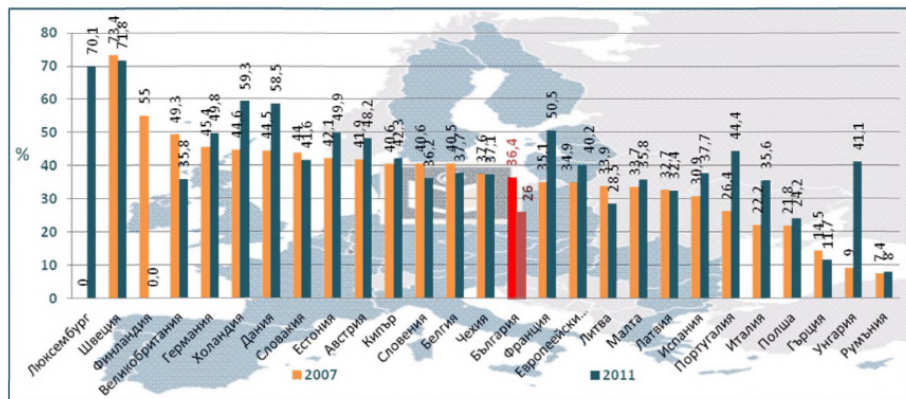
Различни са резултатите от Изследването на образованието и обучението на възрастни (ИООВ), което е нов елемент от статистиката на ЕС за образованието и ученето през целия живот. Според него участието на населението в България на възраст 25-64 г. във формално образование и обучение или неформално обучение през 2011 г. е 26.0 процента. Отчита се намаление спрямо резултатите от 2007 г. с 10.4 процентни пункта (п.п.).

Според НСИ, факторите за това намаление са свързани главно с общата икономическа криза в страната и най-вече с намаляването на броя на заетите лица с над 280 000 човека за 2011 г. в сравнение с 2007 г., а заетите са основните участници в образование или обучение.

В сравнение с останалите страни от ЕС България значително влошава своята позиция, тъй като е на второ място по най-голямо намаление на дела на лицата, участващи в УЦЖ - 10.4 п. п. (Графика 2). Преди нея е само Великобритания - с 13.5 п. п., а следващата държава (Литва - 5.4 п. п.) е с почти 2-пъти по-малко намаление.

Фигура 11

Графика 2: Участие в образование и обучение (ИООВ), абсолютни стойности за 2007 и 2011 г.

Източник: ЕВРОСТАТ, Образование и обучение, Учене през целия живот.

Изследване на образованието и обучението на възрастни (ИООВ)³

Според данните от двете изследвания (2007 и 2011 г.), позицията на България се е влошила от 14 място през 2007 г. (от общо 25 участващи държави) до 22 място през 2011 г. (от общо 25 участващи държави). Само Гърция, Румъния и Полша имат по-лоши стойности 86

по този показател. Докато за 2007 г. стойностите за участие в УЦЖ за България са малко над средните за ЕС (27), през 2011 г. те са значително под средната стойност за Европейския съюз - с 14.2 п. п..." (край на цитата).

Най-вероятно изводите от анализа на причините, довели до некачественото изпълнение на „Националната стратегия за учене през целия живот (УЦЖ) за периода 2008-2013 година“, водят до стратегическа „реконструкция“ на модела, по който ще се прилага този сегмент от европейските образователни политики. И вместо да продължи да бъде част от оперативна програма, преследваща и други цели, през втория програмен период - 2014-2020 г. - принципите на европейската политика „Учение през целия живот“ ще се прилагат по изцяло нова оперативна програма - „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР), чийто общ бюджет е 1.349 млрд. лв. (европейско и национално финансиране).

Тази радикална „ревизия“ никак не е случайна.

В края на първия „български“ програмен период влиза в сила „Регламент № 1288/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. за създаване на „Еразъм +“ - програма на Съюза в областта на образованието, обучението, младежта и спорта и за отмяна на решения № 1719/2006/ЕО, № 1720/2006/ЕО и № 1298/2008/ЕО“.

Разпоредбата на чл. 1 - „Обхват на програмата“ - постановява (терминът е правилен, защото европейските регламенти имат пряко действие в държавите членки и примат пред националното законодателство):

„ 1. С настоящия регламент се създава програма за действие на Съюза в областта на образованието, обучението, младежта и спорта, наречена „Еразъм+“ (наричана по-долу

„Програмата“).

2. Програмата се изпълнява през периода от 1 януари 2014 г. до 31 декември 2020 година.

3. Програмата обхваща следните области, като отчита структурите и конкретни потребности на различните сектори в държавите членки:

а) образованието и обучението на всички равнища в перспективата на ученето през целия живот, включително училищното образование („Коменски“), висшето образование („Еразъм“), международното сътрудничество във висшето образование („Еразмус Мундус“), професионалното образование и обучение („Леонардо да Винчи“) и ученето за възрастни („Грюндвиг“);

б) младежта („Младежта в действие“), най-вече в контекста неформалното и самостоятелното учене;

в) спорта, и по-специално масовия спорт.

4. Програмата включва международно измерение с цел да се подкрепя външната дейност на Съюза, включително неговите цели за развитие, чрез сътрудничество между Съюза и държави партньори.“

Съгласно чл. 2 на Регламента, през програмния период 2014-2020 г. общовалидни ще бъдат следните дефиниции:

- „Учене през целия живот“ означава всякакъв вид общо образование, професионално образование и обучение, неформално учене и самостоятелно учене, предприето в течение на живота, което води до подобряване на знанията, уменията и компетентностите или участието в обществото в личен, граждански, културен, социален и/или свързан със заетостта дейност план, включително предоставянето на

консултации и услуги по ориентиране.

- „Неформално учене“ означава учене, което се осъществява посредством планирани дейности (по отношение на учебните цели и учебното време) и при наличие на някаква форма на подпомагане на учебния процес (например връзка между учащ и преподавател), но което не е част от официалната система за образование и обучение.
- „Самостоятелно учене“ означава учене, което е резултат от ежедневни дейности, свързани с работата, семейството или свободното време, и което не е организирано или структурирано по отношение на целите, учебното време или подпомагането на учебния процес; то може да е непреднамерено от гледна точка на учащия.
- „Структуриран диалог“ означава диалогът с младежите и младежките организации, който служи като средище за непрекъснато съвместно обмисляне на приоритетите, изпълнението и следващите стъпки в европейското сътрудничество по въпросите на младежта.
- „Транснационален“ се отнася, освен ако не е посочено друго, за всяко действие, което включва най-малко две държави по програмата, както е посочено в член 24, параграф 1.
- „Международен“ се отнася за всяко действие, което включва най-малко една държава по програмата и най-малко една трета държава („държава партньор“).

- „Образователна мобилност“ означава физическо преместване в държава, различна от държавата на пребиваване, с цел учебна дейност, обучение или неформално или самостоятелно учене; тя може да бъде под формата на стажове, периоди на чиракуване, младежки обмен, доброволчество, преподаване или участие в дейност за професионално развитие и може да включва подготвителни дейности, като курс за обучение по езика на приемащата държава, както и дейности по изпращане и приемане и последващи дейности.
- „Сътрудничество за иновации и обмен на добри практики“ означава проекти за транснационално и международно сътрудничество, в които участват организации, работещи в областта на образованието, обучението и/или младежта, като те могат да включват и други организации.
- „Подкрепа за реформиране на политиката“ означава всеки вид дейност, която има за цел подкрепа и улесняване на модернизацията на системите за образование и обучение, както и подкрепа за разработване на европейска политика за младежта, чрез процес на политическо сътрудничество между държавите членки, по-специално в рамките на отворения метод на координация и структурирания диалог с младежите.
- „Виртуална мобилност“ означава организирани на институционално ниво дейности, подкрепяни чрез информационните и комуникационните технологии, включително електронното обучение, чрез които се

осъществяват или улесняват транснационални и/или международни прояви на сътрудничество в контекста на преподаване и/или обучение.

- „Персонал“ означава лицата, които на професионални или доброволни начала участват в образованието, обучението или неформалното учене за младежи, като може да включва университетски преподаватели, учители, инструктори, училищни ръководители, специалисти, работещи с младежи, както и непреподавателски състав.
- „Специалист, работещ с младежи“ е лице, което на професионални или доброволни начала работи в областта на неформалното учене и което подкрепя младежите в личното им социално-икономическо и професионално развитие.
- „Младежи“ са лицата на възраст между 13 и 30 години.
- „Висша учебна институция“ означава:
 - всеки вид висша учебна институция, която в съответствие с националното право или практика предлага признати степени или други признати квалификации за висше образование, без значение как се нарича тази институция;
 - б) всяка институция, която в съответствие с националното право или практика предлага професионално образование или обучение на ниво висше образование;
- „Съвместна степен“ означава интегрирана учебна програма, предлагана от най-малко две висши учебни институции, след

преминаването на която се получава едно свидетелство за степен, издадено и подписано съвместно от всички участващи институции, което се признава официално в държавите, в които са разположени участващите институции.

- „Двустранна степен/многостранна степен“ означава учебна програма, предлагана от най-малко две (двустранна) или повече (многостранна) висши учебни институции, при която учащият при приключване на учебната програма получава отделно свидетелство за степен от всяка участваща институция.
- „Младежка дейност“ означава извънучилищна дейност (като например младежки обмен, доброволческа дейност или обучение на младежи), извършвана от младеж, самостоятелно или в група, по-специално чрез младежки организации, която се характеризира с неформален подход при учене.
- „Партньорство“ означава споразумение между група институции и/или организации от различни държави по програмата за провеждане на съвместни европейски дейности в областите на образованието, обучението, младежта и спорта или споразумение за създаване на формална или неформална мрежа в съответната област, като съвместни учебни проекти за ученици и техните учители под формата на обмен на класове и индивидуална дългосрочна мобилност, интензивни програми в областта на висшето образование и сътрудничество между регионалните и местни органи за насърчаване на междурегионалното, включително

трансгранично, сътрудничество; то може да бъде разширено до институции и/или организации от държави партньори с оглед подобряване на качеството на партньорството;

- „Ключови компетентности“ означава основният набор от познания, умения и нагласи, необходими на всички лица за личностна реализация и развитие, активно гражданско участие, социално приобщаване и трудова заетост, описан в Препоръка 2006/962/ЕО на Европейския парламент и на Съвета.
- „Отворен метод на координация (ОМК)“ означава метод на междуправителствено сътрудничество, който осигурява рамка за сътрудничество между държавите членки, чиито национални политики по този начин могат да бъдат насочени към някои общи цели; в рамките на настоящата програма ОМК се прилага по отношение на образованието, обучението и младежта.
- „Инструменти на Съюза за прозрачност и признаване“ означава инструментите, които помагат на заинтересованите страни да разберат, оценят и, когато е целесъобразно, признаят резултатите от ученето и квалификациите в целия Съюз.
- „Съседни държави“ означава държавите и териториите, обхванати от Европейската политика на съседство.
- „Двойна кариера“ означава съчетаването на високо спортно

майсторство с общо образование или работа.

- „Масов спорт“ означава организиран спорт, практикуван на местно равнище от непрофесионални спортисти, и спорт за всички.

Според чл. 4 от Регламента, общата цел на Програма „Еразъм +“ е постигането на:

- а) целите на стратегията „Европа 2020“, включително водещата цел в областта на образованието;
- б) целите на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („ЕСЕТ 2020“), включително съответните критерии;
- в) устойчивото развитие на държави партньори в областта на висшето образование,
- г) общите цели на обновената рамка за европейско сътрудничество по въпросите на младежта (2010–2018 г.),
- д) целта за развиването на европейско измерение в спорта, по-специално масовия спорт, в съответствие с работния план на Съюза за спорта, както и
- е) популяризирането на европейските ценности в съответствие с член 2 от Договора за Европейския съюз.

А в чл. 5 на Регламента са дефинирани специфичните цели на Програма „Еразъм 3“, които държавите членки на ЕС трябва да преследват (и евентуално да постигнат) през програмния период 2014-2020 г.:

- да се подобри равнището на ключовите компетентности и умения, особено по отношение на тяхната адекватност на пазара на труда и приноса им за сплотено общество, по-

специално чрез по-големи възможности за образователна мобилност, както и чрез засилено сътрудничество между сектора на образованието и обучението и пазара на труда;

- на равнището на образователните и обучителните институции да се насърчи подобряването на качеството, иновациите, високите постижения и интернационализацията, по-специално чрез засилено транснационално сътрудничество между доставчиците на услуги в сферата на образованието и обучението и други заинтересовани страни;
- да се насърчи развитието на европейско пространство за учене през целия живот и да се повиши информираността във връзка с това с цел да се допълнят реформите на политиките на национално равнище и да се подкрепи модернизацията на системите на образование и обучение, по-специално чрез засилено сътрудничество в областта на политиките, по-добро използване на инструментите на Съюза за прозрачност, признаване и разпространение на добри практики;
- да се засили международното измерение на образованието и обучението, по-специално чрез сътрудничество между Съюза и институции на държави партньори в областта на професионалното образование и обучение и във висшето образование, чрез увеличаване на привлекателността на европейските институции за висше образование и подкрепа на външните действия на Съюза, включително неговите цели за развитие, посредством насърчаване на мобилността и сътрудничеството между Съюза и институциите за висше образование на държави партньори и целенасочено изграждане на капацитет в държави партньори;
- да се подобри преподаването и изучаването на езици и да

се насърчава широкото езиково многообразие в Съюза и межкултурната осведоменост;

- да се насърчат високите постижения в преподаването и научноизследователската дейност в областта на европейската интеграция чрез дейности по инициативата „Жан Моне“ по целия свят.

В чл. 23 на Регламента е дефиниран - еднопосочно и без право на интерпретации - достъпът до Програма „Еразъм 3“, т.е. до „нейните милиарди“:

1. Всички публични или частни органи, които развиват дейност в областта на образованието, обучението, младежта и масовия спорт, могат да кандидатстват за финансиране по програмата.
2. При изпълнението на програмата - наред с другото, по отношение на подбора на участниците и отпускането на стипендиите Комисията и държавите членки гарантират, че се полагат специални усилия за насърчаване на социалното приобщаване и участието на хора със специални потребности или с по-малко възможности.

Крайният общ бюджет на „Еразъм +“ е около 18 млрд. евро - 14 млрд. евро по текущи цени през 2013 г. (чл. 18 от Регламента) плюс няколко индексации през седемте години на програмния период.

Регламентът влиза в сила на 1 януари 2014 г. и е задължителен за всички държави членки на Европейския съюз.

Освен това, през програмния период 2014-2020 г. целите и средствата за реализирането на общоевропейските образователни политики са залегнали в редица други нормативни и ненормативни

документи на органите на ЕС:

- ✓ Препоръка на Съвета от 28 юни 2011 г относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище;
- ✓ Препоръка на Съвета от 20 декември 2012 г. относно валидирането на неформалното самостоятелно учене;
- ✓ Съвместен доклад от 2015 г. на Съвета и на Комисията относно прилагането на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“) – Нови приоритети на европейското сътрудничество в областта на образованието и обучението;
- ✓ Препоръка на Съвета от 19 декември 2016 г. относно повишаване на уменията: нови възможности за възрастните;
- ✓ Препоръка на Съвета от 22 май 2017 г. относно Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот и за отмяна на препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 г. за създаване на Европейска квалификационна рамка за обучение през целия живот;
- ✓ Препоръка на Съвета от 20 ноември 2017 г. относно проследяването на дипломираните лица;
- ✓ Препоръка на Съвета от 15 март 2018 г. относно Европейска рамка за качествено и ефективно чиракуване;
- ✓ Решение на Европейския парламент и на Съвета от 18 април 2018 г. относно обща рамка за предоставяне на по-добри услуги в областта на уменията и квалификацията („Европас“) и за отмяна на Решение №2241/2004/ЕО;
- ✓ Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот;
- ✓ Заключение на Съвета „Към визия за европейско

образователно пространство;

- ✓ Заключение на Съвета във връзка с изпълнението на препоръката на Съвета относно повишаване на уменията: нови възможности за възрастните;
- ✓ Резолюция на Съвета относно по-нататъшното развитие на европейското пространство за образование в подкрепа на ориентирани към бъдещето системи за образование и обучение,
- ✓ Заключение на Съвета относно икономиката на благосъстоянието;
- ✓ Съобщение на Комисията „Годишна стратегия за устойчив растеж за 2020 г.“;
- ✓ Резолюция на Съвета от 20 февруари 2020 г. относно образованието и обучението в рамките на европейския семестър: осигуряване на информирани дебати за реформите и инвестициите;
- ✓ Заключение на Съвета от 25 май 2020 г. относно европейските учители и обучители за бъдещето;
- ✓ Заключение на Съвета от 16 юни 2020 г. относно мерките за противодействие на кризата, предизвикана от COVID-19 в областта на образованието и обучението;
- ✓ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Европейска програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост“ (1 юли 2020 г.);
- ✓ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно постигането на европейското

пространство за образование до 2025 г. (30 септември 2020 г.);

- ✓ Препоръка на Съвета от 24 ноември 2020 г. относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост,
- ✓ Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.);
- ✓ Заключение на Съвета относно цифровото образование в европейските общества на знанието (24 ноември 2020 г.);
- ✓ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „План за действие относно интеграцията и приобщаването за периода 2021–2027 г. (24 ноември 2020 г.);
- ✓ Декларация от Оснабрюк относно професионалното образование и обучение като фактор за възстановяване и справедлив преход към цифрова и екологична икономика (30 ноември 2020 г.).

Оттук нататък ръководствата за изпълнението на „Еразъм+“ в европейски мащаб започват да се появяват едва ли не на всеки четири месеца.

По принцип духът и философията са запазени, но в частност непрекъснатата промяна на т. нар. подробности от пейзажа, примерно - условия за кандидатстване, допустими кандидати, допустими партньори, критерии за оценка, начини на отчитане, схеми за разплащане и т.н. - стават постоянен източник на „паразитен

шум“ и недоверие, които демотивират част участниците и повишават нивата на евроскептицизма.

Обемът на „четивата“ е огромен. Трудно може да бъдат открити указания за кандидатстване, чиито обеми да са по-малки от 130-150 страници. И то написани по такъв начин, че само тесни специалисти по този тип професионален жаргон могат да разберат за какво наистина става дума.

Илюстрираме тази порочна - в истинския смисъл на думата - практика с пример, открит в сайта на „Софийския университет „Свети Климент Охридски“ (https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/studenti/novini/proekt_studentski_praktiki_faza_2/informaciya_za_obuchavaschi_organizacii_i_mentori).

Става дума за указанията, съпътстващи една от гордостите на Министерството на образованието и науката - Програма „Студентски практики“. И по-конкретно - по какъв начин менторите трябва да отчетат свършеното от тях, за да получат възнагражденията си:

„Менторът отчита в информационната система 10 часа за всеки практикант, преминал 240 часа обучение и изготвил финален отчет. Менторът не може да въвежда сумарно повече от 80 часа месечно за всички свои практиканти и до 4 часа дневно за работа по всички проекти по оперативни програми.

Часовете се отчитат с финалното потвърждаване на практическото обучение от страна на ментора и се разпределят по месеци съобразно времето на провеждане на практиката по график. За всеки от месеците, менторът следва да въведе допълнително изискуеми данъчно-осигурителни обстоятелства. С потвърждаване на финалния отчет на студента от ментора същият въвежда и данъчно-

осигурителните си обстоятелства в срок до 10-то число на месеца вкл., следващ месеца на приключване на практиката, но не по-късно от 2 месеца, считано от 10-то число на месеца, следващ месеца на приключване на практическото обучение. Менторът губи право на възнаграждение за отчетените часове от даден месец, за който не е въвел в срок всички изискуеми данъчно-осигурителни обстоятелства. Менторът губи право на възнаграждение за отчетените часове и в случай, че в едномесечен срок преди приключване на изпълнението на проекта не е въвел данъчно-осигурителните си обстоятелства...“

Някой дали е в състояние да проникне в дебрите на „авторовия интелект“, да ги преброди и да излезе от тях в предишното си ментално състояние?

Наистина подобен сарказъм не е подходящ за подобен тип анализи, но дали подобен сленг е подходящ за Министерството на образованието и науката и екипа на Програма „Студентски практики“.

Всъщност, най-вероятно е никой да не повярва, че подобен текст в продължение на няколко години може да „престои“ в сайта на Алма Матер и нито един доктор, доцент, професор или академик да не вдигне телефона и да не се обади на когото трябва в МОН.

За съжаление - наборът от въпросните изречения все още си е там, нищо че най-вероятно те са „дело“ на „Гугъл преводач“.

Отчитане и получаване на възнаграждение:

Менторът отчита в информационната система 10 часа за всеки практикант, преминал 240 часа обучение и изготвил финален отчет. Менторът не може да въвежда сумарно повече от 80 часа месечно за всички свои практиканти и до 4 часа дневно за работа по всички проекти по оперативни програми.

Часовете се отчитат с финалното потвърждаване на практическото обучение от страна на ментора и се разпределят по месеци съобразно времето на провеждане на практиката по график. За всеки от месеците, менторът следва да въведе допълнително изискуеми данъчно-осигурителни обстоятелства. С потвърждаване на финалния отчет на студента от ментора същият въвежда и данъчно-осигурителните си обстоятелства в срок до 10-то число на месеца вкл., следващ месеца на приключване на практиката, но не по-късно от 2 месеца, считано от 10-то число на месеца, следващ месеца на приключване на практическото обучение. Менторът губи право на възнаграждение за отчетените часове от даден месец, за който не е въвел в срок всички изискуеми данъчно-осигурителни обстоятелства. Менторът губи право на възнаграждение за отчетените часове и в случай, че в едномесечен срок преди приключване на изпълнението на проекта не е въвел данъчно-осигурителните си обстоятелства.

Ето защо, според нас българските интерпретации на оригиналните документи, вместо да улесняват участниците и да отпушват процесите, постигат точно обратната цел - затрудняват процесите, ограничават броя на участниците от неправителствения сектор и ги принуждават да разработват проекти, които отговарят на европейските изисквания, но нямат много общо с българската действителност. „Сред основните проблеми, ограничавачи участието на нестопанските организации в реализация на политики за обучение за възрастни в България е финансовата устойчивост. Липсата на финансови ресурси, тяхното неравномерно усвояване във времето, както и характера на финансиране оказват силно влияние върху нестопанските организации, предоставящи обучителни услуги и предопределят развитието им в насоки, които не позволяват разгръщане на възможностите за пълноценна реализация на тяхната дейност” (Куртев, Ради. Подобряване на механизмите за финансиране на нестопански организации предоставящи обучителни услуги. Докторантски четения. Публичната администрация в европейска перспектива: Първа есенна академия, София, УНСС, 2014 г.).

Онагледяваме казаното дотук с още един пример. Този път - от официалния уебсайт на Европейския съюз (цитираме): (Европейска комисия - Erasmus+ - Ресурси и инструменти - Ръководство за програмата - (https://wayback.archive-it.org/12090/20210928062609/https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/programme-guide_bg))

„Ръководството за програма „Еразъм+“ (версия 3 от 12.5.2021 г.), включително поправката от 12.5.2021 г., е неразделна част от поканата за представяне на предложения по „Еразъм+“ за 2021 г., публикувана на 25.3.2021 г., и поправката на поканата, публикувана на 1.6.2021 г.

Организациите и институциите, които искат да кандидатстват за финансиране в рамките на тази покана, трябва да отговарят на условията за участие и финансиране, посочени в ръководството.

Ръководството съдържа информация за:

- приоритетите на програмата;
- действията, които ще се подкрепят;
- наличното финансиране за различните действия;
- критериите за участие.“

След което, в официалния сайт на Европейския съюз, човек може да открие общо... 17 версии на „Ръководството за Програма „Еразъм+“ - две за 2021 г. и цели 15 - за седемте години на втория програмен период. Като върхът е изкачен на два пъти - през 2018 и 2020 г. - когато са пуснати в обръщение общо 6 версии на ръководството. Всяка от които е в обем от 360-370 страници средно.

Продължаваме по-нататък - с ключовите дейности по „Еразъм+“:

Ключово действие 1 (КД-1): образователна мобилност за граждани

Действието финансира дейности и проекти в следните четири области:

- мобилност в областта на образованието, обучението и младежта;
- мащабни събития, свързани с Европейската доброволческа служба;
- съвместни магистърски програми „Еразмус Мундус“;
- заеми за магистри по програма „Еразъм+“.

Обучението на възрастни, сред които и персонала, младежките работници, и специалистите в областта на образованието, обучението и младежта, дейностите за мобилност, имат за цел да генерират следните резултати:

- усъвършенствани компетентности, свързани с професионалните им профили (преподаване, обучение, работа с младежи и т.н.);
- по-широко разбиране на практиките, политиките и системите на образованието, обучението и работата с младежи в различните държави;
- повишен капацитет за провокиране на промени, насочени към модернизирани и отваряне за международно сътрудничество в образователните организации, където работят;
- по-добро разбиране на взаимните връзки между формалното и неформалното образование, професионалното обучение и пазара на труда;
- повишено качество на тяхната работа и дейности в полза на студентите, стажантите, чиракуващите, учениците, възрастните учащи, младежите и доброволците;
- по-добро разбиране и повишена готовност за реакция на социалното, езиковото и културното многообразие;

- повишени способности за удовлетворяване на потребностите на хората в неравностойно положение;
- по-активна подкрепа и стимулиране на дейности за мобилност на учащи;
- повишени възможности за професионално и кариерно развитие;
- усъвършенствани чуждоезикови компетентности;
- повишена мотивация и удовлетвореност от ежедневната им работа.

В полза на участващите организации също трябва да бъдат генерирани определени ползи и резултати:

- повишен капацитет за работа на равнище ЕС/национално равнище;
- усъвършенствани управленски умения и стратегии за активизирано сътрудничество с партньори от други държави и привличане на финансови ресурси, различни от средства от фондовете на ЕС, повишаване качеството както на подготовката, изпълнението и мониторинга на европейски/международни проекти, така и на последващите ги дейности;
- иновативни и усъвършенствани подходи за работа с техните целеви групи, например - чрез осигуряване на по-привлекателни програми за студентите, стажантите, чиракуващите, младежите и доброволците, чрез повишаване квалификацията на преподавателския персонал и усъвършенстване на процедурите за признаване и валидиране на компетентностите, придобити в рамките на периоди на учене в чужбина и т.н.
- създаване на по-модерна и динамична професионална среда - готовност за интегриране на добри практики и нови

методи в текущите дейности; отвореност за единодействия с организации, работещи в различни области в социалната и образователната сфера и в сферата на заетостта; стратегическо планиране на професионалното развитие на служителите във връзка с индивидуалните потребности и целите на организацията и т.н.

Ключово действие 2 (КД-2): сътрудничество за иновации и обмен на добри практики

В рамките на това ключово действие се предоставя подкрепа за:

- Транснационални стратегически партньорства, насочени към разработване на инициативи, свързани с една или повече от областите на образованието, обучението и младежта, и насърчаване на иновациите и обмена на опит и ноу-хау между различни видове организации, ангажирани в областите на образованието, обучението и младежта или в други съответни области. Предоставя се и подкрепа за дейности за мобилност, доколкото тези дейности допринасят за постигане на целите на проектите;
- Алианси на познанията между висши учебни институции и предприятия, чиято цел е да насърчават иновациите, предприемачеството, творчеството, пригодността за заетост, обмена на знания и/или мултидисциплинарното преподаване и учене;
- Секторни алианси на уменията, подкрепящи разработване и предоставяне на съвместни учебни планове, програми и методики за преподаване и учене в областта на

професионалното образование при използване на данни за тенденциите в отделни икономически сектори и за необходимите умения за успешна реализация в една или повече професионални области;

- Проекти за изграждане на капацитет, подкрепящи сътрудничество с държавни партньори в областите на висшето образование и младежта. Проектите за изграждане на капацитет имат за цел да подкрепят процеса на модернизиране и интернационализация на организации/ институции и системи. Определени видове проекти подкрепят дейности за мобилност, доколкото тези дейности допринасят за постигане на целите на проекта.

Подкрепените финансово предложения трябва да генерират положителни и дълготрайни въздействия върху:

- участващите организации и лицата, участващи пряко или непряко в организираните дейности;
- системите за политика, в които са структурирани подкрепените дейности.

В резултат на успешното изпълнение на тази ключова дейност, трябва да бъдат разработени, трансферирани и/или въведени иновативни практики на организационно, местно, регионално, национално и европейско ниво.

Според прогнозите, подкрепените проекти трябва да обогатят участващите организации в няколко направления:

- ✓ иновативни подходи, които адресират нуждите на определена целева група, чрез осигуряване на по-атраaktivни програми за образование и обучение и чрез използване на подходи и методики, основани на ИКТ, насърчаващи участието в учебния процес;

- ✓ нови или подобрени процеси за признаване и валидиране на компетентности;
- ✓ по-голяма ефективност на дейностите в полза на местните общности;
- ✓ нови или подобрени практики, които отговарят на нуждите на хора в неравностойно положение или са породени от географските и социално-икономическите различия;
- ✓ нови подходи за справяне със социалното, етническото, езиковото и културното многообразие;
- ✓ нови подходи за по-добра подкрепа за конкурентоспособността и заетостта, и по-специално на регионално и местно равнище;
- ✓ признаване на високи постижения в изучаването на чужди езици или преподаване чрез Европейския езиков етикет;
- ✓ по-модерна, динамична, отговорна и професионална среда в участващите организации;
- ✓ стратегическо планиране за професионално развитие на персонала в съответствие с индивидуалните нужди и цели на организацията;
- ✓ подобрен административен и управленски капацитет и професионализъм за работа и сътрудничество на европейско и международно равнище;
- ✓ засилено сътрудничество с партньори от други страни, различни сфери на образованието, обучението и младежта и/или други социално-икономически сектори;
- ✓ увеличаване на финансовите ресурси (различни от фондовете на ЕС) за организиране на европейски/ международни проекти в областта на образованието,

- обучението и младежта;
- ✓ повишаване качеството на подготовката, изпълнението, мониторинга и проследяването на международни проекти/проекти на ЕС.

Ключово действие 3 (КД-3): подкрепа за реформиране на политиките

В рамките на това ключово действие се предоставя подкрепа за:

- Знания в областите на образованието, обучението и младежта за основано на факти определяне на политиката и мониторинг, и по-конкретно:
 - специфичен за отделни държави тематичен анализ, включително осъществяван посредством сътрудничество с академични мрежи;
 - взаимно обучение и оценяване въз основа на отворения метод на координация в областите на образованието, обучението и младежта;
- Инициативи за иновации в политиката, чиято цел е насърчаване разработването на иновативни политики сред заинтересованите страни и даване възможност на публичните органи да проверят ефективността на иновативните политики чрез пробно прилагане, основано на надеждни методики за оценяване;
- Предоставяне на подкрепа за инструменти на европейската политика с цел насърчаване на прозрачността и признаването на уменията и квалификациите, както и на трансфера на кредити, стимулиране на осигуряването на качеството, подкрепа на валидирането на неформалното и самостоятелното учене,

управлението на уменията и ориентирането. Това действие включва също и предоставяне на подкрепа за мрежи, които улесняват дейности за трансевропейски обмен, мобилност на физически лица с цел учене и работа, както и развитието на гъвкави модели за обучение между различни области на образованието, обучението и младежта;

- Сътрудничество с международни организации с широко признат експертен и аналитичен капацитет (като ОИСР и Съвета на Европа) с цел засилване на въздействието и добавената стойност на политиките в областта на образованието, обучението и младежта.

Включването на публичните органи, доставчиците на услуги и заинтересованите страни в областите на образованието, обучението и младежта в диалог със заинтересованите страни и дейности за популяризиране на политики и програми с оглед повишаване на осведомеността за Дневния ред на европейските политики, и по-специално на стратегия „Европа 2020“, стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“, Европейската стратегия за младежта, както и за външното измерение на европейските политики в областта на образованието, обучението и младежта.

Дейности по инициативата „Жан Моне“

Чрез дейностите по инициативата „Жан Моне“ ще се предоставя подкрепа за:

- академични модули, катедри и центрове за високи постижения с цел по-задълбочено преподаване в областта на европейската интеграция, изразено в официална учебна програма на висша учебна институция, както и изследване,

наблюдение и надзор върху учебното съдържание, свързано с ЕС, също и за други образователни равнища като обучение на преподаватели и задължително образование. Наред с горното тези дейности имат за цел осигуряване на задълбочено преподаване по въпроси на европейската интеграция за бъдещи специалисти в професионални области, чието търсене на пазара на труда нараства, и същевременно са насочени към насърчаване, консултиране и наставничество на младото поколение преподаватели и изследователи, работещи в областите, свързани с европейската интеграция;

➤ политически дебати с представители на академичната общност, подпомагани посредством:

а) мрежи за подобряване на сътрудничеството между отделните университети в Европа и в света, насърчаване на сътрудничеството и създаване на платформа за обмен на задълбочени знания с участието на публични органи и службите на Комисията по актуални теми, свързани с ЕС;

б) проекти за иновации и полезни взаимодействия и за разпространение на свързано с ЕС учебно съдържание с цел насърчаване на обсъждания, анализ на въпроси, свързани с ЕС, и обогатяване на знанията за ЕС и неговите процедури;

➤ подкрепя на сдружения с цел организиране и провеждане на предвидени в закона дейности на сдружения, занимаващи се с изследвания и въпроси, свързани с ЕС, и популяризиране на факти за ЕС сред широката общественост с цел стимулиране

на активното европейско гражданство.

В рамките на дейностите по инициативата „Жан Моне“ се отпускат и безвъзмездни средства за оперативни разходи на определени институции, преследващи цел от европейски интерес;

Дейности по инициативата „Жан Моне“ също така предоставят оперативни субсидии на определените институции, които имат за цел преследването на общоевропейския интерес и организирането на проучвания и конференции, чиято цел е да предоставят на политиките нова информация и конкретни предложения.

Спорт

Чрез действията в областта на спорта ще се предоставя подкрепа за:

- партньорства за сътрудничество, целящи насърчаване на почтеността в спорта (антидопинг, борба срещу уговарянето на спортни състезания, защита на малолетните и непълнолетните лица), подкрепа на иновативните подходи за прилагане на принципите на ЕС за добро управление в спорта, стратегиите на ЕС в областите на социалното приобщаване и равните възможности, насърчаване на участието в спорт и физическа активност, както и подкрепа за прилагането на Насоките на ЕС относно двойната кариера на спортистите.
- европейски спортни събития с нестопанска цел, като чрез това действие ще бъдат подпомагани отделни организации, които отговарят за подготовката и организирането на дадено спортно събитие, както и за провеждането на последващи дейности. Подпомаганите дейности включват организиране на дейности за обучение на спортисти и доброволци на етапа на подготовка на спортни събития, церемонии по откриване

и закриване на събития, състезания, дейности, съпътстващи събитието (конференции, семинари), както и изпълнение на последващи дейности като оценки или последващи действия;

- подобряване на фактологичната основа, необходима за разработване на политики, чрез конференции и семинари, чрез които се осъществява разпространение на добри практики от държавите по програмата и спортни организации и укрепване на мрежите на равнище ЕС, така че националните членове на тези мрежи да се възползват от полезни взаимодействия и обмен със своите партньори;
- диалог със съответните заинтересовани страни в Европа, осъществяван главно в рамките на ежегодния Спортен форум на ЕС, и подпомагане на спортни събития на председателството, организирани от държавите — членки на ЕС, които са поели председателството на ЕС. Когато е необходимо, може да бъдат организирани и други ad-hoc срещи и семинари, които способстват за осигуряване на оптимален диалог със заинтересованите страни в областта на спорта.

В Програма „Еразъм +“ участието на неправителствените организации в контекста на образованието и обучението за възрастни е широко застъпено. Във всички налични ръководства на програмата, а те - както вече стана дума - никак не са малко, под всяка една от трите ключови дейности изрично е записано следното уточнение:

„Участващи организации могат да са всички публични или частни структури, например:

- висши училища;
- училища/институти/образователни центрове - от предучилищно до гимназиално образование, включително професионално образование и образование за възрастни;
- организации с нестопанска цел - сдружения, фондации;
- малки, средни или големи предприятие (включително социално предприятие), независимо от това дали са държавна или частна собственост;
- публични органи на местно, регионално или национално равнище;
- социални партньори или други представители на пазара на труда, включително търговски камари, занаятчийски/ професионални сдружения и синдикални организации;
- научноизследователски институти;
- междуфирмени центрове за обучение;
- предприятия, които организират съвместно обучение (обучение чрез сътрудничество);
- организации, работеща в сферата на културата, библиотеки, музеи;
- организации, предоставящи професионално ориентиране и консултиране и информационни услуги;
- органи, които валидират знания, умения и компетентности, придобити в резултат на неформално и самостоятелно учене;
- европейски младежки неправителствени организации;
- групи младежи, които са активни в областта на работата с младежи, но не са непременно в контекста на младежките организации...“

Общият индикативен финансов пакет на програмата - седемгодишния

период 2014-2020 г. - е определен на 14. 774 млрд. евро по „Бюджетно перо 1“ и на 1. 680 млрд. евро по „Бюджетно перо 4“ от бюджета на Европейския съюз.

(Източник - <https://erasmus.shu.bg/wp-content/uploads/2018/02/%D0%A0%D1%8A%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%95%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%8A%D0%BC-2017-1.pdf>)

На този фон, българската интерпретация на европейските образователни политики през периода 2014-202 г. е сведена до две основни задачи на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“:

- да бъде сред ключовите инструменти за постигане на целите, приети от България в границите на Стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж (Стратегията “Европа 2020”);
- да служи като ефикасно средство за прилагане на политики по сближаване, съгласно дневния ред на национално и общностно равнище.

За сметка на това обаче основните цели на ОПНОИР са достатъчно ясно дефинирани:

- повишаване на инвестициите за наука и научни изследвания до 1.5% от БВП;
- намаляване на процента на преждевременно напусналите училище до под 11 на сто;
- увеличаване на процента на завършилите висше образование до 36% от хората между 30 и 34 годишна възраст.

Изпълнението на дейностите протича по пет приоритетни оси:

Приоритетна ос 1 - „Научни изследвания и технологично развитие“ е с бюджет в размер на 430.3 млн. лв., осигурени от Европейския фонд за регионално развитие.

Основният приоритет е повишаване качеството на научните изследвания и развитието на иновациите.

Националната цел е постигане на устойчив растеж чрез целенасочени инвестиции в приоритетни научни направления, квалифицирани изследователи и изобретатели и атрактивна научна среда. Тази цел трябва да бъде постигната чрез:

- Центрове за компетентност;
- Центрове за върхови постижения;
- Научна инфраструктура;
- Развитие на регионална интелигентна специализация;
- Международно сътрудничество

Приоритетна ос 2 - „Образование и учене през целия живот“ е с бюджет в размер на 532.2 млн. лв., осигурени от Европейския социален фонд.

Тази приоритетна ос е пряко свързана с третата основна цел на ОПНОИР - подобряване достъпа до висше образование и увеличаване дела на завършилите висше образование сред 30-34 годишните до 36 процента.

Разработени са четири инвестиционни приоритета:

- Качество на училищното образование;
- Достъп до и качество на висшето образование;
- Учене през целия живот;
- Професионално образование и връзка с пазара на труда.

Приоритетна ос 3 - „Образователна среда за активно социално приобщаване“ е с бюджет от 229.2 млн. лв., осигурени чрез

Европейския социален фонд.

Ключовата цел на тази ос е изграждане на образователна среда, насърчаваща разгръщането на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и успешна реализация и социализация. Залага се и на ефективната интеграция в образователната система на деца, ученици и младежи от етническите малцинства, със специални образователни потребности и от други уязвими групи.

Инвестиционните приоритети са два:

- Активно включване;
- Социално-икономическа интеграция.

Приоритетна ос 4 - „Техническа помощ“ е с бюджет от 48.7 млн. лв., осигурени чрез Европейския социален фонд.

С подкрепата на дейностите по тази приоритетна ос се цели:

- надграждане на административния капацитет на Управляващия орган,
- повишаване уменията на бенефициентите за управление и отчитане на проекти по програмата,
- провеждането на различни проучвания, оценяващи въздействието на предвидените мерки по ОПНОИР,
- обезпечаване на подготовката на програмен период 2021-2027 г.,
- изпълнение на дейностите по информиране и публичност с цел максимална прозрачност на интервенциите и постигнатите резултати.

Приоритетна ос 5 - „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ е с бюджет 109. 5 млн. лв., осигурени от Европейския социален фонд.

Става дума за допълнителни средства, произтичащи от Инструмента на Европейския съюз за възстановяване, инвестирани през 2021

г. за преодоляване на социалните последици от пандемията от COVID-19 (2020-2022 г.) и за подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката (средства по линия на REACT-EU).

Подкрепата по тази приоритетна ос е насочена към недопускане прекъсването на образователния процес и на приобщаващото образование в условията на кризи, осигуряване на условия за ефективност на образованието, противодействие на риска от отпадане в ситуация на обучение от разстояние.

Инвестиционният приоритет е само един: преодоляване на последиците от извънредното положение, предизвикано от пандемията от COVID-19, и подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката.

(Източник - Министерство на образованието и науката - Изпълнителна агенция „Програма за образование“ - <https://sf.mon.bg/?go=page&pageId=313>)

Бюджетът на ОПНОИР за втория програмен период (2014-2020 г.) е 1 349 999 954.93 лв., от които 1 163 934 339.18 лв. финансиране от ЕС и 186 065 615.75 лв. - национално съфинансиране.

Изпълнение по програми

Програма	Бюджет на програмата			Проекти		Договорени средства **			
	Общо	Финансирани от ЕС	Финансирани от НФ	Брой подадени проекти	Брой сключени договори	Общо	БФП	% *	Финансирани от ЕС
ОПТИ	3 499 221 686.86	2 974 338 427.66	524 883 259.20	82	76	5 223 972 445.31	3 625 615 724.91	103.61	3 081 772 786.66
ОПОС	3 392 711 947.51	2 883 805 148.79	508 906 798.72	595	389	5 058 306 052.09	3 836 543 051.86	113.08	3 259 872 399.18
ОПРР	3 147 473 130.72	2 694 742 845.66	452 730 285.06	891	777	3 277 033 721.55	3 116 982 551.73	99.03	2 668 824 399.59
ОПИК	3 250 311 456.67	2 822 997 954.96	427 313 501.71	46 274	33 494	4 191 850 898.55	3 198 306 818.06	98.40	2 756 480 625.95
ОПНОИР	1 349 999 954.93	1 163 934 339.18	186 065 615.75	996	375	1 401 681 789.58	1 401 681 789.58	103.83	1 207 863 698.21
ОПРЧР	2 694 052 920.74	2 371 517 893.74	322 535 027.00	11 789	4 401	2 698 330 659.38	2 675 866 779.61	99.32	2 347 633 796.84
ОПДУ	548 550 172.07	466 267 646.23	82 282 525.84	967	705	535 610 339.78	535 610 339.78	97.64	455 268 789.57
ОПХ	316 603 248.00	280 426 628.00	36 176 620.00	552	548	316 601 159.62	316 601 159.62	100.00	280 424 676.76
ОПИМСП	199 494 660.00	199 494 660.00	0.00	1	1	199 494 660.00	199 494 660.00	100.00	199 494 660.00
ПМДР	203 969 300.11	158 075 044.76	45 894 255.35	1 405	785	253 513 808.83	178 050 590.96	87.29	137 430 854.44
ПРСР (за мерки по чл. 96, т.2 от ЗПЗП)	6 000 577 726.23	4 865 437 610.06	1 135 140 116.17	31 245	13 696	5 376 056 313.03	4 586 556 099.29	76.44	3 905 375 144.20
ОБЩО:	24 602 966 203.84	20 881 038 199.04	3 721 928 004.80	94 797	55 247	28 532 451 847.72	23 671 309 565.40	96.21	20 300 441 831.40

Източник - Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020 - <https://2020.eufunds.bg/bg/0/0/ProgrammeGroups?programmeGroupId=%2B9feukjpWJqQvC XzCjt54w%3D%3D>

Другият важен сегмент от политиката „Учене през целия живот“ - професионалното образование и обучение (ПОО), но вече самбията за превръщането му в гаранция за заетост и конкурентоспособност отново е оставено „под шапката“ на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“.

Водещо е Министерството на труда и социалната политика - чрез Главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти“ (ГД ЕФМПП), а неблагодарната роля на топла връзка между държавната администрация, неправителствения сектор и реалния бизнес е разпределена на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО).

Общият бюджет на програмата е 2 694 052 920.74 лв., от които

финансирането от Европейския съюз е в размер на 2 371 517 893.74 лв., а националното съфинансиране - 322 535 027.00 лева. През програмния период по Оперативна програма „Човешки ресурси“ са отворени 268 процедури, по които са подадени общо 11 789 проекта и са сключени 4401 договора. Изплатени са близо 90% от договорените средства, което - на фона на някои други оперативни програми - си е успех.

Според Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г. състоянието, в което професионалното образование и обучение (ПОО) „влиза“ в новия програмен период никак не е добро.

От една страна в документа се признава дългогодишната му история, трайно установените традиции, всеобхватността на законовата и подзаконовата нормативна уредба, както и стабилно изградената мрежа от институции.

В същото време обаче авторите на стратегията идентифицират редица проблеми, голяма част от които изискват спешна и радикална реформа на системата с цел преодоляване недоверието на работодателите и на учащите към качеството и приложимостта на професионалното образование и обучение и свеждане до минимум на несъответствието между влягани средства и реализирани ползи.

„Привлекателността на ПОО зависи от неговото качество и ефективност - наличието на висококвалифицирани учители и обучители, съответствието с потребностите на пазара на труда и възможностите за продължаване на образованието.

Системата за професионално образование и обучение в България все още не може да осигури необходимите знания, умения и компетентности, които се търсят на пазара на труда.

В процес на разработване е система за прогнозиране на

потребностите от работна сила с определени характеристики. Тази система трябва да предоставя информация за бъдещите потребности на пазара на труда от знания, умения и компетентности, които да се отчитат адекватно в процесите на планиране на професионалното образование и обучение“, се казва още в Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година (стр. 32-33).

Целите, които държавата си поставя в тази сфера чрез Стратегията, са три:

- Превръщане на професионалното образование и обучение (ПОО) в привлекателна и ефективна възможност за учене;
- Повишаване на пригодността за заетост на завършилите ПОО;
- През 2020 година делът на придобилите степен на професионална квалификация в широките области „Информатика“, „Техника“, „Производство и преработка“ и „Архитектура и строителство“ да бъде най-малко 60 процента.

Фиксирани са и дейностите, чрез чието изпълнение трябва да бъдат постигнати тези цели:

- Въвеждане на система за осигуряване на качеството на ПОО до края на 2015 г.;
- Разработване и въвеждане на национална система за наблюдение на прехода на завършилите ПОО към пазара на труда и към по-нататъшно образование и обучение;
- Разработване и прилагане на система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение;

- Разработване на модел за признаване на резултати от учене, придобити в професионалното образование и обучение от институциите в системата на висшето образование;
- Актуализиране на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии чрез базирането им на резултати от учене и повишаване на съответствието им с професионалните стандарти;
- Разширяване на процеса на разработване на електронни учебни курсове за професионална подготовка;
- Развитие на услугите по кариерно ориентиране с цел вземане на решения относно образование, обучение и кариерно развитие;
- Стимулиране на образованието и обучението в приоритетните области на икономиката и разработване на подходи за реализиране на обучение по „защитени професии“;
- Преминаване от учебно-предметна към модулна организация на учебния процес;
- Разработване и прилагане на политики и мерки за развитие на професионалното обучение в работна среда, вкл. чрез организиране на стажове в предприятия по време и след завършване на обучение;
- Съчетаване на ПОО с овладяване на ключови компетентности

за постигане на по-голяма пригодност на обучаваните за трудова заетост;

- Осигуряване на възможности за ПОО на заети и безработни лица с приоритет на групата в младежка възраст, в т.ч. и обучения на работното място, в съответствие с потребностите на бизнеса и изисквания за преход към ресурсно ефективна нисковъглеродна и зелена икономика;
- Въвеждане и развитие на система за актуализиране и допълване на квалификацията на учителите по професионална подготовка по специалността им от висшето образование и в подкрепа на кариерното им развитие;
- Въвеждане и развитие на система за непрекъснато актуализиране на компетентностите на учителите по професионална подготовка чрез ефективно сътрудничество с бизнеса и с висшите училища за провеждане на обучения в производствени условия, предоставени от бизнеса, във връзка с въвеждането на нови техники и технологии в съвременните производства;
- Развитие на публично-частно партньорство в областта на ПОО като средство за ефективно сътрудничество с бизнеса;
- Разширяване на дейностите, които способстват за привлекателността на ПОО, вкл. ежегодно провеждане на Панорама на професионалното образование и обучение;

- Подкрепа за участие на учещи в национални и международни конкурси, включително и на конкурси по предприемачество;
- Модернизация и развитие на образователната инфраструктура и изработване на национална образователна карта.
(Източник - „Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година“, стр. 33-34)

Основните законови и подзаконови нормативни актове се намират в Приложение № 1 ето защо тук ще маркираме само най-важните закони, играещи конкретна роля при формирането, провеждането и устойчивото надграждане на българския вариант на европейската политика „Учене през целия живот“.

Разпоредбите на Конституцията са общоизвестни - всеки има право да се сдружава и да разпространява информация, а държавата - в лицето на законодателната, изпълнителната и съдебната власт - няма абсолютно никакво право да преследва и репресира когото и да било по тези два повода. Стига, разбира се, ако сдружаването и информационния поток не са насочени към подкопаване устоите на правовия ред и държавността, не си служат с езика на омразата и не подлагат на дискриминация конкретни групи от хора.

С оглед конкретната тема на анализа, Законът за нормативните актове (ЗНА) е важен, защото задължава абсолютно всички органи на държавната власт да подлагат на обществени обсъждания абсолютно всички проекти за нормативни актове, при това - без да

има някакво значение дали те са нормативни (закони и кодекси), или подзаконови (т.е. правилници, наредби, инструкции и т.н.). Нещо повече - ЗНА задължава същите тези органи на държавната власт да се съобразяват с резултатите от обществените обсъждания, т.е. да подлагат на анализ всички предложения и да включват в проектите най-рационалните от тях.

Два от ключовите нормативни актове са Закона за предучилищното и училищното образование и Закон за висшето образование. По дефиниция те гарантират както правото на предучилищно и училищно образование, така и устройството, функциите, организацията, управлението и финансирането на образователната система. Единственото, което те по никакъв начин не гарантират, е задължението на учениците и студентите да бъдат добросъвестни и да учат пълноценно.

Закон за професионалното образование и обучение - дефинира целите, задачите и структурите на системата на професионалното образование и обучение, осигурява управлението и финансирането. Съвсем правилно законодателят е преценил, че Кодексът на труда трябва да регламентира начините, по които работещите могат да участват в професионалното обучение.

Вторият ключов нормативен акт в този сегмент на политиката „Учене през целия живот“ е Законът за насърчаване на заетостта, който регламентира начините, по които работодателите могат да финансират продължаващото професионално образование и обучение на своите работници и служители, както и да разкриват нови работни места за стажанти.

Третият стълб е Законът за признаване на професионалните квалификации. Той урежда условията и реда за признаване на професионални квалификации, придобити зад граница (както в

държави членки на ЕС, така и в трети държави). Целта е очевидна - отваряне на българския трудов пазар както за българи, родени и живеещи зад граница, така и за чуждестранни граждани.

И накрая - Законът за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ). Ключов нормативен акт, даващ право на гражданите на Република България да се сдружават в организации, различни от органите на държавната администрация, чрез които да се самообразоват, да задоволяват културните си потребности, да помагат на държавата в изпълнението на нейните основни задачи.

Основният проблем тук е, че последното нещо, което може да се каже за българския законодателен процес от 1989 г. насам е, че се подчинява на някаква общественополезна логика, че проектозаконите се пишат и приемат според разпоредбите на втория по важност нормативен акт след Конституцията - Закона за нормативните актове, че гласът на гражданското общество - по принцип, а не на една-две негови представителни извадки - се чува както при обсъждането на нормативните актове, така и по време на тяхното прилагане.

Ето - в Приложение № 1 сме идентифицирали 12 нормативни акта (11 закона и един кодекс), имащи пряко отношение към изпълнението на европейската политика „Учене през целия живот“ и „съответните“ оперативни програми на Европейския съюз.

Тези 12 нормативни акта влизат в сила по различно време, но като цяло са изменяни и допълвани общо... 582 пъти. Нещо, което прави законодателната основа нестабилна, а правовия ред - невъзможен за спазване.

Ето какво гласят няколко от най-важните разпоредби на споменатия вече Закон за нормативните актове (обн. ДВ. бр.27 от 3 април 1973г.):

Чл. 3., ал. 1: Законът е нормативен акт, който урежда първично или въз основа на Конституцията обществени отношения, които се поддават на трайна уредба, според предмета или субектите в един или няколко института на правото или техни подразделения.

Чл. 4 (1): Кодексът е нормативен акт, който урежда обществените отношения, предмет на цял клон на правната система или на обособен негов дял.

Чл. 9(1): Разпоредбите на нормативните актове се формулират на общоупотребимия български език, кратко, точно и ясно.

Чл. 10 (1): Обществени отношения от една и съща област се уреждат с един, а не с няколко нормативни актове от същата степен.

(2): Обществени отношения, които спадат към област, за която има издаден нормативен акт, се уреждат с неговото допълнение или изменение, а не с отделен акт от същата степен.

Чл. 26: Изработването на проект на нормативен акт се извършва при зачитане на принципите на необходимост, обосновааност, предвидимост, откритост, съгласуваност, субсидиарност, пропорционалност и стабилност.

Както се вижда от таблицата, изготвена от екипа на сп. „Юридически преглед“ и публикувана в последния му бр. 19 през 2019 г., за Министерския съвет и народните представители, които единствени имат законодателна инициатива, устойчивостта на нормативната уредба е нещо излишно, нещо дразнещо и затова те просто пренебрегват съответните разпоредби в ЗНА.

Според обобщените данни в информационните системи „Сиела“ и „Апис“, в България постоянно действат около 360 нормативни акта

(кодекси и закони) и около 16 000 подзаконови нормативни актове (правилници, наредби, инструкции и т.н.), издадени от звената на централната администрация и органите за местно самоуправление. Или казано в по-прав текст - 582-ата ремонта на „нашите“ 12 нормативни акта - не са никакво чудо невиждано, а просто потвърждават правилото, че у нас за законодателна дисциплина и конституционен ред всеки е чувал, но никой не знае защо...

ТЕМПОВЕ НА ИЗМЕНЕНИЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО									
Период	Общ бр. изм. и доп.	Бр. изм. от 2005 г. досега	Бр. изм. от 2010 г. досега	Среден бр. изм. за една година	Среден бр. изм. на закон	Бр. закони, изм. през първата година след обнародването	Бр. закони, изм. повече от веднъж годишно	Бр. закони, изм. 10 и повече пъти след 2005 г.	Бр. закони, изм. 10 и повече пъти след 2010 г.
януари - юни 2010 г.	777	565	*	2.4	19.9	23	34	26	*
юли - декември 2010 г.	1237	900	*	2.6	19	43	60	41	*
януари - юни 2011 г.	1035	757	*	2.1	16.5	22	47	42	*
юли - декември 2011 г.	944	691	*	1.2	20.9	26	41	29	*
януари - юни 2012 г.	648	482	*	2.1	25.9	8	24	20	*
юли - декември 2012 г.	1325	1014	*	2.1	25.4	33	51	39	*
януари - юни 2013 г.	476	387	*	2.3	25.1	16	17	15	*
юли - декември 2013 г.	1052	823	*	2.2	27.1	21	35	29	*
януари - юни 2014 г.	918	736	*	2.2	27	17	32	26	*
юли - декември 2014 г.	370	291	*	2.1	18.5	6	15	12	*
януари - юни 2015 г.	831	698	383	2.2	25.9	15	29	25	17
юли - декември 2015 г.	1570	1260	689	2.2	34.1	17	46	41	34
януари - юни 2016 г.	972	786	455	1.7	26.3	20	34	30	18
юли - декември 2016 г.	1413	1140	682	2	28.8	36	45	37	31
януари - юни 2017 г.	619	526	304	2.5	38.7	13	16	15	14
юли - декември 2017 г.	1503	1268	803	2.4	36.7	29	37	31	30
януари - юни 2018 г.	1443	1174	727	1.8	30.7	25	47	34	26
юли - декември 2018 г.	1679	1487	963	2.3	35.7	32	46	44	36
януари - юни 2019 г.	1313	1046	738	2.1	34.6	24	38	27	26

Източник: Сп. „Юридически преглед“, бр. 19 (януари - юни 2019 г.),
 Център за правни инициативи

СЪЩНОСТ И РОЛЯ
НА НПО В
ПРИЛАГАНЕТО НА
ЕВРОПЕЙСКИТЕ
ОБРАЗОВАТЕЛНИ
ПОЛИТИКИ ПРЕЗ
ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

Ролята на неправителствените организации в образователните политики се обуславя от приоритетите на Европейския съюз за прилагане на системата за учене през целия живот и необходимостта от пълноценното интегриране и адаптиране на човешките ресурси на пазара на труда.

На етапа на прилагането на политиките неправителствените организации допринасят със своите възможности да осъществяват дейност в интерес на конкретни целеви групи, с малък мащаб и иновативен характер.

Ролята на гражданския сектор е подчертана в разработения от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

специален анализ, който разглежда пет основни принципа на сътрудничество между държавите и НПО:

- прозрачност,
- отчетност,
- легитимност,
- качество,
- ефективност.

Докато прозрачността осигурява по-доброто разбиране за функционирането на управлението, отчетността е свързана в по-голяма степен с контрола, а легитимността с представителството.

Качеството се свързва с информационната осигуреност, а ефективността - с доброто функциониране на законодателната уредба.

Анализът на ОИСР представя три основни модела на сътрудничество на държавните институции с представители на гражданското общество.

1. Процес на информиране, който способства за повишаване на знанията на гражданите относно формулираните политики и създава основа за тяхното активно включване чрез компетентно мнение.
2. Процес на консултиране, който е насочен към допитване по конкретни въпроси чрез създаване на работни групи, писмени запитвания, дебати и други. Казано по-кратко - директно включване на НПО във формулирането на политики. Основната характеристика на този процес е неговата откритост.
3. Активно включване, което се състои в предоставяне на възможност за представителите на гражданското общество да правят предложения и да иницират промени в политиката

като равнопоставен партньор на правителството.

В рамките на Европейския съюз, международните НПО са ключов актьор в борбата със социалното изключване и бедността. Те осъществяват регулярен диалог с институциите на ЕС с оглед осигуряване на по-доброто реализиране на инициативи и прилагане на политики в страните-членки.

На ниво ЕС, гражданското представителство се осъществява чрез два механизма - институционализиран и деинституционализиран.

Съществуват и утвърдени механизми за участие на представители на неправителствения сектор в процесите на консултиране.

Участието на неправителствени организации в разработването на стратегически документи с въздействие в сферата на обучението за възрастни способства - от една страна - за повишаването на качеството на разработваните образователни политики, тяхното съответствие с обществените интереси и нужди. А от друга страна благоприятства активното въвличане на неправителствени организации в този процес, повишавайки степента на неговата легитимност.

(Източник - Citizens as Partners: Information, Consultation and Active Participation in Policy-Making, OECD, 2001)

Особености на неправителствения сектор

Разглеждането на ролята на неправителствения сектор в образователните политики предполага някои уточнения относно използваната в доклада терминология.

Наименованията „нестопански организации“, „неправителствени организации“, „организации на гражданското общество“, „организации на третия сектор“; съответно обединяващите ги „нестопански сектор“, „неправителствен сектор“, „граждански

сектор“, „трети сектор“ са отражение на наложени езикови стереотипи и са следствие от протичащите процеси на глобализация. В същината си те онагледяват институционализираната проява на гражданска активност.

Понятието „нестопански организации“ обозначава организациите, създадени с цел, различна от печалбата. По този начин те се разграничават от бизнес организациите и въпреки законовото право да осъществяват стопанска дейност, приходите от нея следва да бъдат използвани с оглед усъвършенстване и развитие - без лична облага за техните собственици и/или членове.

Видове юридически лица с нестопанска цел

Според „ресорния“ Закон за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), по форма става дума за сдружения и фондации, а по статут - в обществена и в частна полза.

Сдружението е обединение на физически и/или юридически лица за постигане на нестопанска цел.

Фондацията е организация, на която е предоставено имущество за постигане на нестопанска цел.

За разлика от юридическите лица с нестопанска цел в частна полза, НПО в обществена полза разходват имуществото си за:

- развитието и утвърждаването на гражданското общество, гражданското участие и доброто управление;
- развитието и утвърждаването на духовните ценности, здравеопазването, образованието, науката, културата, техниката, технологиите или физическата култура;
- подкрепа за деца, за хора с увреждания и за лица и

общности в риск от социално изключване;

- защитата на човешките права или на околната среда;
- за други цели, определени със закон.

Различният статут на организацията, определя и различния обем на нейните законови права и задължения.

По закон, НПО в обществена полза имат голямата „привилегия“ държавата да насърчава дейността им чрез редица данъчни, финансови, икономически, кредитно-лихвени и митнически облекчения, предвидени в съответните закони:

- ✓ Помощите и даренията, които получават са необлагаеми. Предвидени са и данъчни облекчения за дарителите - 5% за физическите лица и 10% за юридическите лица върху дарената сума;
- ✓ Не дължат данък наследство, когато в тяхна полза бъде направено завещание;
- ✓ Получават финансираня по ред, предвиден в съответните специални закони:
 - в определени случаи, само НПО в обществена полза имат право да кандидатстват за финансиране по програми на Европейския съюз;
 - НПО в обществена полза могат да наемат общински имоти без търг или конкурс;
 - в изрично посочени от законодателя случаи, даден вид дейност трябва да се извършва само от НПО в обществен ползаа, например - училищните

настоятелства.

Изборът дали една НПО ще е в частна или обществена полза е задължение на учредителите, а волята им се „фиксира“ и в устава на организацията, и в Търговския регистър (до неотдавна - в Регистъра по ЗЮНЛЦ, поддържан от Министерството на правосъдието).

Читалищата, профсъюзите, вероизповеданията и политическите партии са отделни форми на обединения на гражданите, които се различават както по отношение на предмета на извършваната дейност, така и по поставените цели. Именно тези специфики са основанието за приемане на различни нормативни актове, които регулират съответния вид организация.

В преходните и заключителните разпоредби на ЗЮНЛЦ изрично е поставено изискване организациите, които имат за цел извършването на политическа, синдикална и религиозна дейност, да се уреждат с отделен закон.

Според Закона за народните читалища - този тип НПО са традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения в населените места, които изпълняват и държавни културно-просветни задачи. В тяхната дейност могат да участват всякакви физически лица без оглед на ограничения на възраст и пол, политически и религиозни възгледи и етническо самосъзнание. Те са особен вид ЮЛНЦ, на които са възложени специални културно просветни функции.

Според Кодекса на труда - синдикалните организации съществуват, за да защитават правата на трудещите се и да представляват техните интереси. Макар според КТ те да се регистрират като сдружения с нестопанска цел, синдикалните организации са отделен вид юридически лица и по силата на закона имат различни цели и задължения от класическите НПО.

Според Закона за политическите партии, този тип организации са доброволни сдружения на български граждани с избирателни права, които съдействат за формиране и изразяване на политическата воля на гражданите чрез избори или по други демократични начини.

Ако възникнат проблеми, неуредени в ЗПП, за тяхното решаване се ползват разпоредбите на ЗЮЛНЦ. Факт, който според законодателя и съдебната практика не превръща политическите партии в класически сдружения с нестопанска цел. Причината е, че по Конституция и закон - за разлика от НПО, читалищата, религиозните и синдикални организации - партиите имат право да си поставят политически цели и да извършват политическа дейност.

Според Закона за вероизповеданията, религиозната общност е доброволно обединение на физически лица за изповядване на дадена религия, извършване на богослужение, религиозни обреди и церемонии. А религиозната институция е юридическо лице, което има устав, ръководни и контролни органи. Регистърът на вероизповеданията със статут на юридически лица е публичен и се води от Софийския градски съд.

През 1995-2003 г., когато на практика започва и завършва процесът по присъединяване на България към Европейския съюз, в това число - получаване на покана за преговори, получаване на пътна карта за преговори, отваряне и затваряне на 24-те преговорни глави - в България е имало около 16 000 неправителствени организации.

До 2001 г., НПО са регистрирани по Закона за лицата и семейството (обн. ДВ, бр. 182 от 9 август 1949 г., в сила от 10 септември 1949 година).

Според този нормативен акт, юридическите лица с нестопанска цел са само два вида - сдружения и фондации.

Актуалният Закон за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ)

е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 81 от 2000 г. и влиза в сила на 1 януари 2002 година.

От тази дата нататък, НПО вече се делят не само по вид, но и по качество. В смисъл такъв, че те пак остават в рамките на познатата форма - сдружения и фондации, но едновременно с това са длъжни да заявят и втория си отличителен белег - дали са в обществена или в частна полза.

Според разпокъсаните данни в интернет, най-често обобщени в „преразкази по картинки“, защото източниците на оригинална информация отдавна не съществуват във виртуалното пространство, към март 2009 г. (т.е. в средата на първия програмен период 2007-2013 г.) по Закона за юридическите лица с нестопанска цел са регистрирани над 30 000 НПО, от които 6800 в обществена полза. Най-много са асоциациите - около 25 000 на брой, следвани от фондацииите - 5177, и читалищата - 3779 „бройки“. Като цяло обаче статистиките и анализаторите, работещи през онзи период, отбелязват, че едва 6000 от регистрираните НПО са действащи, а само 1400 са с актуализирани профили в Информационния портал за неправителствените организации в България.

(Източник - https://osis.bg/wp-content/uploads/2018/04/OSI_Publication_EU_44.pdf)

През 2014 г. регистрираните неправителствени организации достигат почти 40 000 „бройки“.

През септември 2016 г. Законът за юридическите лица с нестопанска цел претърпя своя пореден основен ремонт. Най-важните изменения, свързани с регистрацията на НПО - по ред типично нашенски си оправдания и извинения - влязоха в сила чак на 1 януари 2018 година.

По същество, става дума за формално „местене“ от едно ведомство в друго, но на практика историята се оказва доста по-заплетена.

Според законодателните промени, от 1 януари 2018 г. регистрацията на неправителствените организации „излиза“ от фирмените отделения на окръжните съдилища и „влиза“ в Агенцията по вписванията. А базата данни с легитимните и действащи НПО - от Министерството на правосъдието и БУЛСТАТ, в Търговския регистър. Въпреки проблемите с новата процедура по регистриране и пререгистриране, продължили около година, от ремонта на ЗЮНЛЦ през 2016 г. до влизането в сила на новите „регистрационни“ разпоредби през 2018 г., броят на неправителствените организации в България вече е над 50 000 „бройки“, от които над 38 000 сдружения и близо 7000 фондации.

Колкото и странно да е, през 2020 г., когато през март пандемията стовари върху цивилизацията всички възможни проблеми, положението на неправителствения сектор изглежда по-скоро добро: прясно регистрирани - 1300 НПО, успешно пререгистрирани за годината - 2700 НПО, успешно пререгистрирани от 2018 г. насам - 16 000, общ брой на вече пререгистрираните НПО - 20 000 „бройки“.

Равносметката сред трите пандемични години е по-скоро оптимистична.

Към края на 2021 г. общият брой на НПО, регистрирани в Агенцията по вписвания, надвишава 23 000 „бройки“.

По данни на Националния статистически институт, през 2021 г. финансови отчети са подали общо 13 736 неправителствени организации.

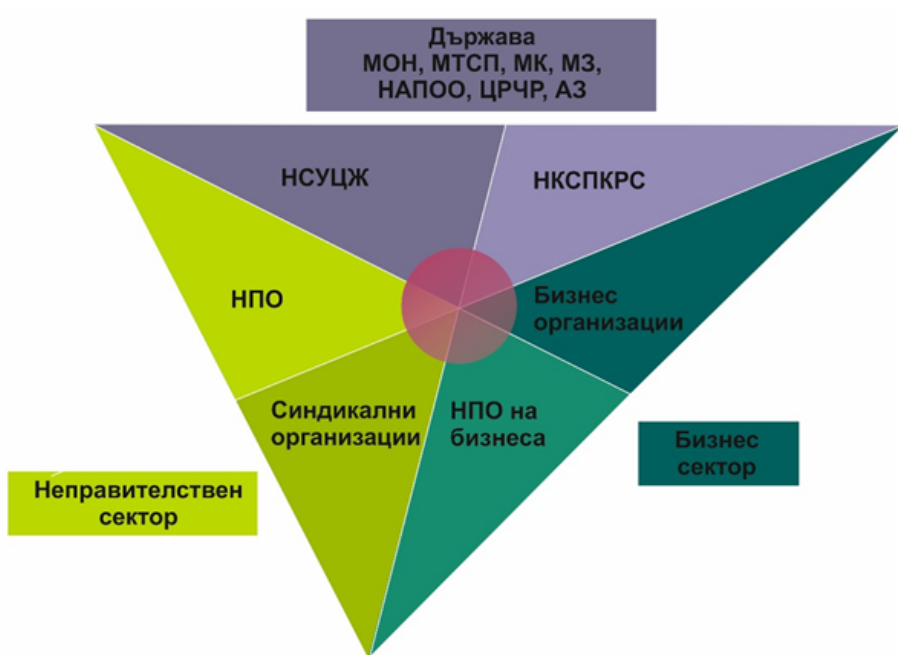
А по данни на Информационния портал за неправителствените организации в България (<https://www.ngobg.info/>) към месец

май 2023 г. - в него доброволно са се регистрирали 14 311 неправителствени организации, работещи в следните направления:

- ✓ браншови организации - 140 НПО;
- ✓ етнически въпроси - 146 НПО;
- ✓ законодателство, застъпничество, публични политики - 897 НПО;
- ✓ защита на човешките права - 360 НПО;
- ✓ здравеопазване, права на пациента - 1028 НПО;
- ✓ клубове по интереси - 172 НПО;
- ✓ култура и изкуство - 4483 НПО;
- ✓ международни и европейски въпроси, политики и изследвания - 370 НПО;
- ✓ местни инициативни групи (МИГ) - 230 НПО (бел. авт. - от общо 28 области, 256 общини и над 5000 населени места в България);
- ✓ младежки въпроси, политики и изследвания - 539 НПО;
- ✓ насърчаване на дарителството/доброволчеството - 276 НПО;
- ✓ насърчаване на икономическото развитие - 403 НПО;
- ✓ образование - 2919 НПО;
- ✓ околна среда - 486 НПО;
- ✓ проблеми на децата - 372 НПО;
- ✓ проблеми на жените, джендър въпроси - 113 НПО;
- ✓ професионални организации - 134 НПО;
- ✓ развитие на местните общности, квартални организации - 183 НПО;
- ✓ социални услуги - 762 НПО;
- ✓ IT развитие - 96 НПО;
- ✓ предоставяне на дарения/грантове - 58 НПО;
- ✓ читалищни дейности - 151 НПО;

- ✓ физическо възпитание и спорт - 5408 НПО;
- ✓ друго - 447 НПО.
- ✓

Европейските образователни политики и българските НПО
Прилагането на образователните политики, насочени към обучението на възрастни в страната става на базата на съществуващата нормативна уредба и чрез взаимодействието между държавни структури, социални партньори, бизнес и неправителствени организации (виж схемата).

Участници в прилагането на образователните политики

Източник: д-р Куртев, Ради „Обучението за възрастни в България - място и роли на неправителствения сектор“, сборник „Докторантски четения 2 - Административно управление в публичния сектор: институционална среда и капацитет - Втора есенна академия“, ИК - УНСС, София, 2016 г., стр. 65.

Държавата като участник

Както вече стана дума по-горе в анализа, ключовата роля при управлението и прилагането на образователните политики е

поверена на няколко ведомства: Министерството на образованието и науката (МОН), Министерството на труда и социалната политика (МТСП) и Министерството на културата, подпомагани от Националния консултативен съвет по професионална квалификация на работната сила.

Бизнесът като участник

Работодателите участват в процесите чрез следните свои организации - Българската стопанска камара (БСК), Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ), Българската търговско-промишлена палата, Съюзът за стопанска инициатива (ССИ), Българска търговско-промишлена палата.

Синдикатите като участник

Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) и Конфедерацията на труда „Подкрепа“.

Гражданското общество като участник

В случая става дума само за неправителствените организации, предоставящи обучителни услуги. Част от тях участват в процеса директно като сдружения и фондации, друга част - чрез специално създадени центрове за професионално образование (ЦПО), регистрирани и лицензирани по Закона за професионално образование и обучение.

Във втория случай възможностите на НПО за осъществяване на дейности по професионално обучение са ограничени от изискванията за придобиване на лицензия, свързани с наличието на определен капацитет - материални, човешки и финансови ресурси, вътрешни механизми и системи за управление, координация и мониторинг, които не всички организации могат да покрият.

Като цяло обаче НПО имат право да реализират дейности, които:

- не носят финансова изгода;

- са концентрирани върху осигуряване на грижа за хора и обществени групи в неравностойно спрямо останалите членове на обществото положение;
- са насочени към защита на определени интереси и социални групи;
- съдействат за разрешаване на обществени проблеми;
- често са с доброволен характер;
- са иновативни и адаптирани към динамичните промени на средата;
- са мотивирани от морални ценности.

Ролите на неправителствените организации при прилагането на политики, свързани с обучението за възрастни, могат да бъдат обособени в четири основни вида:

- иноватори,
- вносители на добри практики,
- подпомагащи уязвими социални групи,
- обучители.

А плодовете от дейността им се разпределя в няколко „потребителски кошници“:

- иновативни продукти за обучение, базирани на съвременните ИКТ като интернет сайтове, електронни платформи, портали и други софтуерни продукти;
- наръчници за обучение, справочници с добри практики и информационни материали;
- документални обучителни филми;
- разработени и приложени обучителни методологии;
- бази данни в сферата на обучението за възрастни;
- нови учебни материали и обучителни програми;
- проучвания и анализи за потребностите от обучение,

които допринасят за повишаване на съответствието между изискванията на пазара на труда и предоставяните обучителни услуги;

- семинари, конференции и други;
- практически и теоретични обучения в други европейски държави;
- обмен на добри практики с цел повишаване на качеството на професионалното образование и обучение;
- подобряване на авторитета и привлекателността на професионалното образование и обучение;
- иновативни подходи и методи за обучение, утвърдени в други държави;
- развитие на чуждоезиковите умения, уменията за работа в мултикултурна среда за участниците в проекти;
- повишаване на достъпа до професионално образование и обучение;
- развитие на професионалната квалификация на възрастните;
- повишаване на адаптацията на пазара на труда и възможностите за намиране на работа или стартиране на самостоятелен бизнес на участниците;
- подпомагане на професионалната реализация чрез обучение на хора с увреждания и хора в социална изолация и разработване на специфични обучителни инструменти спрямо техните нужди;
- повишаване на възможностите за професионална реализация на възрастните участници в проекти;
- стимулиране на сътрудничеството в международен план с институции и организации, работещи в сферата на

образованието и обучението;

- налагане на стандарти за качество, утвърдени в други европейски държави.

Важно ограничение пред предоставянето на обучителни услуги за възрастни от НПО и съдействието за реализацията на образователни политики, се явява финансовата неустойчивост.

Налице е финансова зависимост от чуждестранни източници и алтернативни форми на субсидиране, което създава условия за унифициране на дейностите, осъществявани от НПО в сферата на обучението на възрастни: „все повече организации стават доставчици на услуги, за да се възползват от съществуващите възможности за финансиране“.

В сферата на предоставянето на услуги НПО разполагат със свобода по отношение на избора и характера на предлагането им. Те имат възможност да реализират дейности, които държавата и бизнеса не осъществяват.

Въпреки това, те не успяват да реализират своя потенциал поради няколко основни причини:

- съществуващи ограничения за осъществяване на стопанска дейност;
- липса на финансови ресурси, която ограничава възможностите им за подготовка и наемане на квалифицирани кадри с подходящи знания, умения и опит;
- ограничено участие в проучвания и различни експертни групи заради „доброволния“ му (т.е. безплатен) характер;
- приоритетно участие в проекти, насочени към маргинализирани групи, които впоследствие не могат заплащат услугите, които получават след приключване на

въпросните проекти.

НПО статистика 2014-2020

Оттук нататък нещата тръгват в две сюжетни линии. От едната страна са неправителствените организации, работещи по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, а от другата - работещите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“.

Според Информационния портал за неправителствените организации в България (<https://www.ngobg.info/>), разпределението на проектите с европейско финансиране, посветени на ученето през целия живот и реализирани от неправителствения сектор през втория програмен период, изглежда така:

Образование

- 2014 г. - 329 проекта
- 2015 г. - 300 проекта
- 2016 г. - 256 проекта
- 2017 г. - 223 проекта
- 2018 г. - 171 проекта
- 2019 г. - 118 проекта
- 2020 г. - 81 проекта
- 2021 г. - 45 проекта
- 2022 г. - 31 проекта.

Браншови организации

- 2014 г. - 33 проекта
- 2015 г. - 30 проекта
- 2016 г. - 26 проекта
- 2017 г. - 24 проекта

- 2018 г. - 18 проекта
- 2019 г. - 11 проекта
- 2020 г. - 7 проекта
- 2021 г. - 5 проекта
- 2022 г. - 5 проекта.

Младежки въпроси, политики и изследвания

- 2014 г. - 163 проекта
- 2015 г. - 141 проекта
- 2016 г. - 117 проекта
- 2017 г. - 99 проекта
- 2018 г. - 75 проекта
- 2019 г. - 57 проекта
- 2020 г. - 31 проекта
- 2021 г. - 17 проекта
- 2022 г. - 8 проекта.

За период от седем години са изпълнени общо 2421 проекта, имащи нещо общо с европейската политика „Учене през целия живот“. Тоест - средно по 345 проекта на година или... по един проект и половина на нормален работен ден (в една календарна година, без съботите, неделите и официалните празници, има общо 220 пълноценни работни дни).

Според „Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020“, ситуацията е много по-различна.

ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“

През програмния период 2014-2020 г. резултатите - от гледна точка участие на неправителствения сектор в усвояването на средствата - са повече от скромни (данните са обобщени за целия период).

За целия период за сключени общо 158 договора със 137 бенефициента. Общата стойност на безвъзмездната финансова помощ е 237.827 млн. лв., национално съфинансиране не е предвидено.

В изпълнението на договорите, бенефициентите са включили над 500 изпълнители (по някои проекти такива няма, по други са по 7-8 търговски дружества), от които не повече от 10-15% са неправителствени организации.

По приоритетни оси картината е следната:

Научни изследвания и технологично развитие

- ✓ Общ брой договори - 0;
- ✓ Обща стойност БФП - 0 лв.;
- ✓ Обща стойност - 0 лв.;
- ✓ Общ брой бенефициенти - 0.

Образование и учене през целия живот

- ✓ Общ брой договори - 22;
- ✓ Обща стойност БФП - 193. 143 млн. лв.;
- ✓ Обща стойност - 193 143 млн. лв.;
- ✓ Общ брой бенефициенти - 15.

Образователна среда за активно социално приобщаване

- ✓ Общ брой договори - 130;
- ✓ Обща стойност БФП - 56. 714 млн. лв.;
- ✓ Обща стойност - 56. 714 млн. лв.;
- ✓ Общ брой бенефициенти - 122.

Равен достъп до училищно образование в условията на криза

- ✓ Общ брой договори - 0;
- ✓ Обща стойност БФП - 0 лв.;
- ✓ Обща стойност - 0 лв.;

- ✓ Общ брой бенефициенти - 0.

Техническа помощ

- ✓ Общ брой договори - 6;
- ✓ Обща стойност БФП - 23.969 млн. лв.;
- ✓ Обща стойност - 23.969 млн. лв.;
- ✓ Общ брой бенефициенти - 0.

ОП „Развитие на човешките ресурси“

Тази оперативна програма е разбита на шест приоритетни оси:

- „SAFE“ - Подкрепа за уязвими домакинства;
- Модернизация на институциите в сферата на социалното включване, здравеопазването, равните възможности и недискриминацията и условията на труд;
- Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване, Подкрепа за преодоляването на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19, и подготовката за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката;
- Подобряване достъпа до заетост и качеството на работните места;
- Техническа помощ;
- Транснационално сътрудничество.

Като цяло, резултатите никак не изглеждат зле, но... само така изглеждат. След малко ще стане ясно защо.

Според обобщените резултати, през периода 2014-2020 г. по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ са сключени 2799 договора с 2257 бенефициента. Общият размер на безвъзмездна финансова помощ е 762.347 млн. лв., а общата

стойност на програмата - заедно с националното съфинансиране е 774. 226 млн. лева.

По принцип, в тематично отношение всяка приоритетна ос на ОПРЧР има не само допирни точки, но и общи приложни полета както с ОПНОИР, така и с широко отвореното ветрило на европейската политика „Учене през целия живот“.

В частност обаче фокусът ни умишлено пада само върху три от тези приоритетни оси, защото те са „тясно специализирани“ по темата на изследването ни:

Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване

- Общ брой договори - 859,
- Обща стойност БФП - 330.249 млн. лв.,
- Обща стойност 330.249 млн. лв.,
- Общ брой бенефициенти - 557.

Подобряване достъпа до заетост и качеството на работните места

- Общ брой договори - 1892,
- Обща стойност БФП - 385.212 млн. лв.,
- Обща стойност - 397.084 млн. лв.;
- Общ брой бенефициенти - 1752.

Подкрепа за преодоляване на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19, и подготовката за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката

- Общ брой договори - 0,
- Обща стойност БФП - 0 лв.,
- Обща стойност - 0 лв.,
- Общ брой бенефициенти - 0.

Тук участието на структурите на гражданското общество също е около санитарния минимум (образно казано). Канят се за участие в конкретни проекти главно тогава, когато присъствието им осигурява допълнителни точки на кандидатстващата организация, т.е. увеличава шансовете за спечелване на европейското финансиране.

Отрицателният ефект го установяваме и чрез още една „кръстосана“ проверка. Този път - в Регистъра на центровете за професионално обучение, поддържан от Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО).

Преди това - няколко уводни думи.

Съгласно разпоредбите на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО), съществуват два вида обучителни структури от този тип: Центрове за професионално обучение (ЦПО) и Центрове за информация и професионално ориентиране (ЦИПО). Те могат да бъдат частни, държавни или общински; български, чуждестранни или със смесено участие.

По дефиниция ЦПО осъществяват професионално обучение на лица, навършили 16 години, а ЦИПО осъществяват професионално ориентиране на ученици и на други лица.

За да извършват легална дейност, ЦПО и ЦИПО трябва да бъдат лицензирани от Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО), която е в структурата на Министерството на образованието и науката.

Най-вероятно заради политическите сътресения, съпровождащи последните две години на първия програмен период - 2012-2013 г. и първите две години на втория програмен период - 2014-2016 г., Националната агенция за професионално образование и обучение

(НАПОО), която по закон е оторизирана от държавата да организира и контролира този важен сегмент от европейската политика „Учене през целия живот“, е хвърлена в нещо като... стратегически и тактически хаос. В смисъл такъв, тя не спира да работи, но е принудена да наваксва изоставането на други по-висшестоящи в йерархията ведомства и институции. И докато наваксва, допуска пропуск след пропуск.

Например - според съдържанието на категорията „Документи на НАПОО“ във ведомствения сайт, дейността на НАПОО през първия програмен период (2007-2013 г.) спира... две години след началото му. Причината да стигнем до това умозаклучение е, че работата на агенцията по тази „тема“ е обобщена и отчетена само в три документа:

- Годишен доклад за дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение през 2007 г., приет с решение на УС на НАПОО, протокол № 03/20.02.2008 г.;
- Годишен доклад за дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение през 2008 г., приет с решение на УС на НАПОО, протокол № / 18.03.2009 г.;
- Годишен доклад за дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение през 2009 г., приет с решение на УС на НАПОО, – протокол No 02/ 17.03.2010 година.

Толкоз. За дейността на агенцията през следващите четири години има данни, но те са от съвсем друг тип и не вършат същата работа.

С началото на втория програмен период (2014-2020 г.) нещата

бавно, но сигурно тръгват към подобряване. Имаме предвид... очевидното.

В споменатия вече раздел в сайта на агенцията - „Документи на НАПОО“ - документите са подредени в общо четири електронни страници, като в хронологичен аспект се „движат“ назад във времето - от най-новите към най-старите.

Какво обаче се оказва на практика? Страница № 1 започва с документ, озаглавен „План за дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение през 2023 г.“, докато стр. № 4 (т.е. последната) завършва с документа... „Актуализирана стратегия НАПОО 2019-2020“: Стратегия “НАПОО 2020” - Стратегически проект за дейността на НАПОО за периода 2014-2020 година“.

Към средата на месец май, в Регистъра на НАПОО са вписани общо 1610 центъра за професионално образование (ЦПО), от които:

- активни - 904 ЦПО;
- прекратени - 706 ЦПО;
- с временно отнет лиценз - 0 НПО.

Според регистрацията и характера си, неправителствените организации, присъстващи на този „пазар“ със собствени центрове за професионално обучение, са:

- 218 сдружения, от които 112 активни;
- 30 фондации, от които 20 активни.

Или казано по-друг начин, в системата на професионалното образование и обучение, мястото на неправителствените организации е по-скоро скромно. От 904 центъра за професионално обучение само 132 да са собственост на НПО даже е пренебрежимо малко. А би трябвало да е точно обратното.

По дефиниция структурите на гражданското общество са

интердисциплинарни, способни са да виждат пръснатата мозайка в нейния завършен вид и - за разлика от фирмите с ЦПО в реалния бизнес - те не са принудени да гонят високи приходи и да воюват за нови пазари.

Тоест - за тях проектите, свързани с „чуждото“ професионално образование и обучение, както и работата с уязвими социални групи не е странична, а основна работа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Ще приключим анализът така, както започнахме - със сравнение между очакванията в края на първия програмен период (2007-2013 г) и отчетеното (не)свършено и (не)постигнато в края на втория програмен период (2014-2020 година).

Връзката между данните е повече от пряка, защото и тогава, и сега българската практика в прилагането на европейските образователни политики си остава все една и съща - не по-малко от 75% от дейностите, платени с европейски пари, се изпълняват от структури на държавната администрация, държавната образователна система, синдикатите, както и от бизнес организации, фирми, центрове за върхови постижения и т.н.

Останалите около 25% се разпределя между структурите на гражданското общество, като процентът на същинските неправителствени организации в обществена полза, включени тези процеси, е още помалък. Така е било през 2013 г., така е - за съжаление - и сега, две години и половина след официалното приключване на втория програмен период.

Ето какво пише в докторската дисертация на Ради Куртев, писана

през 2015 г., озаглавена „Роля на неправителствения сектор при прилагане на европейските образователни политики“ и форматираща допуснатите грешки през периода 2007-2013 г. като послания за бъдещо... проглеждане, да речем:

„... В сравнение с други европейски държави, българските неправителствени организации осъществяват по-малък обем от дейности в сферата на обучението за възрастни. Това се предопределя от наличието на няколко групи ограничения:

- липса на финансова устойчивост, която води до зависимост на неправителствените организации от чуждестранни донори и до уеднаквяване на изпълняваните дейности според приоритетите на финансиращите програми;
- липса на достатъчно финансови ресурси по програми в сферата на обучението за възрастни, в които НПО са допустим участник;
- ограничени организационни възможности, възпрепятстващи изграждането на устойчиви структури с дефинирани изпълнителски и управленски функции и осъществяване на стратегическо планиране и прогнозиране в сферата на обучението на възрастни;
- липса на капацитет за подготовка на качествени проектни предложения;
- липса на единен механизъм на взаимодействие с публичната сфера, което предопределя фрагментарност при осъществяване на процесите за консултиране и дава отражение върху възможностите за пълноценното включване на неправителствени организации при тяхното прилагане.“
(край на цитата)

Източник - Куртев, Ради. Дисертационен труд „Роля на
158

неправителствения сектор при прилагане на европейски образователни политики”, София 2015, УНСС

И когато сметнем колко прави две плюс две, изобщо не се впечатляваме от изводите, фиксирани в едно четиво на Министерството на образованието и науката, озаглавено „Доклад за изпълнение на целите на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 (по състояние към края на 2019 година)“. С уточнението, разбира се, че потърсихме продължението му, затварящо втория програмен период, но така и не успяхме да открием нищо. Нито в сайта на МОН, нито чрез търсачката „Гугъл“. С други думи - явно тези изводи са си останали актуални и не е имало нужда да бъдат „опреснявани“:

„... В изпълнение на пилотния функционален анализ се извеждат, описаните по-долу, обобщени констатации, препоръки за оптимизиране планирането, управлението и изпълнението на секторна политика за ПОО.

- Установена е липса на визия и стратегически цели в Стратегията за развитие на ПОО 2014-2020. Към момента се актуализира Стратегията за развитие на ПОО. Необходимо е при актуализацията да се изведе ясна визия по отношение на ПОО, която да даде убедителна представа относно цялостната насоченост на политиката. Също така да се дефинират ясни стратегически цели относно ПОО, които да транспонират визията на стратегическо ниво и да отговарят на нуждите на реалния сектор.
- Установена е недостатъчно ясна връзка между Стратегията за развитие на ПОО и оперативното изпълнение. Оперативното изпълнение е ориентирано изключително към съответствие

с нормативната, но не и със стратегическата рамка. Добре би било да се регламентира реда за мониторинг и оценка на изпълнението, с ясно определени функции и роли в общата логическа рамка на изпълнението на секторната политика. Включване на индикатори в ПОО (EQARF) и индикатори, използвани от CEDEFOP и Eurostat. Включване на научени уроци и добри практики от мониторинга на плана за действие за периода 2015-2018 г.

- Няма отделна бюджетна програма за секторна политика за ПОО и частично политиката се финансира от програмните бюджети на множество администрации. В бюджета на МОН няма отделна бюджетна програма за секторна политика за ПОО. Разходите за ПОО са включени в Политика в областта на всеобхватното, достъпно и качествено предучилищно и училищно образование. Учене през целия живот - Бюджетна програма „Осигуряване на качеството в системата на предучилищното и училищното образование“, Бюджетна програма „Училищно образование“, Бюджетна програма „Учене през целия живот“ и частично в Бюджетна програма „международен образователен обмен“. Това не позволява да се изчисли точно, колко финансови средства са отделени за секторна политика за ПОО. Добре би било секторната политика за ПОО да има програмно бюджетиране. Така ясно ще могат да се проследят необходимите финансови ресурси за изпълнение на стратегическите цели и индикатори в политиката.
- Идентифицирана е нужда от измерване на резултатите от въздействието на прилаганата политика за ПОО. Системната оценка на въздействието ще даде възможност да се отчита

изпълнението на специфичните и стратегическите цели и имат цялостната оценка на ефективността на политиката за ПОО и подобряване на нейното качество. Препоръчително е системно да се анализира и измерва въздействието на секторна политика за ПОО. Целеполагането да се свърже с процеса на измерване на напредъка и на въздействието на секторната политика за ПОО. Без измерване на ефекта на въздействието всеки напредък е инцидентен и остава извън общата формула и система на подобрене.

- Не са идентифицирани публично консултативен съвет и/ или съвети на национално и регионално ниво за координацията и управлението на цялостната (в нейната съвкупност) секторна политика за ПОО. Липсата на координирано взаимодействие между всички заинтересовани страни в секторната политика, води до не ефективно развитие на системата за ПОО в Р. България. Препоръчително е създаване или упълномощаване на единен консултативен съвет на национално ниво по отношение на секторна политика за ПОО. Въведените добри практики по проектите на МОН е препоръчително да се превърнат в структурирано действие, което да доведе до разработването на Национална платформа „Професионално образование и обучение“ или друга форма по преценка на МОН, място за единно управление на секторна политика професионално образование и обучение с включени всички етапи от планирането, управлението и изпълнението на секторната политика. Създаването на „платформа“ е възможност за експертно обсъждане на проблеми и форум за среща със заинтересованите страни. При изпълнение на секторната политика да се апробират за ефективност

и ефикасност иновативни подходи и механизми на координация, включително и с интензивно използване, в контекста на електронното управление, на информационните системи и технологии на държавната администрация.

- Дуалната система за обучение е в пилотна фаза и липсват ясни методически указания за училищата, бизнеса и общините за ефективното и въвеждане в цялата страна. Към момента има известна информация в електронната страница на МОН, но е необходимо нейното събиране на едно място и разработване на методически и оперативни правила, чрез които политиката да функционира ефективно. Необходимо е да се обръща внимание не само на стартирането на процеса и на самия процес, а също така и на желания резултат, като се осигурят повече приемственост и гъвкавост. Възможни действия включват разработване на наръчник с методически и оперативни правила и примерни документи, чрез които политиката да функционира ефективно.
- Процедурите за разработване и утвърждаване на ДОС между НАПОО и МОН са твърде бавни. Препоръчително е тяхното актуализиране и поставяне на срокове на отделните етапи в процеса, като се създаде „къса административна пътека“ и се потърсят възможности за електронизирането. Нужда от своевременно актуализиране на СППОО. Процедурата на НАПОО за поддържане и актуализиране на СППОО трябва да се актуализира Съгласно ЗПОО чл. 6 ал.4) (Нова - ДВ, бр. 59 от 2016 г., в сила от 01.08.2016 г.) Редът за разработване и поддържане на списъка по ал. 1, както и критериите и сроковете за актуализирането му се утвърждават със заповед на министъра на образованието и науката по реда на ал. 2,

по предложение на управителния съвет на Националната агенция за професионално образование и обучение.

- Идентифицира се не достатъчно ясно разбиране на целите на секторна политика ПОО от широката общественост. В момента професионалното образование и обучение не се ползва с добър имидж и не е предпочитано от учениците. Необходимо е децата и техните родители да бъдат запознати с ползите – лични и професионални от ПОО. Необходимо е също и бизнеса да е запознат с дуалната система за обучение като възможност за кадрово обезпечаване. Идентифицирана е също необходимост от ранно професионално ориентиране в училищата. Голям дисбаланс има между търсене и предлагане на работни умения по региони. В момента никой не обследва реализацията на завършилите в регионите ПОО. Препоръчително е да се предвиди ресурс и да се подобри промотирането на реформите в политиката, така че да е разбираемо и да информира крайните потребители на обществените услуги. Необходимо е положително да се промотират промените и резултатите, които се очакват от тяхното изпълнение, чрез цялостна комуникационна стратегия. Действията, които могат да се предприемат в тази насока включват разработване на цялостна комуникационна стратегия за промотиране на реформите в политиката, преведена на разбираем и достъпен език за широката общественост крайните потребители.
- Идентифицирани са процеси, които биха могли да бъдат аутсорсвани, обществени услуги - като разработване на учебни планове и програми за професионалното образование и външна независима оценка и верификация

на самооценката на качеството на предоставяните от ЦПО обучения. Препоръчително е да се анализират и използват възможностите за аутсорсинг или да се създаде методическо звено, на което да се възложи разработването на учебното съдържание, учебните планове и програми, за да се повиши качеството на ПОО. Необходимите действия са изготвяне на анализ за необходимите възможни походи и заедно с това за необходимите ресурси и ефекти от изнасянето на дейности извън администрациите, разработване на процедура с прозрачни критерии за избор на външни изпълнители, разработване на процедура за мониторинг на аутсорсваните дейности.

- Идентифицира се недостатъчен административен капацитет за електронно управление и адекватно на сложността и неотложността на провеждане на тази секторна политика ресурсно обезпечаване. Препоръчително е повишаване на административния капацитет за ефективно електронно управление на регистрите, чрез предприемане на действия за предвиждане на ресурсно обезпечаване – човешки и финансов ресурс адекватен за сложността и неотложността на електронното управление.
- Идентифицирана е необходимост от квалифицирани служители в административните структури на НАПОО и МОН за прилагане на секторна политика за ПОО, като е препоръчително осигуряване на достатъчно административен капацитет за прилагане на секторна политика за ПОО. Необходимите действия за постигане на целта са изготвяне на компетентностен модел на заетите, анализ на нуждите от обучение и изготвяне на план за обучение и оптимизиране

на длъжностите на Дирекция „Професионално образование и обучение“ в МОН и Дирекция „Професионална квалификация и лицензиране“, НАПОО.

- Идентифицирани са неточности в ЗПОО, което водят до неефективно изпълнение на функциите на ангажираните администрации. Необходимо е да се измени ЗПОО с цел прецизирана използваната терминология и функционалната свързаност и координация на ключовите администрации в разработването и управлението на политиката, водещо до превръщането на НАПОО в непротиворечив елемент в изпълнителната власт, както и в изпълнението на секторна политика за ПОО. За целта е необходимо да се прецени дали НАПОО, създадена със специализирания закон да е агенция към МОН или към МС и съответно се осигурява ресурсно от МОН или от МС...“ (край на цитата).

Източник - https://ill.mon.bg/uploaded_files/doklad2019.pdf

Другото потвърждение на тезата ни, че „преливането“ на negliжирането на неправителствените организации в полза на държавните ведомства и бизнес организациите не води до нищо добро от първия във втория програмен период, не е довело до нищо добро, го откриваме на най-неочаквано място - в „Одитен доклад на Сметната палата No 0300200717 за извършен одит „Ефективност на управлението и контрола на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020“ за периода от 01.01.2014 г. до 30.06.2017 година“.

Където четем следните нелицеприятни неща:

1. Програмирането на финансовите средства по Оперативната програма “Наука и образование за интелигентен растеж“

2014 - 2020 г. от Европейския фонд за регионално развитие е насочено към изпълнение на целите на Оперативната програма и националните цели в областта на науката и иновациите.

2. От Управляващия орган на Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ не е осигурено ефективно изпълнение на договорите по процедурите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма “Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 - 2020 година.

3. За одитирания период не са осъществявани ефективно функции по наблюдение и контрол на националните отговорни органи по изпълнение на Оперативната програма “Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 година.

4. Наръчникът за управление на Оперативна програма “Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 - 2020 г. е променян и доразвиван няколкократно с цел подобряване на въведените контролни процедури. До края на първото полугодие на 2017 г. в него не е извършвано своевременно отразяване на промените в нормативната уредба, включително относно процесите по договориране, верификация и извършване на плащания, и мониторинг. Налице е необходимост от прецизиране/допълване на Наръчника и следутвърдените правила и контролни процедури с последната актуализация на Наръчника от м. август 2017 година...

През одитирания период, въпреки положените усилия от Управляващия орган, Комитета за наблюдение и отговорните органи за контрол и одит на национално ниво, не е

осъществено подходящо управление и контрол на етапите на планиране и изпълнение на проектите, както и на наблюдение и контрол на оперативната програма.

Необходимо е предприемане на спешни действия за ускоряване на процесите по договаряне по приоритетна ос 1, изпълнение на договорите по приоритетни оси 2 и 3, преалокация на средствата по програмата с оглед недопускане на загуба на финансов ресурс...“.

Последното потвърждение (за нуждите на този анализ, разбира се, иначе има стотици и хиляди доказателства за това, че евросредствата подвете ключови оперативни програми - „Наука и интелигентен растеж“ и „Развитие на човешките ресурси“ можеха да бъдат оползотворени далеч по-рационално и по-отговорно чрез неправителствените организации, го откриваме не къде да е, а в сайта на работодателската организация, позната като „Асоциация индустриалния капитал в България“ (АИКБ).

На 15 юни 2023 г. председателят на УС на АИКБ Васил Велев, изпраща до министър-председателя акад. Николай Денков и до министъра на образованието и науката проф. д-р. Галин Цоков становище (изх. № 156/15. 06. 2023 г.) относно „Проект на Решение на Министерския съвет за утвърждаване броя на приеманите за обучение студенти и докторанти във висшите училища и научните организации на Република България през учебната 2023-2024 г.“, в което се казва:

„... След по-подробно запознаване с представения проект, АИКБ констатира, че подготвеното решение за ДПП противоречи напълно на представените нужди на пазара на труда, което е в противовес и в нарушение на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г., Цел 3, която е насочена към

„Изграждане на устойчива и ефективна връзка между висшите училища и пазара на труда и постигане на динамично съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование“.

Само припомням, че като положителен факт при подготовката на стратегията беше изтъкнато, че „съществено бяха променени условията и редът за определяне на субсидирания от държавата прием, като беше намален приемът в ПН, броят на студентите, в които беше нараснал непропорционално спрямо развитието на цялата система и пазара на труда“.

В настоящия проект на ДПП се предлага увеличение на приема по ПН „Психология“ с близо 44%, „Обществени комуникации“ - с 23%, „Икономика“ - с близо 13%, а за едно от най-нетърсените от работодателите ПН - „Администрация и управление“ - с близо 34 на сто. Това е направено за сметка на намаление на ДПП по важни за бъдещото развитие на икономиката ни ПН като „Математика“, „Информатика и компютърни науки“, „Здравни грижи“ и други.

В момента България продължава да изпитва остър недостиг на медицински сестри и медицински обслужващ персонал, липсват добре подготвени инженерни кадри, които да заемат местата на все повече влизащите в пенсионна възраст работници и служители, според обявените резултати по DESI за наличие на развита цифрова икономика, България е на предпоследно място в Европа с най-ниски резултати, нареждаща се до Румъния и Гърция.

България трудно може да допринесе за постигане на заложените цели ЕС да разполага с 20 милиона ИКТ специалисти до 2030 г., представляващи около 10% от общата

заетост, ако в момента българските ИКТ специалисти са едва 4,5 процента.

С предложения ДПП отново сме свидетели как „модерните“ и неизискващи толкова усилия и учене специалности надвишават броя на тези, които могат да осигурят качествена и устойчива заетост. С настоящия ДПП ще бъдат подготвени кадри, които ще заемат места за лица със средно образование...

Същевременно, към момента има сключени едва 30 договора между студенти и работодатели по изпълнение на приетата Наредба за условията и реда за осигуряване на заплащането на разходите за обучение на студенти със сключени договори с работодател и то именно по специалности от ПН, по които в момента се прави намаление - като „Дигитални и индустриални технологии“, „Компютъризирани технологии в машиностроенето“, „Мехатроника“, „Медицинска сестра“ и др. В тази насока можем да обсъдим и конкретни инициативи за насърчаване участието на студентите.

Актуализирането и надграждането на Националната карта за висше образование също остава отворена тема, по която не бяха предприети никакви конкретни действия въпреки дадените предложения...”

(Източник: <https://bica-bg.org/bg/article-22367-aikb-s-priziv-donovoto-pravitelstvo-da-ne-odobrqva-plan-priema.htm>)

Според медийните интерпретации на становището на АИКБ, в момента около 130 000 българи с дипломи от висши учебни заведения, е образование работят на позиции, за които се иска основно или средно образование.

На пръв поглед - изключително неприятна статистическа информация. От друга страна обаче тя си е нещо... съвсем закономерно.

По две причини.

Първо - според статистиката - и официалната, и по линия на неправителствения сектор, в България има над 480 професионални гимназии, в които учат не по-малко от 80 000 деца. Тези професионални гимназии всяка година „произвеждат“ около 7500 абитуриенти, от които поне половината не влизат в българските университети и не заминават на гурбет в чужбина. Тогава?

Втората причина е, че откакто в българското образование бе въведена политиката „Парите следват ученика и студента“, сивата икономика трайно навлезе и в тази сфера. Първият скандал с купени дипломи за висше образование избухна през 2002 г., а с „мъртви души“ в детските градини и училища - през 2005-2006 година.

Последната мода в това отношение е студенти , които хем учат редовно, хем работят на трудови договори - с всички техни права и задължения и с всички отговорности на работодателите им да са изряди по Кодекса на труда и Кодекса за социално осигуряване.

Звучи невероятно, но вече е факт: след всички милиарди -европейски и български - инвестирани в прилагането на европейската политика „Учене през целия живот“ от 2007 г. до 2020 г. - равнището на бедност в България продължава да е над 22 процента. Или... все още социално изключени или на ръба от „пропадането“ са около 1.570 млн. граждани.

АНАЛИЗ НА
ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО
ОТНОШЕНИЕ УЧАСТИЕТО
НА ГРАЖДАНСКИЯ
СЕКТОР ПРИ ПРИЛАГАНЕ
НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ
ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ
У НАС

ИЗПОЛЗВАНИ
ИЗТОЧНИЦИ

BG05SFPR001-3.001 „МОДЕРНИЗИРАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО
ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ“.Условия за кандидатстване

COMMISSION STAFFWORKING PAPER.A Memorandum on Lifelong
Learning

<https://bcnl.org/news/partnyorstvo-za-otkrito-upravlenie-e-vazmozhnost-za-poveche-grazhdansko-uchastie.html>

<https://bcnl.org/news/sled-4-godishno-prekasvane-balgariya-prie-nov-plan-za-deystvie-v-ramkite-na-initsiativata-partnyorstvo-za-otkrito-upravlenie.html>

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/bg/about-erasmus/what-is-erasmus>

<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD+%D0%B7%D0%B0+%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%B5+%D0%BD%D0%B0+%D0%A0%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0+%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%8A>

80%D0%B8%D1%8F+%D0%BF%D0%BE+%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0+%E2%80%9E%D0%9F%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE+%D0%B7%D0%B0+%D0%BE%D1%82%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE+%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%E2%80%9C

<https://www.strategy.bg/Articles/List.aspx?lang=bg-BG&categoryId=16>

www.hrdc.bg

Апробиране на модела за мониторинг на усвоените компетенции на завършилите професионално обучение, чрез външно независимо оценяване на резултатите. Обобщен доклад

Българският неправителствен сектор в контекста на развитие

Г О Д И Ш Е Н Д О К Л А Д З А М Л А Д Е Ж Т А НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ за 2005 година

Г О Д И Ш Е Н Д О К Л А Д З А М Л А Д Е Ж Т А НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ за 2006 година

Г О Д И Ш Е Н Д О К Л А Д З А М Л А Д Е Ж Т А НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ за 2008 година

Георги Иванов Ангелов. СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕ И ФУНКЦИОНИРАНЕ НА ВОДЕНОТО ОТ ОБЩНОСТИТЕ

ГОДИШЕН ДОКЛАД – 2015 за изпълнението на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година

ГОДИШЕН ДОКЛАД за изпълнението на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година

Годишен доклад за младежта 2002 г.

Годишен доклад за младежта 2003 г.

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2004

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА ЗА 2007 ГОДИНА

ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ: ГРАЖДАНСКА АКТИВНОСТ
БЕЗ УЧАСТИЕ

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА (2010-2012)

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2013

Декларация за Открито управление

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2015

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2016

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2017

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2014

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2018

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2019

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА 2020

Доклад за младежта за 2009–2010 г.

ДОКЛАД ЗА САМООЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА АНГАЖИМЕНТИТЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПО ИНИЦИАТИВАТА „ПАРТНЬОРСТВО ЗА
ОТКРИТО УПРАВЛЕНИЕ“ 2014 – 2016

Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот
(ЕКР)

Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони -

Европа инвестира в селските райони ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007 – 2013 г. „МЕСТНА ИНИЦИАТИВНА ГРУПА - АРДИНО“ ОБЩИНА АРДИНО, ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ. СПИСЪК на физическите и юридическите лица, с които МИГ има сключен договор, както и предмета на сключения договор

Европейски парламент – Младежта

Европейски парламент – образование и професионално обучение

Европейски парламент – УЦЖ- 2020

Европейски парламент- ДОКЛАД относно остаряването на стария континент – възможности и предизвикателства, свързани с политиката за периода след 2020 г. в сферата на застаряването на населението

ЕВРОПЕЙСКИ СЪВЕТ ОТ ЛИСАБОН – СТРАТЕГИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКО И СОЦИАЛНО ОБНОВЛЕНИЕ НА ЕВРОПА

Еразъм+ Ръководство за програмата- 2016 г.- версия 1

Еразъм+ Ръководство за програмата- 2016 г.- версия 2

Еразъм+ Ръководство за програмата- 2017 г.

Еразъм+ Ръководство за програмата- 2020 г.

Еразъм+ Ръководство за програмата- 2021 г.

ЕС- програми- 2007-2013

ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ НА KEYSONET ЗА УКРЕПВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ В ПОЛИТИКАТА И ПРАКТИКАТА

ЗАКОН ЗА СТЕПЕНТА НА ОБРАЗОВАНИЕ, ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИЯ МИНИМУМ И УЧЕБНИЯ ПЛАН

ИЗВЕЩЕНИЕ ОТ ПРОТОКОЛ № 13 ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ на 24 февруари 2021 година за приемане на Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 - 2030)

Извадка от Програма „Образование” 2021-2027

ИНДЕКС НАГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО 2008–2010

Индикативна годишна работна програма за 2012 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ от оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския Съюз. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007 – 2013

ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ 2021-2027 г. НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ИНФОРМАЦИЯ ЗА СКЛЮЧЕНИ ДОГОВОРИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ” 2014-2020 г. ПРИОРИТЕТНА ОС 3 ПРОЦЕДУРА № BG05M2OP001-3.009 НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЦЕДУРАТА: МИГ-РАДОМИР-ЗЕМЕН, МЯРКА 2.4.1. „ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ В МАЛКИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА И В ТРУДНО ДОСТЪПНИТЕ РАЙОНИ“

Комуникационен план на Оперативна програма „Административен капацитет” – актуализирана версия 2007 – 2013 г.

Куртев, Ради „Обучението за възрастни в България - място и роли на неправителствения сектор“, сборник „Докторантски четения 2 - Административно управление в публичния сектор: институционална среда и капацитет - Втора есенна академия“, ИК - УНСС, София, 2016 г.

Куртев, Ради. Дисертационен труд „Роля на неправителствения сектор при прилагане на европейски образователни политики”,

София 2015, УНСС

Куртев, Ради. Подобряване на механизмите за финансиране на нестопански организации предоставящи обучителни услуги. Докторантски четения. Публичната администрация в европейска перспектива: Първа есенна академия, София, УНСС, 2014 г.

Куртев, Ради. Политики за обучение на възрастни и ролята на бизнеса в България. „Икономиката на България и Европейския съюз - съвременни предизвикателства и подходи за решения“: Сборник с доклади от Десета юбилейна международна научна конференция на младите учени, УНСС, София, стр. 942-950.

М Е Т О Д И К А за изготвяне на годишен доклад за изпълнението на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година

МЕЖДИНЕН МОНИТОРИНГОВ ДОКЛАД на Плана за действие за 2014 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ-ИКОНОМИЧЕСКО БЛАГОСЪСТОЯНИЕ ЧРЕЗ СПОДЕЛЯНЕ НА ЗНАНИЯ- 9 – 10 ноември 2016 г.. Сборник с доклади

Напредък към постигане на Европейското пространство за образование Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите.

Национален план за действие в изпълнение на Националната стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността през периода 2015-2016 година

Национален план за действие в изпълнение на Националната стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността за периода 2017-2018 година

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ПЕРИОДА 2022-2023 Г. за изпълнение на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030 г.

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ (2014-2020)

Национална програма „Активиране на неактивни лица” 2008

Национална програма „Активиране на неактивни лица” 2020

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА МЛАДЕЖТА (2021-2025)

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И ПОВИШАВАНЕ НА ГРАМОТНОСТТА (2014 – 2020)

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ (2021 - 2030)

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА 2010 – 2020 г.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ 2014 – 2020 година

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ (УЦЖ) ЗА ПЕРИОДА 2008 - 2013 ГОДИНА

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА

НОРМАТИВНИ ФАКТОРИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА МЕТОДИЧЕСКАТА МИСЪЛ В БЪЛГАРИЯ

НПВУ – презентация

НПВУ – проекти

НСИ- ИЗМЕРВАНЕ НА НАПРЕДЪКА КЪМ ПОСТИГАНЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЯ „ЕВРОПА 2020“ - СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН, УСТОЙЧИВ И ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ

НСИ- ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАБОТНАТА СИЛА ПРЕЗ 2020 ГОДИНА

Образец за програмите, подпомагани от ЕФРР (цел „Инвестиции за растеж и работни места“, ЕСФ +, Кохезионния фонд и ЕФМДР – член 16, параграф 3

О Д И Т Е Н Д О К Л А Д за извършен одит „Повишаване на качеството и достъпа до предучилищно образование” за периода от 01.01.2014 г. до 31.12.2016 г.

ОП- Конкурентоспособност- 2007-2013

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ” 2014-2020 г.

ОПИК – Наръчник 2014-2020

ОПНОИР – ИГРП- юни 2020

ОПНОИР – отчет 2015

ОПНОИР 2014-2020 – пета версия

ОПНОИР 2014-2020- бюджет

ОПНОИР –ИГРП- 2019 – актуализация

ОПНОИР- приоритети 2015-2020

ОПРЧР 2007-2013

Основни параметри на изпълнението на предвидените дейности и
178

задачи по области на въздействие в План за действие за 2014 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г.

ПЛАН ЗА ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ 2022 Г.

План за действие 2011 по изпълнение на Националната стратегия за младежта 2010-2020

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА 2014 Г. В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА 2015-2017 Г. В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2015-2020 ГОДИНА

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА 2016 ГОДИНА В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА 2017 ГОДИНА В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА 2018 ГОДИНА В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА (НСУЦЖ)

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА 2019 ГОДИНА В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА 2020 ГОДИНА В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

ПЛАН НА ДЕЙНОСТИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ В МИНИСТЕРСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА 2021-2027

ПРЕДЛОЖЕНИЯ за нормативни промени в сектора за учене на възрастни в България -Министерство на образованието и науката 2013

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА от 9 юли 2019 година относно националната програма за реформи на България за 2019 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2019 г.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА от 22 май 2018 година относно ключовите компетентности за учене през целия живот

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА от 9 юли 2019 година относно националната програма за реформи на България за 2019 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2019 г.

Проект на НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА 2009-2018

Проект на НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ 2030

Проект на решение на Народното събрание за приемане на Национална стратегия за младежта 2021-2030

ПРОЕКЦИИ НА РУСКАТА ПЕДАГОГИЧЕСКА МИСЪЛ ЗА ОБУЧЕНИЕТО ПО РОДЕН ЕЗИК В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА ХХ ВЕК. Иван Чолаков. Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Проучване на Приноса на спорта за регионалното развитие посредством структурните фондове

Професионално образование и обучение в България. Кратко описание

РЕШЕНИЕ ¹ 39 от 19 януари 2023 година за приемане на 180

Годишен доклад за младежта за 2020 г.

РЕШЕНИЕ № 278 от 5 май 2022 година ЗА ПРИЕМАНЕ НА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ (2021-2030) И НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ПЕРИОДА 2022-2023 Г.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА. Доклад за България за 2019 г., включващ задълбочен преглед относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси придружаващ СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪВЕТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА И ЕВРОГРУПАТА

Разработване на проект на Национален план за възстановяване и устойчивост

Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021—2030 г.)

РЕШЕНИЕ за приемане на Национална стратегия за младежта 2021 – 2030 г.

Решение за приемане на Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.

Скала на изпълнението на индикаторите от административните структури НАПОО

Списък- Европейски и национални пожелателни документи в системата на образованието

СПИСЪК НА ФИЗИЧЕСКИ И ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА, КОИТО СА СКЛЮЧИЛИ ДОГОВОРИ СЪС СНЦ «МИГ- АРДИНО» ЗА ПЕРИОДА ДЕКЕМВРИ 2015г. - МАЙ 2016г.

СПИСЪК НА ЧЛЕНОВЕТЕ КООРДИНАЦИОННИЯ СЪВЕТ НА НАЦИОНАЛНАТА ПЛАТФОРМА „ОБЕДИНЕНИ ЗА УЧЕНОТО НА ВЪЗРАСТНИ“

СПИСЪЦИ НА ПРОФЕСИИТЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Справка - Информация за сключени договори по процедура № BG05M9OP001-1.004 „Подобряване качеството и ефективността на публичните услуги за уязвимите групи на пазара на труда и работодателите”

Справка – Нормативни актове – образование и обучение

Справка - Оперативни програми 2014-2020 година- бюджет

Справка – План за възстановяване ЕС – приоритети

Справка Архив на стратегически документи в областта на образованието и обучението

Справка Европейски стратегически документи в областта на образованието и обучението

Справка Закони в областта на образованието и обучението

Справка Заповеди в областта на образованието и обучението

Справка Инструкции в областта на образованието и обучението

Справка Информация за сключен договор по процедура 2014BG05M9OP001-1.2014.001-C0001 „Младежка заетост“

Справка -Информация за сключен договор по процедура № BG05M9OP001-1.005 „Обучения и заетост на младите хора“

Справка Информация за сключени договори по процедура № BG05M9OP001-1.003 „Ново работно място 2015“

Справка Наредби в областта на образованието и обучението

Справка Национална програма за реформи на Република България в изпълнение на стратегията „Европа 2020“. Актуализации по години

Справка Национална стратегическа рамка в областта на образованието и обучението

Справка отчети Сметна палата – образование и обучение

Справка Правилници в областта на образованието и обучението

Справка предложения - nio.government.bg

Справка процедури -Европейски структурни и инвестиционни фондове (2014-2020)- ОП „Наука и образование за интелигентен растеж

Справка Решения и постановления на Министерски Съвет 2020 г.

Справка Решения и постановления на Министерски Съвет 2021 г.

Справка Решения и постановления на Министерски Съвет 2022 г.

Справка Решения и постановления на Министерски Съвет 2023 г.

Справка Решения и постановления на Министерски Съвет от 2018 г. до 1993 г.

Справка Решения и постановления на Министерски Съвет, приети през 2019 г.

Справка с източници на информация за политиката по професионално образование и обучение

Справка Състав на Комитет за наблюдение на Програма „Образование“ 2021 – 2027 г. /съгласно Заповед № РД09-78 от 11.04.2023 г., изм. със Заповед № РД09-86 от 26.04.2023 г./

Справки от Регистър на центрoвете за професионално обучение

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО, ОБУЧЕНИЕТО И УЧЕНЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (2021 - 2030)

Стратегически приоритети на Националната стратегия за младежта (2021-2030)

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2015-2020 г.

Стратегия НАПОО 2021-2027

Стратегия по заетостта на Република България 2021-2030

Стратегия УЦЖ- 2014

Съвместен доклад за 2015 г. на Съвета и на Комисията относно прилагането на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“)

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА. ЕВРОПА 2020. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж

Състав на Комитет за наблюдение на Програма „Образование“ 2021 – 2027 г. /съгласно Заповед № РД09-78 от 11.04.2023 г., изм. със Заповед № РД09-86 от 26.04.2023 г./

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕ И ФУНКЦИОНИРАНЕ НА ВОДЕНОТО ОТ ОБЩНОСТИТЕ МЕСТНО РАЗВИТИЕ –АВТОРЕФЕРАТ-Георги Ангелов

Състоянието на ЕС 2010- Барозу

Състоянието на ЕС 2015 –Жан Клод Юнкер

Състоянието на ЕС 2022- Фон Дер Лайен

Таблица - ОСНОВНИ ПАРАМЕТРИ на изпълнението на предвидените дейности и задачи по области на въздействие

Таблица за дентифициране на правомощия, функции и численост на административните звена, отговорни за изпълнение на политиката за професионално образование и обучение

Таблица за идентифициране на визията на политиката в стратегическите документи в секторна политика за ПОО

Таблица за идентифициране на национални, регионални и общински стратегически документи в секторна политика за ПОО

Таблица за идентифициране на стратегическите документи в политиката от наднационално ниво

Таблица за обвързаност на стратегическите и годишните цели и резултати на ПОО

Таблица за съставяне на индикатори и отчитане на изпълнението на ПОО

Таблица- Основни параметри на изпълнението на предвидените дейности и задачи по области на въздействие в План за действие за 2014 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г.

Таблица- Основни параметри на изпълнението на предвидените дейности и задачи по области на въздействие в План за действие за 2016 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г.

Таблица с мисия, ценности, стратегически цели, годишни цели на административната структура в секторна политика за ПОО

Таблица с ОРГАНИ И ПРАВОМОЩИЯ ПРИ ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

ФУНКЦИОНАЛЕН АНАЛИЗ НА ПОЛИТИКАТА В ОБЛАСТТА НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Юридически барометър – брой 1

Юридически барометър – брой 10

Юридически барометър – брой 11

Юридически барометър – брой 12

Юридически барометър – брой 13

Юридически барометър – брой 14

Юридически барометър – брой 15

Юридически барометър – брой 16

Юридически барометър – брой 17

Юридически барометър – брой 18

Юридически барометър – брой 19

Юридически барометър – брой 2

Юридически барометър – брой 3

Юридически барометър – брой 4

Юридически барометър – брой 5

Юридически барометър – брой 6

Юридически барометър – брой 7

Юридически барометър – брой 8

Юридически барометър – брой 9

АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО ОТНОШЕНИЕ УЧАСТИЕТО НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ У НАС

Автор: Иван Рачев

Редактор: д-р Теодора Георгиева

Издател: Сдружение М.О.С.Т.

Тираж: 50 бр.

www.ngo-most.eu

София 2023

www.eufunds.bg

Проект № BG05SFOP001-2.025-0215 „Граждански мониторинг на законодателство и политики при прилагане на европейски законодателни политики”, финансиран по Оперативна програма „Добро управление” 2014-2020 г., чрез европейския социален фонд на Европейския съюз

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски
социален фонд

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО ОТНОШЕНИЕ УЧАСТИЕТО НА ГРАЖДАНСКИЯ
СЕКТОР ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ У НАС

може да бъде изтеглен в електронен формат от www.ngo-most.eu или от тук:

Автор: Иван Рачев

Редактор: д-р Теодора Георгиева

Издател: Сдружение М.О.С.Т.

Тираж: 50 бр.

София 2023

ISBN:

Всички права над тази книга са запазени. Текстът или откъси от него, не могат да бъдат възпроизвеждани под каквато и да е форма, без изричното съгласие на авторите. УО не носи отговорност за публикуваните материали.

Изданияето се разпространява безплатно

